

म. ग्रं. सं. ठाणे

विषय *अभिलेख*

सं. क्र. *१८५६*

१९५५

REFBK-0008732

REFBK-0008732

Life of St. Anthony of Padua

(A Purana in Marathi verse published in 1659)

Composed by

Fr. Antonio de Saldanha S. J.

(1598-1663)

Transliterated from the Roman script and edited with notes and
Introduction

By

Anant Kakba Priolkar

[Director, Marathi Post-graduate Research Institute]

With a Foreword by

The Rt. Rev. Dr. Andrew de Souza

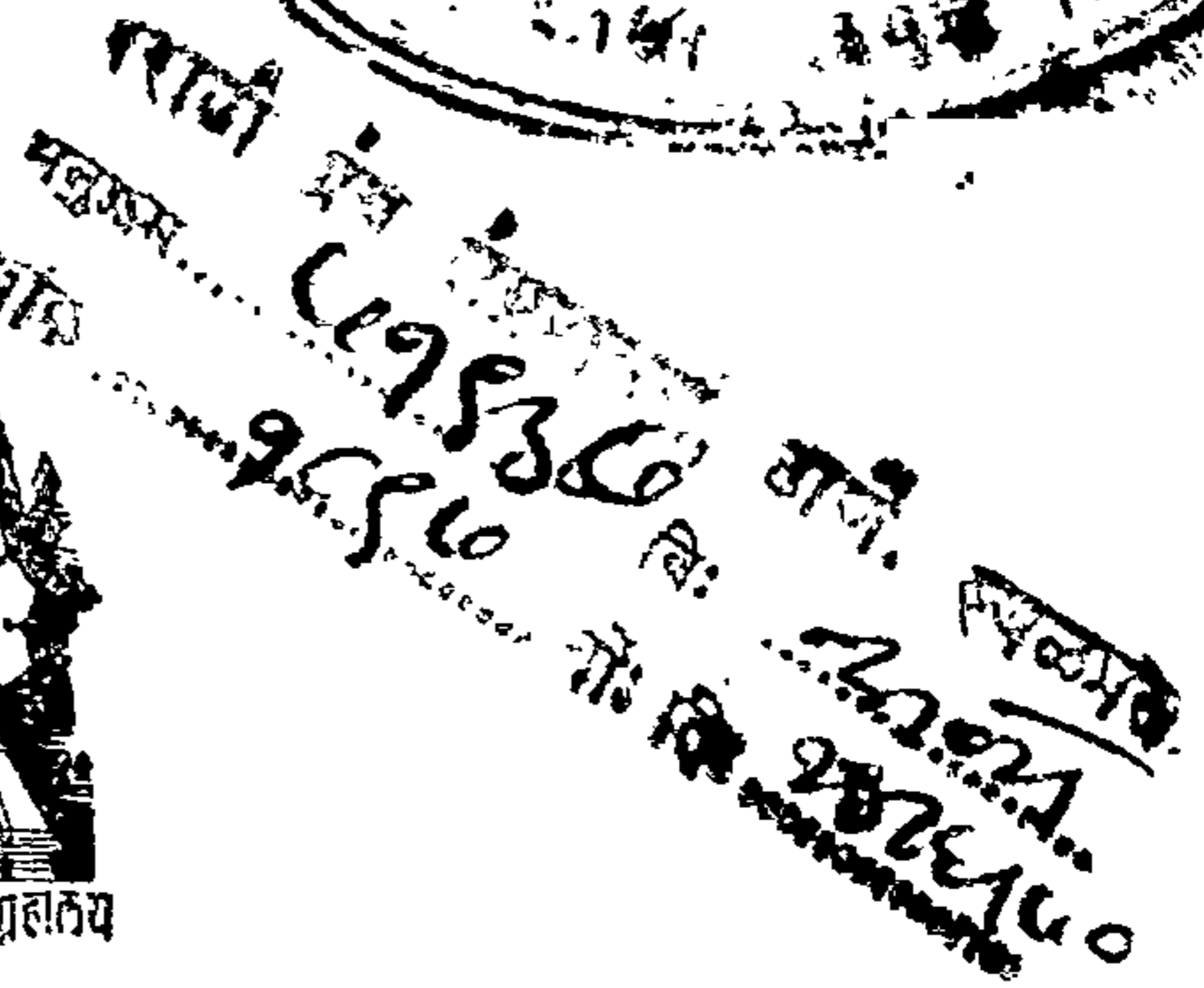
Bishop of Poona

REFBK-0008732

मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय

MARATHI SANSHODHANA MANDALA

Mumbai Marathi Granthasangrahalaya, Thakurdwar Bombay 2.

1956

FOREWORD

Research of any kind is in itself a laborious task, taxing one's powers, patience and even the pocket. But to devote one's life to research into the foundations of just a regional language, digging into the past of centuries, is far above the ordinary ideal. In our particular case, the author needs the knowledge not only of the local and surrounding dialects and tongues, but also of foreign languages because of the aliens that ruled our country. Now, to be sufficiently acquainted with all these, is certainly a remarkable feat. Prof. Priolkar then, richly deserves our admiration and congratulations, but what I admire most in his work, is, all that he has brought to light on the Christian literature of Maharashtra going down the period of not less than four centuries. It is but natural that foreigners laid the foundations of the Christian classics, but it has been unnatural that the subsequent generations of Christians did next to nothing in that sphere; nay, generations have come and gone, mostly ignorant of the beauties in the treasures of their past.

Hence, Prof. Priolkar has done and will do singular service to the Christian community by his studies and publications of their Puranas and other ancient publications of Konkan. Though all scholars may not swear by him on our past history, or accept his opinions on Christianity and its beliefs, one cannot but propose his life and labours in the wonderful field of research, for emulation by especially the highly gifted youths of our country.

Finally, I heartily wish all prosperity to the Marathi Research Institute in its labours, without any distinction of religion or race.

5-10-55

Bishop's House,
Poona.

+ Andrew D'Souza
BISHOP OF POONA

पुरस्कार

कोणत्याही प्रकारचें संशोधन म्हटलें तरी त्यामध्ये अतिशय परिश्रम घ्यावे लागतात. या कामांत केवळ बुद्धीस शीण येतो एवढेंच नव्हे तर मनुष्याची चिकाटीही कसोटीला लागते. एकाद्या प्रादेशिक भाषेच्या संशोधनकार्याकडे स्वतःस वाहून घेणें व त्या भाषेच्या अनेक शतकांतील इतिहासाची छाननी करणें ही कामगिरी तर सामान्य संशोधनापेक्षां कितीतरी उच्च दर्जाची म्हटली पाहिजे. विशेषतः प्रस्तुत संशोधनाचे बाबतींत लेखकाला केवळ आजूबाजूच्या स्थानिक प्रांथिक भाषांचें व बोलभाषांचें उत्तम ज्ञान तर आवश्यक आहे; पण परकीयांनीं आपल्या देशावर राज्य केलें असल्यामुळें त्या परकीयांच्या भाषेवरहि प्रभुत्व असणें अत्यावश्यक आहे. आतां ह्या सर्व भाषांचें चांगलें ज्ञान असणें ही निःसंशय उल्लेखनीय गोष्ट आहे. म्हणून प्रा. प्रियोळकर हे स्तुतीस आणि अभिनंदनास पात्र आहेत ही गोष्ट तर खरीच, परंतु त्यांच्या ग्रंथांतील एक गोष्ट मला अत्यंत प्रशंसनीय वाटते. ती म्हणजे कर्मांत कमी गेल्या चार शतकांत निर्माण झालेल्या महाराष्ट्रांतील ख्रिस्ती वाङ्मयासंबंधीं कितीतरी अज्ञात भाग त्यांनीं उजेडांत आणला आहे. परकीयांनीं ख्रिस्ती पौराणिक वाङ्मयाचा पाया घातला यांत आश्चर्य नाही. परंतु त्यानंतरच्या पिढ्यांतील ख्रिस्ती लोकांनीं या वाङ्मयाच्या बाबतींत जवळजवळ कांहीं केलें नाही, ही गोष्ट अगदीं अस्वाभाविक वाटते. इतकेंच नव्हे तर येथें ख्रिस्ती लोकांच्या अनेक पिढ्या होऊन गेल्या, परंतु त्यांना आपल्या ह्या प्राचीन साहित्यांतील ऐश्वर्याचें जवळजवळ अज्ञानच होतें.

म्हणून ख्रिस्ती समाजाच्या पुराणांचा व कोकणांतील इतर प्राचीन ग्रंथांचा अभ्यास करून व त्यासंबंधीं ग्रंथ प्रकाशित करून प्रा. प्रियोळकरांनीं ह्या समाजाची फार मोठी सेवा केली आहे व यापुढेंहि हें त्यांचें कार्य चालूच रहाणार आहे. जरी सर्वच्या सर्व विद्वानांनीं आपल्या प्राचीन इतिहासाचे बाबतींत त्यांचा शब्द अखेरचा मानला नाही अथवा ख्रिस्ती धर्म आणि त्यांतील तत्त्वां यांविषयीं त्यांनीं व्यक्त केलेलीं मते ग्राह्य मानलीं नाहीत, तरी आपल्या देशांतील विशेष करून अत्यंत बुद्धिमान् तरुणांनीं त्यांचें चरित्र व संशोधनाच्या क्षेत्रांत त्यांनीं घेतलेले अलौकिक परिश्रम हे आपल्या डोळ्यासमोर आदर्श म्हणून

टेवावे, असें म्हटल्यें शिवाय रहावत नाहीं. शेवटीं धर्म, पंथ व वंश असा कौणताहि भेदभाव न वाळगतां मराठी भाषेचें उपयुक्त संशोधनकार्य चालविषींच्या मराठी संशोधनमंडळ या संस्थेचा मी अन्तःकरणपूर्वक उत्कर्ष इच्छितों.

विशप हाऊस, पुणे-१

दि. ५-१०-१९५५

+ अँडु द सौझा

(पुण्याचे विशप)

आभार

आमच्या विनंतीस मान देऊन पुण्याच्या पूज्य विशपस्वामींनीं ते रोमला जाण्याच्या विलक्षण गर्दीत असतांही या ग्रंथाला मराठींत 'पुरस्कार' लिहून दिला, याबद्दल त्यांचे आम्हीं अत्यंत कृतज्ञ आहोंत.

गोव्यांतील नवक्रिश्चनांच्या आग्रहावरून सतराव्या शतकांत परकीय पाद्रींनीं मराठींत अनेक क्रिस्ती पुराणें लिहिलीं. परंतु त्यांच्या वंशजांपैकीं हे मराठी ग्रंथ वाचूं शकणारीं चारदोन देखील माणसें आज असतील कीं काय, याबद्दल आम्हांस शंका आहे. स्वतः विशपस्वामी गोवेकर असूनसुद्धां मराठी चांगलें जाणतात. त्यांनीं आपल्या प्रांतवांधवांचें या आपल्या मराठी वाङ्मयवैभवाकडे लक्ष वेधिलें, ही समाधानाची गोष्ट होय. मराठी न जाणणाऱ्या वांधवांचेंही या त्यांच्या 'पुरस्कारा' कडे लक्ष जावें म्हणून त्यांच्याचकडून तो इंग्रजींत लिहून घेऊन सोवत जोडण्यांत येत आहे.

या क्रिस्ती मराठी वाङ्मयाच्या निर्मितीमागचा सोळाव्यासतराव्या शतकांतील इतिहास सर्वसाधारण क्रिस्ती माणसाला पटेल किंवा रुचेल अशी आमची अपेक्षा नाहीं. तो अप्रिय असला तरी साधार व म्हणूनच आमच्या समजाप्रमाणें सत्य आहे, आणि तो शक्य तितक्या सौम्य शब्दांत कथन करण्याचा आम्हीं प्रयत्न केला आहे एवढेंच आम्ही येथें सांगूं शकतो.

पाद्री आंतोनियु द सालदाञ्ज
विरचित
सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा
(सतराव्या शतकातील क्रिस्ती पुराण)

संपादक
अनंत काकवा प्रियोळकर
डायरेक्टर, मराठी संशोधनमंडळ, मुंबई

मराठी संशोधनमंडळ,
मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, मुंबई २

१९५४

किंमत २ रुपये

मराठी संशोधनमंडळांत तयार झालेलीं पुस्तके

१ मराठी दोळामुद्रितें.

किं. १-०-०

मुक्तेश्वरकृत महाभारत (संशोधित प्रत)

२ आदिपर्व, खं. १ ला, १ ते १२ अध्याय.

किं. ५-०-०

३ आदिपर्व, खं. २ रा, १३ ते २५ अध्याय.

किं. ५-०-०

(दोनही खंडांत मुक्तेश्वराच्या चरित्रविषयक प्रास्ताविक निबंध आहेत.)

४ Shalapaddhati (१८२४ सालीं मूळ मराठींत लिहिलेल्या, परंतु आज अनुपलब्ध असलेल्या पुस्तकांच्च्याच सालीं झालेलें गुजराती भाषांतर. विस्तृत इंग्रजी प्रस्तावनेसह.)

किं. १-८-०

या पुस्तकासंबंधीं गुजरात विद्यापीठाचे कुलगुरु न्या. सर दिवेष्टिया लिहितात,

“ I have read it with great interest and I was agreeably surprised to see the Indian traditional system of teaching in Primary schools was adopted in England through Dr. Bell. You have done a great service by publishing this pamphlet and I wish it is widely known and appreciated by people.”

हैद्राबादचे माजी शिक्षणमंत्री श्री. देवीसिंग चव्हाण लिहितात,

“ Your paper on Shalapaddhati I find exceedingly interesting. You have expounded to the world, how India led the way for others to follow even in methods of education as in many other spheres for which I congratulate you. ”

५ मराठींतील आरंभींच्या क्रिस्ती दौत्रिनी (सोळाव्या

व सतराव्या शतकांत क्रिस्ती मिशनऱ्यांनीं लिहिलेल्या

मराठी बोलींतील प्रश्नोत्तररूप धार्मिक पुस्तकांची माहिती).

किं. १-०-०

६ सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा (क्रिस्ती पुराण).

किं. २-०-०

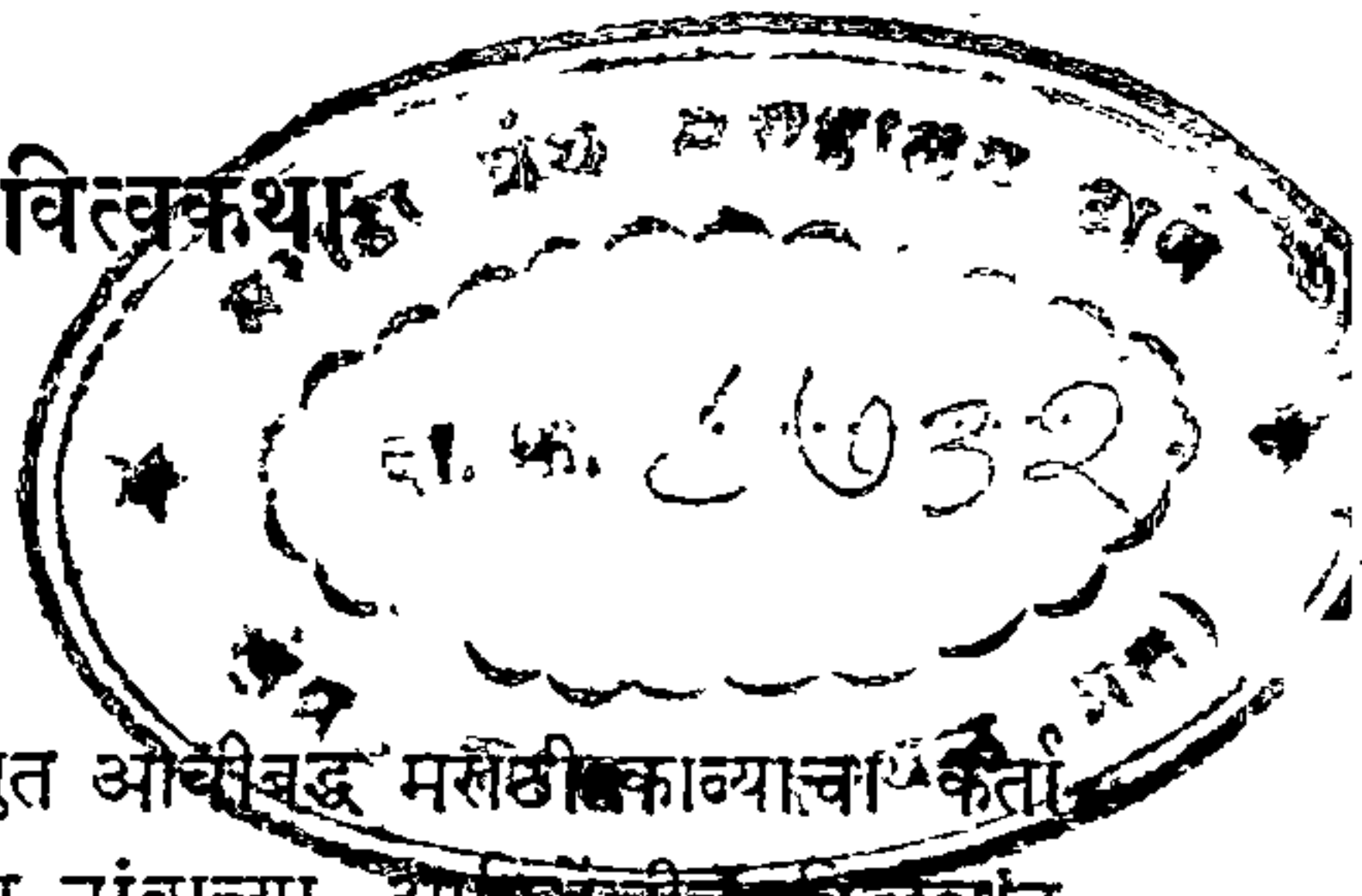
प्रकाशक व मुद्रक : प्रा अ. का. प्रियोळकर,

मराठी संशोधनमंडळ, मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, ठाकुरद्वार, मुंबई २

मुद्रणस्थळ : साधना प्रेस, आर्थर रोड, मुंबई ११

सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा

प्रस्तावना

‘सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा’ या प्रस्तुत आंचीवद्द मराठीकाव्याचा कर्ता पाद्री आंतोनियो द सालदाञ्ज याचा जन्म माझागांव नांवाच्या आक्रिकेतील किल्ल्यांत झाला. मारोको हें त्याचें जन्मस्थान असल्याचें त्याच्या मुद्रित ग्रंथावर नमूद आहे तो हाच भाग असावा. त्याचा बाप पोर्तुगीज व आई इटालियन होती. आपल्या अंगांतील वीरवृत्तीला आपली जन्मभूमी हें कार्यक्षेत्र अपुरें वाटून वयाच्या सोळाव्या वर्षी लष्करी पेशा पत्करून तो हिंदुस्थानांत आला; परंतु इकडे गोव्यांत आल्यावर त्याची वृत्ति बदलली. त्यानें शिपाईगिरीचा त्याग करून स्वतःला धर्मकार्याला वाहून घेण्याचें ठरविलें, आणि १६१५ सालीं जेजुईट मंडळीमध्ये (Companhia de Jesus) तो सामील झाला. या ठिकाणीं पूर्वाभ्यास झाल्यावर तत्त्वज्ञानाच्या अभ्यासाला त्यानें सुरुवात केली. पुढें कांहीं काळ आजारीपणांत काढल्यावर सासष्टी मिशनमध्ये धर्मोपदेशक म्हणून वरिष्ठांकडून त्याची नेमणूक झाली.

प्रथम १५४१ च्या सुमारास ज्यावेळीं पोर्तुगीजांनीं देशी लोकांना क्रिस्ती धर्मांत आणण्याचें कार्य सुरू केलें, त्यावेळीं त्यांचा भर धाकदपटशा, फुसलावणी किंवा बळजबरी यांच्यावरच होता. अशा प्रकारानें हजारो लोक जरी क्रिस्ती धर्मांत ओढले गेले तरी ते केवळ नांवानेंच क्रिस्ती असत. घरांत ते जुन्या हिंदु पद्धतीप्रमाणें चालत, हिंदु धार्मिक ग्रंथ वाचत व हिंदु देवदेवतांचें भजनपूजन करीत. नव्या क्रिस्ती धर्माचें त्यांना ज्ञान मुळींच नसे. या प्रकाराला आळा घालण्याकरितां १५६० सालीं गोव्यांत स्थापन झालेल्या इंक्विझिशनचा उपयोग करण्यात येऊं लागला. इंक्विझिशनच्या नियमांप्रमाणें जुन्या धर्माचे ग्रंथ वाचणे किंवा ते संग्रहीं ठेवणे आणि जुन्या धर्माच्या चालीरीतींप्रमाणें वागणे हा गुन्हा होता.

अशा गुन्हेगारांवर खटले भरून इंक्विझिशन त्यांना कैद करी, त्यांच्या मालमतेवर जप्ती आणी आणि कमाल शिक्षा म्हणून ‘Auto de Fe’ नांवाच्या समारंभांत त्यांना जीवंतहा जाळी. उत्तर कोकणांतील मराठी बोलीचें एक क्रिस्तां पुराण उपलब्ध आहे, त्याच्यामध्ये यासंबंधीं पुष्कळ निर्देश आढळतात. उदाहरणार्थ—

कैसे क्रिस्तावांदो तुमी, पुंजीता देव लाडके,
असून धोंड्यामातीचे, तुमचे घरीं.

+ + +

मुराद क्रिस्तांव असूनसीं, पातीस नइं देत सुदेचारासीं,
आणि पुंजितान हिंदुवांचे देव, आपुले घरीं.
ही वारता नइं झुटी, ऐसे करणींतो जाणा तुमी,
वरसाचे वरस गोव्यां जातान, जे हिंदुवांचे देव मानितान.

ज्यांच्यावर हिंदु देवदेवता पूजल्याचा आरोप असे, असे दमण, दीव, वसई, मुंबई वगैरे भागांतील क्रिस्ती लोक पकडून ठेवीत व दरवर्षी इंग्लिशनपुढे उभे करण्याकरितां त्यांना गोव्याला पाठविले जाई, त्यांचा निर्देश वरील उतान्यांत आहे.

सतराव्या शतकांतील इंग्लिशनचा एक कैदी डॉ. देलों या फ्रेञ्च डॉक्टरनें आपल्या तुरुंगवासाचा जो वृत्तांत प्रसिद्ध केला आहे त्यांत आपणास दमणहून गोव्याला नेतांना वमईच्या तुरुंगांत कांहीं काळ मुक्काम करावा लागला व तेथे आपणांस पुष्कळ समदुःखी सोबती आढळले; त्यांची गोव्याला रवानगी करण्याकरितां इंग्लिशनच्या स्थानिक अधिकाऱ्यानें कैद केले होते, असें लिहून ठेविले आहे. (प्रकरण १३) इंग्लिशनच्या या धाकानेही ज्यावेळीं या प्रकाराला आळा पडेना, त्यावेळीं या नव-क्रिश्चनांना क्रिस्ती धर्माचे प्रथम शिक्षण मिळाले पाहिजे, या गोष्टीकडे धर्माधिकाऱ्यांचे विशेष लक्ष गेले.

१५६७ सालीं जी धर्माधिकाऱ्यांची पहिली परिषद भरली होती, तिच्यामध्ये नवक्रिश्चनांना क्रिस्ती धर्मोपदेशाला हजर राहाणे आवश्यकच ठरविण्यांत आले व हे धर्मोपदेशक जर लोकांची भाषा जाणणारे असतील तरच हा उपदेश जास्त फलदायी होईल, म्हणून धर्मोपदेशकांना लोकांची भाषा शिकावी, अशी जोराची शिफारस करण्यांत आली. १५७५, १५८५ व १५९२ सालीं झालेल्या, अनुक्रमे दुसरी, तिसरी व चौथी या परिषदांमध्येही देशी भाषेच्या ज्ञानावर फार जोर देण्यांत आलेला दिसतो. १६०५ सालच्या पाचव्या परिषदेमध्ये तर पुढीलप्रमाणे ठराव करण्यांत आला :
“ लोकांच्या आत्म्यांच्या हिताकरितां चर्चांची व्यवस्था नीट चालावी, गांवकऱ्यांना योग्यप्रकारे धर्मशिक्षण मिळावे आणि धर्मसंस्कार यथाविधि पार पडावे म्हणून ही धर्मपरिषद अशी सक्त आज्ञा करिते कीं, कोणत्याही धर्मोपदेशकाची, त्याला गांवकऱ्यांची भाषा अवगत असल्याखेरीज गांवच्या चर्चांतील व्हायकरच्या वरिष्ठ जागवर ब्रह्मती होऊं नये; त्याची देशीभाषेत आधीं परीक्षा घेण्यांत यावी. जे पाद्री यापूर्वीच अशा जागांवर काम करीत असतील, त्यांना जर लोकांची भाषा येत नसेल तर हा हुकूम प्रसिद्ध झाल्या दिवसापासून सहा महिन्यांचा अवधि त्यांना ती शिकण्याकरितां देण्यांत येत आहे; या मुदतींत जर त्यांनीं देशभाषेचा अभ्यास केला नाहीं तर ते आपोआपच त्या अधिकारापासून पदच्युत होतील आणि गांवकऱ्यांवर त्यांची धार्मिक हुकमत राहाणार नाहीं. ”

वरील हकीगतीवरून त्या काळीं परदेशी पाद्रींना देशभाषेच्या शिक्षणाची किती आवश्यकता भासत होती, याची कल्पना सहज करतां येईल. हा प्रकार केवळ गोव्यांतच होता असें नव्हे. उत्तरेकडे व दक्षिणेकडे तो सर्वत्र होता. मानोएल द आसुंसांव नांवाच्या एका आगस्टिनियन पाद्रीनें डाक्का येथील बंगाली बोलीचें एक व्याकरण क्रिस्ती मिशनऱ्यांच्या उपयोगाकरितां म्हणून लिहून १७४३ सालीं मुद्रित केलें आहे. त्याच्या प्रस्तावनेंत तो फादर जॉन ब्रासिस्टा याचे विचार उद्धृत करितो ते असे :-“ आपल्या कळपाची ज्याला भाषा माहीत नाही तो मुळीं मिशनरीच नव्हे; आणि (देशी भाषेचें अज्ञान) हें त्याचें एक महापातक आहे. आधीं या भाषेचा अभ्यास केल्याखेरीज त्याच्या या पापाचें क्षालन कोणत्याही प्रकारें होतांच कामा नये.”

पाद्री आंतोनियु सालदाञ्ज यानें स्वाभाविकच देशी भाषेचा चांगलाच अभ्यास केला असला पाहिजे; परंतु देशभाषा म्हणजे लोकांच्या नित्याच्या व्यवहारांतील बोली आणि सुशिक्षित लोक लेखनवाचनाकरितां योजित असलेली ग्रंथिक भाषा. या धर्मोपदेशकांचें शिक्षित व अशिक्षित अशा दोघांशीं व्यवहार करण्याकरितां उपयोगी पडणारी अशी बोली शिकण्याकडे प्रथम लक्ष असे. लोकांच्या नित्याच्या व्यवहारांतील ही भाषा असल्यामुळे ती शिकणेही सोपें जाई त्या काळीं विदेशी लोकांच्या उपयोगाकरितां जे कोश व व्याकरणे निर्माण झालीं तीं या बोलीचींच आहेत. प्रत्येक जातीच्या बोलीमध्ये फरक असल्यामुळे हे लोक विशेषतः ब्राह्मणांच्याच बोलीचा प्रथम अभ्यास करीत. १५८५ खालच्या तिसऱ्या धार्मिक परिषदेत क्रिस्ती धर्माची माहिती देणारा प्रथम पोर्तुगीज भाषेत एक ग्रंथ तयार करून तो जेथें जेथें म्हणून लोकांचें क्रिस्तीकरण चालू असेल त्या त्या ठिकाणच्या भाषेत भाषांतरित करावा, असा ठराव करण्यांत आला होता. या ठरावान्वये गोमंतकाकरितां म्हणून जो ग्रंथ तयार झाला तो म्हणजे फादर तोमास स्टिफन्स याची ‘दौत्रिन क्रिस्तां’ हा होय. १६२२ सालीं तो प्रथम मुद्रित झाला. त्यावर “em lingua Bramana Canarim” म्हणजे ‘कानारी ब्राह्मणी भाषेत’ लिहिल्याचें नमूद आहे. कानारी म्हणजे काठावरचे (Coasters). किनारा हा मूळ फारसी शब्द असून अलिकडेही तो मराठींत प्रचलित आहे. अरब लोकांनीं कोकणच्या समुद्रकांठावरील लोकांना ही संज्ञा प्रथम दिली व त्यांच्यामागून आलेले पोर्तुगीज लोक तिचा अपभ्रष्ट स्वरूपांत वापर करूं लागले, हें उघड दिसतें.

फादर स्टिफन्सनें ब्राह्मणांच्या बोलींत ‘दौत्रिन क्रिस्तां’ हा क्रिस्तीधर्मतत्त्वाची माहिती देणारा प्रश्नोत्तररूप ग्रंथ लिहिला खरा; परंतु त्यानें लोकांचें समाधान होईना म्हणून त्याला ग्रंथिक भाषेत क्रिश्चनपुराण लिहावें लागलें, असें त्यानें १६१६ मध्ये मुद्रित झालेल्या आपल्या पुराणांत स्पष्ट नमूद केलें आहे :

एके रविवारीं संध्याकाळीं या दौत्रिनीचें पठण संपल्यावर एक ब्राह्मण पाद्री-
गुरूजवळ म्हणजेच स्टिफन्सजवळ येऊन म्हणाला,

हं दौत्रिनी वांचानि आन । कांहीयेक आगळें शास्त्रपुराण ।
जरी आम्हां करवित पठण । तरी होतें चांग ॥
जैसे त्यां त्यां दिपावतीं । देसपरिचीं पुराणें हाती ।
तैसीं पुस्तकें कां नमळती । आमचां देसीं ॥
हा माटा अभिप्रावा जा म्हण । तुमीं तरीं वारिलीं मागिलीं पुराणें ।
तरी प्रतिपुस्तकें आमांकारणें । कैसीं न करिती तुमीं ॥
या पासोनिया जी आतां । जेंतियांच्या पुराणकथा ।
नव्या क्रिस्तावांच्या चिता । आठवती देखा ॥
जरी मराठीय भाषचीं कांहीं । शास्त्रपुराणें होतीं आमां ठायीं ।
तरी लाकाचा मनोरथु पाई । पूर्ण होता ॥

त्याला पाद्रीगुरूनें म्हणजे स्टिफन्सनें काय उत्तर दिलें पहा:—

तंव त्या क्रिस्तांवाच्या बोला । पाद्रीगुरू उलासला ।
म्हण तूं भला रे भला । पुस्तुनू केलासि चांगु ॥
संतोसलां तुझिये मति । जें विचारिलें मजप्रती ।
तें आइक पां यकचित्तीं । सांगैज जें ॥
फ्रिगियांचें वोलणें अवधारीं । ते उपमा देती कवणेपरी ।
म्हणती एके दिवसीं रोमनगरी । उभविली नाहीं ॥
जें आमीं केले नाहीं अजोनिवरी । तें देवो सिधी नईल फुडारीं ।
भक्तश्रुतियां जिविची उरी । पुरवील स्वामी ॥

अशा प्रकारें नवक्रिश्चनांच्या आग्रहावरून जुन्या हिंदु मराठी ग्रंथाच्या धर्तीवर
स्टिफन्सनें हें क्रिस्ती मराठी पुराण लिहिलें. हिंदूंचा जसा प्रमाण ग्रंथ गीता, तसा क्रिस्ती
लोकांचा प्रमाण ग्रंथ बायबल आहे. ज्ञानेश्वरानें 'अमृतातेंही पैजा जिंके' अशा
प्रकारच्या भाषेत गंतेवर टीका लिहिली. त्याप्रमाणेंच स्टिफन्सनें 'पुरुषांमाजी पुरुष
मोगरी । कीं परिमळांमाजी कस्तुरी । तैशी भासांमध्ये साजिरी' असलेल्या मरा-
ठियेमध्ये बायबलवर ओवीबद्ध ग्रंथ रचण्यास सुरुवात केली, व ही त्याची लेखन-
कामाठी १६१४ सालीं शेवटास गेली. या ग्रंथानें केवळ क्रिस्ती लोकांसच चटका लावला
असें नव्हे, तर हिंदुलोकदेखील या ग्रंथाची वाखाणणी करूं लागले, ("This work is so
agreeable that not only do the Christians derive much profit
from it, but even the gentoos pride on speaking of it,")
असें १ फेब्रु. १६२० मधल्या एका पत्रांत नमूद आहे. स्वतः स्टिफन्सनेंही आपल्या

अर्पणपत्रिकेत, “ हा ग्रंथ एतद्देशीय पद्धतीला अनुसरून रचिला असून ही लेखनशैली येथील रहिवाशांना विशेष आवडती आहे, (“ he uma obra composta a modo da terra, e no estilo de que os naturaes mais gostam ”) असे लिहिले आहे.

केवळ वरिष्ठ जातींच्या लोकांना संतुष्ट करण्याकरितांच युरोपियन मिशनऱ्यांना ग्रांथिक मराठी शिकावी लागली असे नव्हे; तर हिंदुधर्माचे खंडन करण्याकरितां हिंदूंचे जुने मराठी ग्रंथ अभ्यासिण्याची त्यांना आवश्यकता भासली. नव्या क्रिस्ती धर्माची माहिती देण्याबरोबर जुन्या धर्माच्या चुका दाखविणे व तो कसा त्याज्य आहे, हेही लोकांच्या गळीं उतरविणे धर्मांतरकार्याच्या दृष्टीने त्यांना अवश्य होते. पहिले कार्य स्टिफन्सच्या क्रिस्तपुराणाने केले, तर दुसरे कार्य करण्याकरितां एतियेन द ला क्रुवा नांवाच्या एका फ्रेञ्च पाद्रीने १६२९-३५ साली सेंट पीटरवरील पुराणग्रंथ रचून मुद्रित केला. या पाद्रीला गोव्याची कानारी (कोकणी) बोली व ग्रांथिक मराठी अशा दोनही भाषा चांगल्या अवगत होत्या, व त्या भाषांत लिहून प्रसिद्ध केलेल्या त्याच्या ग्रंथांची फार वाखाणणी होत आहे, असे Fr. Alex de Rhodes याने १६२१ सालच्या फ्रेञ्च भाषेत लिहिलेल्या आपल्या प्रवासवर्णनांत लिहिले आहे. (“ Il avait si parfaitement appris les deux langues du pays, la canarine, qui est vulgaire et la maraste qui est comme chez nous la latine qu'il les parlait mieux que ceux memes du pays, et avait, imprime plusieurs livres en l'une et en l'autre qui sont estime's de tous. . . ”). असे जरी असले तरी आपल्या या ग्रंथाकरितां त्याने बोली भाषेचे माध्यम स्वीकारले नाही. कारण वादविवाद सुशिक्षितांशी करावयाचा असतो. अशा लोकांची भाषा ग्रांथिकच असावयाची. म्हणून त्याने ग्रांथिक मराठींत पंधरावीस हजार ओव्याचे हे खंडणात्मक पुराण रचिले. अशा प्रकारच्या वादविवादांना उपयोगी पडावी म्हणून सोळाव्या-सतराव्या शतकांत रोमन लिपींत लिहिलेली मिशनऱ्यांच्या हातची मराठी ग्रंथांतील उतान्यांतील टांचणे पोर्तुगालांत उपलब्ध आहेत. त्यांच्या हजार दोन हजार पानांच्या मायक्रोफिल्म नकला मुंबई विद्यापीठाच्या मदतीने पोर्तुगालमधून मी आणविलेल्या आहेत. त्यांत कांहीं स्टिफन्स, क्रुवा किंवा सालदाञ्ज यांच्या हातची देखील टांचणे असणे अशक्य नाही.

कोणत्याही धर्मांमध्ये संतांनाही फार महत्त्व असते. देव स्वर्गांत असतो, परंतु संत हे त्याचे भूतलावरील प्रतिनिधि असतात. ज्ञानदेव, नामदेव, एकनाथ, व त्याकाळीं नुकताच सदेह वैकुंठाला गेल्याबद्दल ज्याचा गवगवा झाला असावा तो तुकाराम, हे संत त्याकाळीं गोव्यांतील लोकांच्या दृष्टीपुढे असावेत. चमत्कारांशिवाय नमस्कार नाही, अशी म्हण आहे. सर्वसाधारण जनमनावर

चमत्कारांचा फारच मोठा पगडा असतो. चमत्कार करणाऱ्या किंवा करतो असा ज्याचा लौकिक आहे अशा साधूच्या भजनीं इतर धर्मांचेहि लोक लागतात, असें आपण आजही पाहातो.

क्रिस्ती धर्मांमध्ये चमत्कार करणाऱ्या संतमहंतांची वाण नाही, ही गोष्ट नव-
क्रिश्चनांच्या व इतर एतद्देशियांच्या मनावर विंविण्याकरितां आंतोनियु द सालदाञ्ज
या उपरिनिर्दिष्ट पाद्रीनें पादुअ येथील संत अँटनी (किंवा सांतु आंतोनी) याचें
चरित्रवर्णन करण्याचें योजिल्लें दिसतें. पुढें दिल्लें “ सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा ”
हें ओवीबद्ध मराठी पुराण हा त्याचा या विषयावरचा मुख्य ग्रंथ नाही. मुख्य ग्रंथ
त्यानें गद्यांत व बोली भाषेंत लिहिलेला आहे. या ग्रंथांत क्रिस्ती धर्माविरुद्ध कांहीं
नसल्याबद्दल जो जेजुईट पाद्री जुवांव द पेद्रोज (याचाही ‘ देवाचीं एकाग्र बोलणीं ’
किंवा Soliloquios divinos नांवाचा ब्राह्मणी बोलिंतील १६६० सालीं मुद्रित
झालेला ग्रंथ उपलब्ध आहे.) याचा, ३ अक्टोबर १६५१ तारीखेचा दाखला जोडला
आहे, त्यांत हे चमत्कार ब्राह्मणांच्या चालू भाषेंत (“ em lingua bramana
vulgar ”) भाषांतरित केलें असल्याचें नमूद आहे. “ सर्वानाच जास्त सोपेपणानें
कळावे म्हणून स्थानिक चालू भाषेंत हे चमत्कार लिहिले आहेत. (“ Compostas na
lingua da terra corrente para serem de todos mais facil-
mente entendidos ”) असें या ग्रंथाच्या मुखपृष्ठावरही लिहिल्लें आढळतें. या
ग्रंथाचे दोन भाग पाडले आहेत. पहिल्या भागांत संत आंतोनी जीवंत असतांना
झालेल्या तीस चमत्कारांची व दुसऱ्या भागांत त्याचें निर्याण झाल्यानंतरच्या तेवीस
चमत्कारांची माहिती देण्यांत आली आहे. पुढें दिलेल्या ग्रंथिक मराठींतील ‘ सांतु
आंतोनिच्या जीवित्वकथेंत ’ त्याच्या हयातींतील केवळ अठराच चमत्कार वर्णिले
आहेत व निधनोत्तर चमत्कारांचा ओझरता निर्देश तेवढा केलेला आहे, असें दिसून
येईल. आपल्या ब्राह्मणी, किंवा मराठी बोली प्रस्तावनेंत हा कवि आपल्या ग्रंथरचनेचें
उद्दिष्ट सांगतांना लिहितो,

— “ परमेश्वराला विनंतिप्रार्थना करितात; पण दयाळु भक्त संत आंतोनी
मनुष्यांनीं स्मरण करतांच जसा गरजेला आणि आकांताला लवकर धांव घेतो तसा अन्य
कोणीही पावत नाही. संकटकाळीं तो कोणाचीही उपेक्षा करीत नाही. त्याचें स्मरण
करतांक्षणीं तो पावतो. आम्ही या नश्वर जगांत असेपर्यंत गरजांतच आहोंत. गरज
नाहीं असा कोणीही नाही. आत्म्याला असो किंवा शरीराला असो, गरज ही आहेच.
आमची गरज टाळणारा, आमच्या हाकेला पावणारा, आमच्या कार्याला उभा ठाकणारा,
साहाय्यकर्ता सारथी हवाच. संत आंतोनीसारखा दयाळु साह्यकारी सगळ्या विश्वांत
शोधल्यास अन्य मिळणार नाही. हें सत्य म्हणून सर्वही लोकांना दाखविण्याकरितां
मीं हा त्याच्या आश्चर्यकारक चमत्कारांचा ग्रंथ लिहिला आहे. तो वाचल्यावर,

आंधळ्यांना डोळे, मेलेल्यांना जीवदान, मुक्यांना वाचा, रोग्यांना आरोग्य, बहिऱ्यांना ऐकणें, थोड्यापांगळ्यांना हातपाय, संकटांत सांपडलेल्यांना आधार कसा मिळाला तें सविस्तर दृष्टीस पडेल. ”

संतचरित्रें लिहिण्याचा प्रघात आपल्यामध्ये फार जुन्या काळापासून चाळू आहे. ज्ञानेश्वराचें चरित्र त्याच्याच काळीं सच्चिदानंदब्राह्मणें लिहिलें, असें भावे लिहितात. श्री ज्ञानदेवाची आदि हें ज्ञानदेवचरित्र नामदेवविरचित म्हणून उपलब्ध आहे. महानुभावांचे लीळाचरित्र वगैरे ग्रंथ तर प्रसिद्धच आहेत; परंतु संतचरित्रकार म्हणून उद्धवचिद्धन (शके १६११ च्या आसपास) आणि महीपति (जन्म श. १६३७-निधन श. १७१२) हे महाराष्ट्रांत विशेष प्रसिद्ध आहेत; परंतु यांच्याही पूर्वी हा क्रिस्ती मराठी चरित्रकार होऊन गेला होता, ही लक्षांत ठेवण्यासारखी गोष्ट होय.

‘सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा’ या ग्रंथांत कथन केलेले चमत्कार वाचतांना आपल्याकडील महाराष्ट्रीय संतांच्या चमत्कारांची आठवण ठिकठिकाणीं झाल्यावाचून राहात नाहीं. पाश्चात्य व पौरात्य संतांच्या चमत्कारांमधील हें विलक्षण साम्य पाहून भाविक लोकांच्या मनाची बैठक जगांत सर्वत्र सारखीच असते, असें दिसून येतें.

प्रस्तुत पुराणांतील पहिलाच वेसराचा चमत्कार किंवा दुसरा मत्स्यांचा चमत्कार वाचून, ज्ञानेश्वरानें रेड्याच्या मुखानें वेद वदविणें (अ. ९), तुळसीदासानें दगडाच्या नंदीला नैवेद्य भक्षण करावयास लावणें (अ. २), पिपाजी राजाच्या उपदेशावरून वाघानें क्रूरता सांडणें (अ. २६), किंवा रसिक मुरारचा उपदेश ऐकून हत्तीनें संतवृत्ति स्वीकारणें (अ. ३७), अशा सारख्या भक्तविजयांतील चमत्कारांची आठवण होईल.

परमेश्वराच्या कृपेनें विषबाधा न होणें (चमत्कार ३) असे चमत्कार आपल्याकडेही पुष्कळ आहेत.

एका भाषेंत केलेलें शास्त्रकथन निरनिराळ्या भाषिकांना आपआपल्या भाषेंत ऐकूं जाणें हा चौथा चमत्कार वाचून,

ज्या ज्या देशीं जाती तीर्था । तेथें तैसीच करिती कविता ।
भाषापरत्वे अमोलिकता । गुण वर्णिते हरीचे ॥

हा ज्ञानेश्वर व नामदेव यासंबंधीं भक्तविजयांतील (अ. ११) चमत्कार मनापुढें येईल.

पांचव्या चमत्कारांतील स्त्री ही तर संतविजयांतील (अ. ३५) संत सखूच आहे.

कीर्तनसमयीं आलेलें प्रचंड वादळ श्रोतृवृंदांना बाधलें नाही, हा सहावा चमत्कार वाचून नामदेवाचें खोपट वादळापासून बचावलें ही भक्तविजयांतील (अ. २१)

कथा, किंवा तुकारामाच्या कीर्तनांत यवनांनीं वेढा दिला असतां तें अरिष्ट दूर झालें ही गोष्ट (अ. ४८) आठवूं लागेल. देवाचें संताला दर्शन (च. ७, १४) हे चमत्कार नामदेव, तुकाराम, रामदास वगैरे संतांच्या कथांत आपणाकडेही अनेक दिसून येतात. एका स्वार्थी माणसाच्या काळजाचा ' गोंडा ' त्यांच्या मरणानंतर त्याच्या घरांतील द्रव्याच्या पेटांत सांपडला, हा आठवा चमत्कार मात्र आपणांस अभिनव वाटेल. पश्चात्तापानें पापनाशन होतें ही नवव्या चमत्कारांतील कल्पना आपणांस नवीन नाही. दहाव्या चमत्कारांतील मातृद्वेष्या पुत्राची कथा वाचून पुंडलिकाचें स्मरण झाल्याखेरीज राहात नाही. अकरा, बारा व तेरा या चमत्कारांतील सैतानाचीं कृत्ये वाचून नळा-सारख्या पुण्यश्लोकांना त्रास देणारा कलि आपल्या मनासमोर उभा राहिल. हिशेबाच्या अडचणींत सज्जन सांपडला असतां (चमत्कार १७) त्याच्या संकटाला धावणें यासंबंधींचे चमत्कार, दामाजी (अ. ४०.), नरसिंह मेहता (अ. २९.), सुरदास (अ. ३६.), विसोबा सराफ (५७.), यांच्या कथांत भक्तविजयामध्ये आढळतील. संत आंतोनीच्या बापावर खूनाचा आरोप होऊन तो फांसीं जाण्याचा प्रसंग आला असतां, ज्याचा खून झाला त्या मृत माणसानें खड्ड्यांतून वर येऊन या माणसानें आपला घात केला नाही असें सांगून त्याचा जीव वांचविला, ही अठराव्या अध्यायांतील कथा मजेदार आहे. हा चमत्कार वाचून भानुदासावर चोरीचा आळ आला असतां, सुळावर चढविण्याच्या वेळीं, सुळाचा फलपुष्पांनीं युक्त असा वृक्ष बनला ह्या भक्तविजयांतील कथेची (अ. ४३.) आठवण होईल.

गोमंतकांतील ब्राह्मणी बोलींत जे याखेरीज जास्त चमत्कार निर्दिष्ट केले आहेत, त्यांच्यामध्ये आणि आपल्या इकडील भक्तांच्या कथांमध्ये देखील पुष्कळच साम्य आहे. असो.

एकाद्या प्रसंगाचें थोडक्यांत हुबेहुब शब्दचित्र रेखाटण्याचें या कवीचें कसब, मत्स्यकुत्राचें शास्त्रश्रवण (च. २), शास्त्रकथनाच्या वेळचें वादळ (च. ६), सैतानाचें कपट (च. १३), क्रिस्तदर्शन (च. १४), वडिलांची फांसापासून सोडवणूक (च. १८) वगैरे कथांवरून चांगल्याप्रकारें निदर्शनास येतें.

या कवीचीं भाषिक वैशिष्ट्ये तळटीपांमध्ये ठिकठिकाणीं नमून केलीं असल्यामुळे या ठिकाणीं पुनः त्यांची पुनरुक्ति करण्याचें कारण दिसत नाही. एक गोष्ट मात्र या ठिकाणीं नमूद करणें अवश्य वाटतें ती ही कीं, हा कवि जरी सतराव्या शतकांतील असला तरी त्याच्या ग्रंथाची भाषा मुक्तेश्वर, तुकाराम, रामदास, वामन वगैरे सारख्या समकालीन कवींसारखी नाही; ती त्यांच्याहीपेक्षा बरीच जुनी आहे. असें होण्याचें कारण हें कीं, ज्या प्रदेशांत त्याचें वास्तव्य होतें, त्या गोमंतकांतील सासष्टींतील प्रचलित बोलीचें स्वरूप ग्रांथिक मराठीपेक्षा निराळें होतें. त्याच्यापुढें जे हिंदूंचे मराठी जुने हस्तलिखित

ग्रंथ होते त्यांचा, किंवा स्टिफन्स किंवा क्रुवा या आपल्या पूर्वीच्या क्रिस्ती कवींच्या मराठी काव्यांचा अभ्यास करून त्याने आपला ग्रंथ रचिला असला पाहिजे. गोवा वेदांत १५४१ साली हिंदूंच्या धर्मच्छळाला सुरुवात झाली, याचा वर उल्लेख आलाच आहे. हिंदूंचे देव व देवळें फोडलीं आणि त्यांचे ग्रंथ हिरावून घेण्यांत आले. यापैकीं कांहीं जाळले तरी कांहीं हिंदुधर्मखंडनार्थ स्वतःच्या अभ्यासाकरितां त्यांनीं राखून ठेविले असावेत. अशा प्रकारच्या कांहीं ग्रंथांचीं पोर्तुगीजींत भाषांतरें झालेलीं रोममध्ये उपलब्ध असून तीं लवकरच प्रसिद्ध करण्यांत येणार आहेत, असें फादर विकी (रोम) यांकडून आम्हांकडे करण्यांत आलेल्या पृच्छांवरून कळतें. गोव्याचा पहिला बिशप दों जुवांव द आल्वुकेक यानें, ता. २८ नवंबर १५४८ रोजीं लिहिलेल्या एका पत्रांत, हिंदुधर्माचे ग्रंथ आपण किती कसोशीनें गोळा करीत आहों, आणि दादाजी नांवाच्या एका वजनदार हिंदु गृहस्थानें व स्वतः गव्हर्नरनें देखील एका गृहस्थाचे ग्रंथ ज्याचें त्याला परत करण्याची गळ घातली असतां ते आपण कसे दिले नाहींत, याचा तपशीलवार वृत्तांत लिहून ठेवलेला उपलब्ध आहे. १५५६-५७ च्या सुमारास सासष्टीमध्ये हिंदु देवदेवळें फोडण्याचा सपाटा सुरू झाला. त्याच्या आधींचे ग्रंथ स्टिफन्स, क्रुवा, किंवा आंतोनियु द सालदाञ्ज या प्रस्तुत कवींच्या पुढें असावेत. १५६० सालीं स्थापन झालेल्या इंक्विझिशनच्या कायद्याप्रमाणें, आक्षिप्त ग्रंथ वाचणारे किंवा ते जवळ ठेवणारे (que tem e lem os livros defesos.) लोक शिक्षेला पात्र होत. या इंक्विझिशनची कमाल शिक्षा म्हणून 'Auto de fe' नांवाच्या उत्सवांत गुन्हेगाराला जाळूनही टाकण्यांत येत असे, याचा निर्देश वर आलाच आहे. तशीच त्याची मालमत्ता जप्त होई व तिच्यापैकीं अर्धी खन्याखोट्या गुन्ह्याची वर्दी देणाऱ्याला मिळे व बाकीची अर्धी इंक्विझिशनच्या खातीं जमा होई. François Pyrard नांवाच्या एका फ्रेंच प्रवाशानें, प्रॉटेस्टंट पंथाचे ग्रंथ जवळ बाळगल्याबद्दल खुद्द आपल्या नवऱ्याविरुद्ध इंक्विझिशनकडे कागाळी नेऊन एका बाईनें त्याची अर्धी संपत्ति अशाप्रकारें कशी मिळविली, याची माहिती आपल्या प्रवासवर्णनांत कथन केली आहे. पोर्तुगालचे राजदत्तरदार आंतोनियु वायांव यांनीं देखील आपल्या गोवा-इंक्विझिशनवरील ग्रंथांत या गोष्टीचा निर्देश केलेला आहे.

अशा परिस्थितींत जुनेच ग्रंथ जवळ बाळगिणें जेथें धोक्याचें होतें, तेथें मराठी हिंदु ग्रंथांची बाहेरून पोर्तुगीज मुलुखांत नवी आयात होणें किती कठीण होते, तें स्पष्ट दिसून येईल.

दुसरी एक लक्षांत ठेवण्यासारखी गोष्ट ही कीं, सद्या मुद्रणाची कला, दळण-वळणाचीं साधनें आणि टपालाची सोय यांच्यामुळे एकादा ग्रंथ लिहून झाल्याबरोबर तो लगेच छापला जाऊन जगभर वाचकांच्या हातीं पडूं शकतो. तसा प्रकार पूर्वी नव्हता. त्याकाळीं एकादा ग्रंथ लोकप्रिय होऊन त्याच्या हस्तलिखित नकला दूरवर पसरण्यास

फार काल लागे. त्यामुळे स्टिफन्स, क्रुवा, सालदाञ्ज वगैरे मिशनरींच्या पुढे असलेले ग्रंथ तीसपन्नास किंवा शंभरदोनशेही वर्षांमागचे असावेत त्यामुळे या क्रिस्ती मराठी वाङ्मयांत आपणास महानुभावांच्या वाङ्मयांत किंवा राजवाडे यांनी प्रसिद्ध केलेल्या एकनाथपूर्व ज्ञानेश्वरींत आढळणारे भाषिक विशेष दृष्टोत्पत्तीस येतात.

राजवाडे यांनी 'विश्ववृत्त' मासिकामध्ये (वर्ष २ अं. ८) स्टिफन्सच्या क्रिस्तपुराणावर लिहितांना त्याच्या भाषेवर झोड उडविली आहे. "हें पुराण इ. स. १६१५ (?) सालीं प्रथम तयार झालें. म्हणजे एकनाथ, दासोपंत वगैरेचा समकालीन स्टेफेन्स होता व त्याची भाषा दासोपंताच्या भाषेसारखी किंवा शिवकल्याणाच्या भाषेसारखी असली पाहिजे," अशी जी राजवाड्यांची समजूत ती चुकीची कशी आहे, हें वरील विवेचन लक्षांत ठेविलें असतां कळून येईल. राजवाड्यांचा हा लेख १९०८ सालच्या फेब्रुवारीमध्ये प्रसिद्ध झाला. त्याच्यानंतर राजवाड्यांनी ज्ञानेश्वरी (१९०९) आणि चौभा कवींचें उपाहरण (१९११) हीं काव्ये प्रसिद्ध केलीं. ज्ञानेश्वरांचा योग-वासिष्ठही मागाहूनच (१९१४) प्रसिद्ध झाला. ह्या ग्रंथांची भाषा राजवाड्यांच्या आधीं लक्षांत आली असती तर स्टिफन्सची भाषा त्यांना कदाचित् गांवढळ वाटली नसती.

हें क्रिस्ती मराठी वाङ्मय रोमन लिपींत असल्यामुळे आणि या लिप्यंतर-पद्धतीच्या अपूर्णत्वामुळेही कांहीं दुर्बोधता या वाङ्मयाला प्राप्त झाली आहे, हें नाकारतां येत नाही. पण त्याचबरोबर ही रोमन लिप्यंतराची पद्धति राजवाड्यांना नीट कळली नसल्यामुळे त्यांना ही भाषा जास्तच अशुद्ध वाटली हेही पण खरें आहे. यासंबंधीं जास्त उहापोह फादर मिरांडा हे मार्गे क्रमशः प्रसिद्ध करित असलेल्या देव-नागरी लिपीतील क्रिस्तपुराणाला लिहिलेल्या प्रस्तावनेंत (पाक्षिक शांतिदूत, मुंबई, अं. ६-१०, १९४९) मीं केलेलाच आहे. आपल्यापुढे असलेले बहुतेक प्राचीन मराठी मुद्रित वाङ्मय त्यावर संपादकीय संस्कार झाल्यामुळे आपणास शुद्ध वाटतें; परंतु हेच ग्रंथ मूळ हस्तलिखित स्वरूपांत जे कोणी पाहातील, त्यांना क्रिस्ती मराठी वाङ्मयांत अशुद्ध वाटणारी भाषा या हिंदूंच्या ग्रंथांतही भरपूर प्रमाणांत आढळेल.

सतराव्या किंवा त्यापूर्वीच्या शतकांतील कोणताही मराठी ग्रंथ निःसंशयपणें कवींच्या हातचा म्हणतां येईल, असा आज उपलब्ध नाही. आपल्यापुढे असलेल्या ह्या सर्व ग्रंथांची भाषा पुढील लेखकांनीं प्रतिलेख करतांना जाणत किंवा नेणत केलेल्या बदलांमुळे, मूळ स्वरूपांत राहिलेली नाही; परंतु सतराव्या शतकांतील क्रिस्ती मराठी ग्रंथ स्वतः कवींच्या नजरेखालीं मुद्रित झालेले असल्यामुळे स्वतः कवींनीं स्वहस्ते लिहिलेल्या ग्रंथांप्रमाणेंच त्यांना महत्त्व आहे. हा या वाङ्मयाचा एक विशेष म्हणतां येईल.

स्टिफन्सचें क्रिस्तपुराण प्रथम १६१६ सालीं प्रसिद्ध होऊन त्याच्या पुढे त्याच

शतकांत आणखी १६४९ व १६५४ अशा दोन आवृत्त्या निघाल्या. या तीनही आवृत्त्यांपैकी एकही मुद्रित प्रत जगांत कोठेही आज उपलब्ध नाही. परंतु गोव्यांतील सेंट कायतान कॉन्व्हेंटमध्ये असलेल्या प्रतीवर ती तिसऱ्या आवृत्तीवरून जशाची तशी प्रतिलिखित केल्याचें नमूद आहे. क्रुवाचें १६२९ सालचें सेंट पीटरवरील पुराण किंवा सालदाञ्जाचें प्रस्तुत १६५९ सालची सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा हे दोनही ग्रंथ तर मुद्रित स्वरूपांतच उपलब्ध आहेत.

प्रस्तुत पुराणाखेरीज आणखीही एक हस्तलिखित मराठी ग्रंथ बोली व ग्रांथिक अशा द्विविध स्वरूपांत याच सालदाञ्ज कवीनें लिहिलेला उपलब्ध आहे. तो कधीही मुद्रित झालेला दिसत नाही. याच्या आठशेंवर ओव्या आहेत. त्याचें नांव *Fruitos de Arvore da Vida*, म्हणजे 'जीवितवृक्षाचीं फळे' याची युगेपांतून मायक्रोफिल्म काढून आम्हीं आणविली आहे. पण तिचें अक्षर अस्पष्ट असल्यामुळे अक्षरबोध होणें कठीण पडतें. तरीपण याही ग्रंथाचें देवनागरींत लिप्यंतर करण्याचा आमचा प्रयत्न चालू आहे. या ग्रंथाच्या भाषेची कल्पना येण्याकरितां नमुन्यादाखल आरंभीच्या नमनपर कांहीं ओव्या खालीं उद्धृत करतो :

नमन माझे देवकुमरा । क्रिस्ता स्वामिया करुणाकरा । प्रणिपातु करितों दातारा । तुजां चरणीं	१
नमन माझे देवनंदना । विश्वकर्त्या जगजीवना । ग्यानशेंधु परिपूर्णा । जेजु क्रिस्ता स्वामिया	२
जय नमो साल्वादोरा । विस्वतेजा देवकुमरा । विस्वव्यापका अपरंपारा । क्रिस्तराया	३
जो सर्व गुणीं संपूर्णु । ग्यानशेंधु जगजीवनु । मुगितराजु पुण्यपावनु । क्रुपाशेंधु	४
आतां नमो देवनंदनु । क्रिस्त स्वामी जगजीवनु । सर्वगुणीं सर्वसंपूर्णु । क्रुपाशेंधु	५
नमो स्वामी मारियेनंदना । विश्वभरिता देवा परिपूर्णा । दयाशेंधु जगत्कल्याणा (?) । जेजु क्रिस्ता स्वामिया	६
नमो स्वामिया जेजु क्रिस्ता । गुणसंपूर्णा पूर्णभरिता । ग्यानशेंधु विश्वकर्ता । सर्व सिधीचा दातारा	७
नमन माझे देव-आत्मजा । तूं परम गतीचा मुगितराजा । आतां स्वामीं करीं पतिकरु माजा । कुपावरु देउनु	८

या ग्रंथांत काय वर्णिलें आहे तें यां मराठी ओव्यांच्या आरंभीं कवीनें पुढील शब्दांत नमूद केलें आहे :

जेजु नांवाची तुस्ती (स्तुती), पंवाडे, वा कवणे परी क्रिस्तु स्वामी मनुष्य दोसा पासाउनि कुसीं मृत्यु पातला त्याची कथावित्पति.

‘सांतु आंतोनीची जीवित्वकथा’ या ग्रंथिक मराठी भाषतील पुराणाप्रमाणेंच या लेखकानें गोमंतकांतील ब्राह्मणी बोलींत कथन केलेले संत आंतोनीचे चमत्कार स्वतंत्र पुस्तकरूपानें सटीप प्रसिद्ध करण्याचा आमचा विचार आहे. त्यामुळें तीनशें वर्षांमागचें एका मराठी बोलीचें स्वरूप कसें होतें, तें आपणास कळून येईल. भाषाशास्त्रदृष्ट्या या बेली वाङ्मयाला ग्रंथिक वाङ्मयापेक्षांही मी जास्त महत्त्व देतो. कारण मार्गे आपण कसे लिहित होतो हें कळण्यास जुनें ग्रंथिक मराठींतील वाङ्मय हवें तितकें मिळूं शकतें; परंतु जुन्याकाळीं आम्हीं कसे बोलत होतो, तें कळण्यास मार्ग नसतो. साक्षरतेच्या प्रसाराबरोबर आपल्या बोलीचें स्वरूप झपाट्यानें बदलत आहे व कांहीं बोली तर अजिबात नष्ट होण्याच्या मार्गाला लागल्या आहेत. असो.

कोणत्याही हेतूनें कां होईना, मराठी भाषेचा अभ्यास व सेवा ज्यांनीं केली ते सर्व मराठेच आहेत, असें आपण यापुढें मानलें पाहिजे. अशी दृष्टि ठेवून क्रिस्तीतर लोकदेखील प्रस्तुत ग्रंथाकडे सहानुभूतीनें व कौतुकानें पाहातील, आणि भाषाशास्त्रदृष्ट्या हा ग्रंथ सर्वांना उपयुक्त वाटेल अशी मी आशा करतो.

पाद्री आंतोनियु सालदाञ्ज हा मराठी कवि १६६३ सालीं गोव्यांतच मरण पावला.

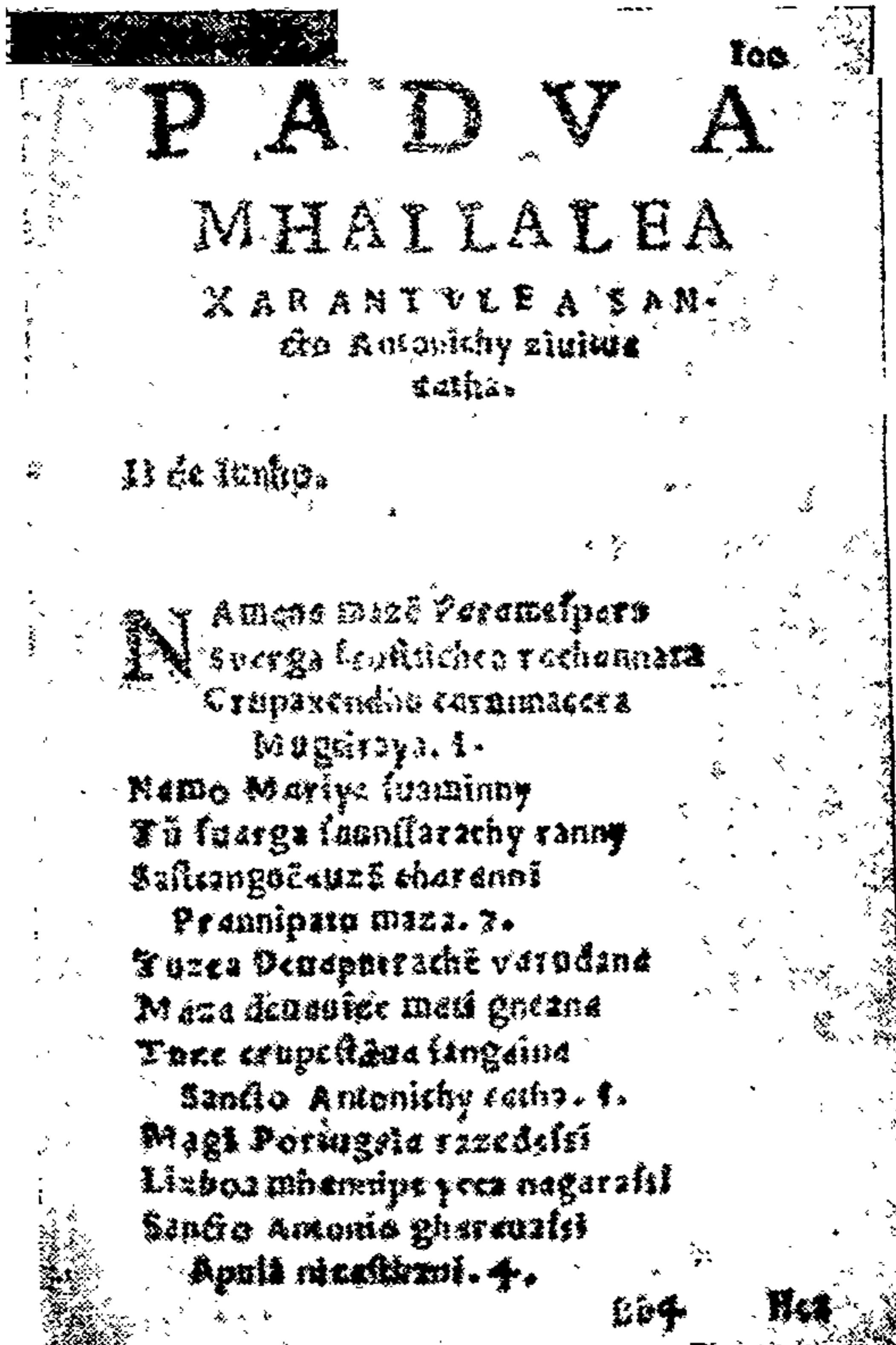
वर सातव्या पृष्ठावर सोळाव्या किंवा सतराव्या शतकांतील मिशनऱ्यांच्या रोमनलिपींतील मराठी टांचणांचा उल्लेख केला आहे, त्यांच्यापैकीं एका पृष्ठाच्या कांहीं भागाचें छायाचित्र पुढील पृष्ठावर दिलें असून त्याच्याच खालीं त्याचा प्रतिलेखही छापला आहे. तसेंच या उताऱ्याचें देवनागरी लिप्यन्तरही पुढें त्याच्या नंतरच्या सोळाव्या पृष्ठावर दिलें आहे. कृष्णदास नामा या कवीच्या भागवतान्तर्गत दशम स्कंधाच्या दुसऱ्या अध्यायांतील या पहिल्या पांच ओव्या आहेत. हा ग्रंथ अप्रकाशित आहे. इतकेंच नव्हे, तर अशाप्रकारचा ग्रंथ मराठींत लिहिला गेला होता हें पहिल्यानेंच पुढें येत आहे, असें मला वाटतें. चांदोरकरांच्या महाराष्ट्रीय ‘संत-कविकाव्यसूची’ मध्ये या ग्रंथाचा निर्देश नाही. हीं हजार दोन हजार पृष्ठें अमलेलीं टांचणें वाचलीं तर अशाच पुष्कळ अप्रसिद्ध मराठी ग्रंथांवर प्रकाश पडण्याचा संभव आहे.

स्त्री केशवाये नम । जेणें गोकुळ पाळिलें । गोवर्धनाथें धरि =
 लें । गोपिकार्थें रमविलें । गुणें करुनि ॥ १ ॥ विश्वार्थें रचिता ।
 विश्व आपणचि पाळिता । विश्वु संहारुनि मागुता । उरें विश्व =
 रुपु ॥ २ ॥ देवकिये उधरीं वाहिला । दसमतिर्यें पाळिला । दुर्यो =
 धनाचा वैरी जाहाला । द्रुपदियें कारणें ॥ ३ ॥ ऐसा तीं अखेरीं ।
 विस्तारला चराचरीं । त्या गुरुच्या चरणा वरि । नमस्कारु
 माझा ॥ ४ ॥ गुरुन देवो दाविला । म्हणउनि गुरुचि देवो मा =
 निला । जैसा देवो तैसा भाविला । येक स्वरूपें ॥ ५ ॥ गुरुमैत्र

कृष्णदास नाम्याचें भागवत

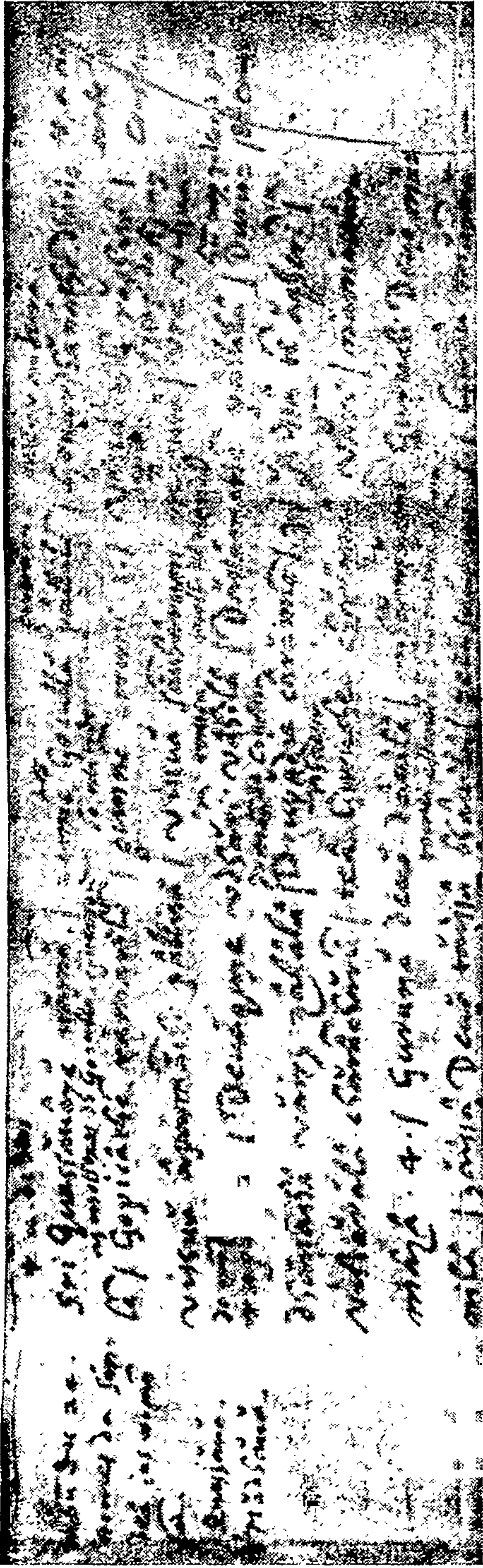
(दशम स्कंध - अध्याय दुसरा, ओवी १ ते ५)

सांतु आंतोनिची जीवित्वकथा

(पहिलें पृष्ठ)

सोळाव्या किंवा सतराव्या शतकातील मिशनऱ्यांच्या हातचें मराठी टांचण ।

Sri Queshâuâyê nãmâ | Zennê Gocullâ pâllilê | Gouãrdhãnthê dhãri =
 lē | Gopicãthê rãmãuilē | gunnē cãruni | 1 | vishuãthê rachitã |
 vishuã âpãnnãchi pâllitã | vishuã sãnhãruni mágutã | ure vishã =
 rupu | 2 | Deuãquye udhãri vãhilã | Dãffãmãtiē pâllilã | Durio =
 dhãnãchã vãiry zãhãlã | Drupãdie cãrãnnē | 3 | Aissã ti ãqueri |
 vistãrãlã chãrãchãri | teã Gurucheã chãrãnnã vãri | nãmãscãru
 mãmã | 4 | Gurunã deuõ dãuilã | mhãnnãuni Guruchi Deuõ mã =
 nilã | zãiffã Deuõ tãiffã bhãuilã | yecã suãrupē | 5 | Guru mãitrã

जेजुइष्ट पाद्री आंतोनियु द सालदाञ्ज-विरचितं

पादुवा^१ म्हळल्या^२ शारांतुल्या^३

सांतु^४ आंतोनिची^५ जीवित्वकथा

नमन माजें^६ परमेस्परा^७ : स्वर्गस्रुष्टिचेआ^८ रचणारा

क्रुपाशेंधु^९ करुणाकरा : मुक्तिराया^{१०}

नमो मरिये^{११} स्वामिणी : तूं स्वर्गासंसाराची^{१२} राणी

सास्टांगें तुजां^{१३} चरणीं : प्रणिपातु माजा

तुजेआ^{१४} देवपुत्राचें वरुदान : मज देवविजे मतिग्न्यान^{१५}

तुजे क्रुपेस्तव सांगेन : सांतु आंतोनिची कथा

632

१

२

३

१ Padua-इटालीमधील एक शहर. २ म्हटलेल्या (नांवाच्या)-हा शेरा गोमंतकी बोलींत आहे. ३ शहरांतल्या. ४-५ संत अँटनीची Saint Anthony-जन्म ११९५-मृत्यु १२३१. पोर्तुगालमधील हा अत्यंत लोकप्रिय संत असून त्याने पुष्कळ लोकोत्तर चमत्कार केल्याचें नमूद आहे. Santo Antonio de Lisboa म्हणजे 'लिस्बनचा संत अँटनी' म्हणूनही तो प्रसिद्ध आहे; परंतु पुष्कळ काळ पादुवा येथें धर्मप्रचार करीत राहिल्यामुळें 'पादुवाचा संत अँटनी' असें त्यास नांव मिळालें. या पुस्तकाच्या पहिल्या भागांत त्याचे चमत्कार गोमंतकी बोलींत गद्य स्वरूपांत वर्णिले असून पुढें ग्रंथिक भाषेंत ओवीबद्ध चरित्रकथन आहे. ६ माझें. झ बदल जुन्या काळीं 'ज'ही वापरण्याची पद्धति होती. ७ परमेश्वरा. 'स्व' किंवा 'श्व' बदल 'स्प' उच्चारण्याची जुनी पद्धति होती. सरस्वतीबद्दल 'सरस्पती' असा कोंकणांत अद्याप शब्द प्रचलित आहे. ८ स्वर्गस्रुष्टीच्या. ऋ बदल रु किंवा रि आणि श् बदल स् किंवा स् बदल श् उच्चारण्याची किंवा लिहिण्याची जुन्या काळीं वहिवाट होती असें जुन्या ग्रंथांचीं हस्तलिखितें किंवा काळजीपूर्वक मूळ हस्तलिखितांवरून मुद्रित केलेले ग्रंथ पाहिले असतां दृष्टोत्पत्तीस येतें. अशीं रूपें पुढें पदोपदीं आढळतील. ९ कृपासिंधु. १० मुक्तिराया. जुन्या मराठी ग्रंथांत वरील-प्रकारचीं रूपेंहि आढळतात. पहा : - 'माझें वग्नुत्व लोह हें उणें,'-मुक्तेः आदि. अ. १-८२. ११ Mary. १२ स्वर्ग व पृथ्वी यांची. १३ पुढील नाम सप्तमींत असल्यास आधील सर्वनामाच्या अंत्याक्षरावर अनुस्वार येतो असें आपणांस इतर जुन्या हिंदु मराठी ग्रंथांतही आढळतें. १४ Tuzea या रोमन लिपीतील शब्दानें देवनागरी लिप्यंतर तुजेआ किंवा तुज्या असें करतां येईल. पुढें ओ. ५, टी. ३ पहा. १५ मतिज्ञान.

- मागां पोर्तुगाल राज्यदेसीं : लिस्बोअ^१ म्हणिपे^२ येका नगरासीं
सांतु आंतोनियु घरवासीं : आपुलां निजस्थानीं ४
- ह्या देवभगताचेआ पितेयासि : मार्ति द बुल्योइंस् नाम तेयासि
आणी तेआचे^३ जननियेसि : दौन तारेइय द ताव्हैर ५
- से^४ म्हणिपे स्रस्टी^५ इग्रजेपासीं^६ : तीं उभयेतां होंतीं घरवासि
वाव्तिझार^७ केलेआ^८ सांतु आंतोनिसि : नाम ठेविलें फेर्नादु ६
- तंत्र तियेचि स्रस्टी इग्रजेचा स्थानीं : सांतु आंतोनि लहानुवेरि निगोनि
लिहित अखर पठण करोनि : पाठु^९ जाहाला ७
- आपुले मातेचेआ दुद^{१०} पिवनासरी^{११} : स्वामिणिची भग्ति निरांतरि^{१२}
तेआ देवभगते शेविली^{१३} उधरीं^{१४} : दुदपान जैसे ८
- तेयासि आसातां बाळपणिंची वयेसा^{१५} : बुधीपासौनि^{१६} ब्रधासरिसा^{१७}
गंभीरपणें बुधीप्रकाशा : चालिला नित्य ९

१ लिस्बन - पोर्तुगालची राजधानी. २ म्हटल्या जाणान्या. पहा-मद्याजी म्हणिपे चोख । - शा० ९-५१३ ३ Teache. तेयाचे, तेआचे, किंवा त्याचे अशीं-हीं रूपं आढळतात. तेयाचे बद्दल Teyache असें कवि लिहितो. Teache याचें लिप्यंतर तेआचे किंवा त्याचे असें करतां येईल. तेआचें (किंवा तेयाचें) असें रूप महानुभाव वाङ्मय किंवा राजवाडे यांच्या ज्ञानेश्वरींत आढळतें. 'त्याचें' असें आढळलें नाहीं. त्यावरून तें आधुनिक वाटतें; परंतु चोंभ्याच्या उपाहरणांत 'त्याचा' (६४७), 'ज्याचे' (८१२) 'त्याचा' (१०८६) अशींही रूपं क्वचित् आढळतात. राजवाडे किंवा मूळ उपाहरणाची नकल करणारा यांचा जर हा हस्तदोष नसेल तर अशीं रूपं जुन्या काळीं वापरांत होतीं असें मानावें लागेल. ४ Se (पोर्तु.) - मोठा चर्च. ५ श्रेष्ठ. ६ Igreja (चर्च) च्या जवळ. ७-८ वातिस्माचा विधि केल्यावर. ९ पारंगत (?). १० दूध. अल्पप्राणाबद्दल महाप्राण व याच्या उलट अक्षरें वापरण्याची जुनी पद्धति आहे. ११ पिण्याप्रमाणें. १२ निरंतर. १३ सेविली. ओ. १, टीप ८ पहा. १४ उदरीं. वरील टीप १० पहा. १५ वय, आयुष्य. पहा-कीं प्रथम वयसाकाळीं, - शा. १-४२. १६ बुद्धीपासून. अशीं रूपं जुन्या हिंदु ग्रंथांतही फार आढळतात. पहा : ऐसीं काहीं नुपजेची बुधी । - उपाहरण ओ० ३२; उधरीन तुझे कुळ । - उपा० ७००. १७ वृद्धामारखा.

फुडां ^१ आपण हिये संसारीं : वर्तणारु होंता जेणेपरी ती गुणप्रकृति लोकांतरिं : दावित होंता	१०
ऐसेआं सुलखेणांचेआं ^२ प्रकारीं : ता ^३ वर्तत आसतां संसारीं प्रांय ^४ बाणली तेआचां शरिरीं ^५ : वरुसां पनरांचि ^६	११
तेआचे सम वयेसेचे कुमर : तारुण्यवातुचे ^७ आणियेक येर संसारसुखासि आपुले नेत्र : उगडिति नित्य	१२
संसारभोगाची फरारी ^८ : तेहीं भोगावेया हिये संसारीं शेरिरधातु तेयावरि : चालवावेया	१३
तदीं तिये प्रायेचे वेळे : या भग्ताचेआ आत्म्याचे डोळे उगडें केलीं नेत्रकमळें : देवभग्तीठाई	१४
येरि वाइटिव ^९ नेदेखावेया डोळां : आणि आपण येकादे वेळां तियेचि वाइटिवेचेआं भवजाळां : पडैन म्हणोनि	१५

१ पुढां. महाप्राणाचा (aspirate) असा विपर्यय जुन्या मराठी वाङ्मयांत अन्यत्रही दिसतो. न न्हाये (राहे) तरि घालावें मोकलुनी । पहा-शा. ६-३८०.
२ सुलक्षणांच्या. ३ तोबद्दल 'ता' व जोबद्दल जा असीं रूपें तोमास स्टिफन्स, क्रुवा वगैरे जेजुईट कवि विकल्पेंकरून वापरतात. राजापूरकडील मुक्तेश्वरी आदि-पर्वाच्या एका हस्तलिखित प्रतींत असा प्रयोग अनेक ठिकाणीं आढळला. त्यावरून जुन्याकाळीं असें रूप प्रचलित होतें, अशी शंका येते. राजवाड्यांच्या ज्ञानेश्वरींत 'अवधारीं मग ता अर्जुनु' (अ. १-४) असें रूप आढळतें. पण पुढे शुद्धिपत्रांत 'ता'-चें तो केलें आहे. कवीश्वर भास्कराच्या शिशुपालवधांतही 'कंसा जा तूपभातु : ' असें रूप आढळतें. (ओ. ४३८.) ४ वय, दशा. ('पराय' किंवा 'पिराय' असाही हा शब्द रूढ आहे.) पहा:—तन्ही जो करी प्रायेचा आवेशु ।—शा. १३-७५६. ५ च, ज, य, श, क्ष याबद्दल अनुक्रमें चे, जे, ये, शे, क्षे अशींही जुन्या मराठी हस्तलिखितांत अक्षरें आढळतात. (उदा० चेरण, पराजेय, नयेन, शेरण, लक्षण) ६ पंधराची. ७ रक्त, मज्जा, वसा, मांस, अस्थि, मेद व रेत हे शरीराचे घटक. ८ ओढ, वासना. पहा-जीविताची फरारी । देखौनि जो न करी । मृत्युचिंता ।—शा. १३-७३५. ९ वाईटपणा. पहा-सानीव धरुनी अंगीं ।—शा. १-४६; जें धीटीव करुनि भवादशां ।—शा. ९-२३.

- ऐसा तेणें मनीं करोनिया विचारु : मग आठविला येकु प्रकारु
म्हणे येकुचि अडळु मुस्तेरु^१ : आहे मज १६
- तियेचि लिस्बोअ नगरीं परिकरु^२ : सांव^३ विहसैंतिचा^४ स्रस्टु^५ मुस्तेरु
होंता किर्तिवंतु माहाथोरु : सांतु^६ आगुस्तिनिचे^७ ओर्दिचा^८ १७
- तेया स्रस्टु मुस्तैरा आंतु : पर्वेसोनि^९ सांतु आंतोनियु देवभग्नु
तियेचि ओर्दिचा घेतला आबितु^{१०} : सदैव^{११} भग्ते १८
- मग प्रोफिसांव^{१२} केलेआ उपरि : माहा लिणत्व धरोनि शेरिरीं
क्रमविलि दोनि वरुसांवेरी : तेया मुस्तैराआंतु १९
- तंत्र तो माहा सुलखेणिकु^{१३} होउनु : पुण्यवंति जीणि^{१४} क्रमउनु
देवभग्नि चिंतन करुनु : क्रमवी दिवस २०
- ऐसा सदैव भग्नु वर्ततां तिये स्थानीं : तेथ तेआचे सोहिरे समंदी^{१५} येउनि
आडखळु^{१६} करिताति देखोनि : देवचिंतनासि २१
- आपुलेआ आत्म्याची मुग्तिची जोडि : ते जोडूं न नेदेति दिसवडि
येतां जातां घडी घडी : अंतरविति देखोनु २२
- मग तेआं जंत्रळिचा निगोनि : दुरस्त राहिन म्हणउनि
ऐसा निर्धारु आपुलां मनीं : केला तेणें २३

१ Mosteiro (पोर्तु.), मठ (monastery). २ सुंदर. ३-४ Saint Vincent. ५ श्रेष्ठ. ६-७ Saint Augustine. ८ धर्मपंथाचा (order). ९ प्रवेशोनी. १० Habito (या शब्दांत h चा उच्चार पोर्तुगीजमध्ये होत नाही.) पेशा, वर्तनक्रम. ११ दैववान, भाग्यशाली. पहा-देखा कामधेनु ऐसी माये । सदैवां जेया होये । -ज्ञा० ५-१०. १२ Professão (पोर्तु०), दीक्षाग्रहणविधि. १३ ओ. ११, टी० २ पहा. १४ जीवितक्रम. १५ संबंधी, आप्त. १६ (गोमांतकी बोलींतील शब्द) आडकाठी, अडथळा.

- तंव मुस्तैराचेआ स्रस्टार्थें ^१ विनउनु : तेयापासीं अनुग्न्या मागुनु
निगाला तेआचा निरोपु घेउनु : कोइंब्र ^२ नावें नगरीं २४
- तेथ सांत क्रुसाचेआ मुस्तैराभितुरीं : प्रवेसोनि तिये अवस्वरीं ^३
देवभगति चिंतन निरांतरीं : कथन करोनि होंता २५
- फुडां सां. आंतोनियु वर्ततां तिये स्थानीं : शास्त्रपठण करी अनदिनि ^४
पाठु ^५ जाहाला तेयापासौनि : सुमूर्ति ^६ ठाई २६
- नित्य पुण्यजिवित्व क्रमउनि : सांतु आंगुस्तिनिचेआ मुस्तैरास्थानीं
तेथ राहिला काळ क्रमउनि : केती ^७ दिवस वरुसें २७
- ते काळीं रेलिजिओज ^८ पांच जण : सांव ^९ फ्रान्सिस्काचे ^{१०} ओर्दिचे जाण
घेउनि आपुलेआ स्रस्टीचें ^{११} निरोपण : येउनि ते पांचै २८
- तेआचि कोइंब्र नगरांतुनु : ते पांचैजण क्रमउनु
तेचि दिवसीं जांत होते निगुनु : तिये पंथीं २९
- मार्रोकॉस् ^{१२} म्हणिपे येक पाटणपुरीं ^{१३} : उदंड ^{१४} मिलंछे ^{१५} जनां मोहरीं ^{१६}
निगोनि प्रवेसलेआवरि : ते पांचै रेलिजियोज ३०
- तंव थोरु अखेपु ^{१७} मनीं धरुनु : देवशास्त्रकथन आरंभुनु
सांगते जाहाले अर्थु करुनु : मिलंछे जनार्थें ३१

१ श्रेष्ठार्थें. (Superior). 'तें' प्रत्ययाबद्दल 'थें' लिहिण्याची प्रवृत्ति
जुन्या हिंदु ग्रंथांतही आढळते: रणी आधीं तुर्थें हाणे। - उषा० ६०९.
२ Coimbra. पोर्तुगालमधील एक प्रमुख शहर. तेथील विश्वविद्यालयाबद्दल प्रसिद्ध
आहे. ३ अवसरीं, प्रसंगीं. ४ अनुदिनीं. ५ पारंगत. ओ. ७, टी. ९ पहा.
६ स्मृति, धर्मशास्त्र. ७ किती. पहा-केतीं त्राय करिसी या उग्ररूपा।
-ज्ञा. ११-४३८. ८ Religioso (पोर्तु.) मठस्थ, धर्मपंथी. ९-१० Saint Francis.
११ Superior. ओ. २४, टी. १ पहा. १२ Marrocos (आफ्रिकेमधील शहर)
१३ मुख्य शहर. १४ पुष्कळ. १५ म्लेंछे. १६ पुढें. १७ आक्षेप, आग्रह, नेट.

शास्त्रसुमुर्ति ^१ कथन करुनि : हें शास्त्र सत्यवंत म्हणोनि तेहीं दाविलें प्रघटउनि : बहुतां ठाई	३२
कथन करुनि जनाप्रती : तेआचि देवशास्त्रा निमितीं शास्त्रद्रुहितांचां ^२ हस्तीं : वेंचले ^३ प्राणें	३३
तंव पोर्तुगालाचेआ नृपंवरासि ^४ : येकु दुजा बंधौ ^५ होता तेआसि दों ^६ पेद्रु ^७ नाम तेआ बंधुसि : होतें जाणा	३४
तेणें तेआं पांचांचीं प्रेतें आणोनि : कोइंब्र नगरांतु नेउनि सांता क्रुसाचेआ मुस्तैरीं स्थापुनि : पतिस्टा ^८ केली	३५
मग तेआं पांचाइ रेलिझिओजां वरउनि : देवें स्वामियें दिनेदिनीं जिं अपुर्वें ^९ दाविलीं करोनि : लोकामाजि	३६
ती तेथिल अपुर्वता सविस्तरि : फ्रै ^{१०} फेर्नादें आइकिलेआ वरि मग तो काये आपणेआ भितुरि : बोलता जाहाला	३७
धन्य ते रेलिझिओज सकळ : धन्य तेआंचें जल्म सुफल प्राणु वेचिला भुमंडळा : देवशास्त्रापासौनि	३८
मार्तिरिय ^{११} मकुटु ^{१२} तेआंचां सिरीं : तेयांसि लाभला मुगितनगरीं तैसेचि सदैव ^{१३} जोडलें तरि : मि होतों सदैवु ^{१४}	३९
तेणें माज्या भगताचा अंतु : न करवे होता संसारा आंतु ऐसें चितुनु आपुलेआं मनांतु : आरतु ^{१५} जाहाला	४०
तेआं सदैवां पांचाइ रेलिझिओजांसि : जैसा मार्तिरिय मकुटु लाभला तेआंसि तैसा जोडावेया आपणेयासि : प्रख्यांतु ^{१६} होए	४१

१ शास्त्रस्मृति. २ क्रिस्ती धर्माच्या द्रोह्यांच्या (शत्रूंच्या.) ३ खर्चिले.
४ नृपवरास. ५ बांधव. ६ एक पदवी. ७ पीटर. ८ प्रतिष्ठा, स्थापना.
९ चमत्कार, पूर्वी कधींही न घडलेल्या आश्चर्यकारक गोष्टी. १० Frei (पोर्तु.)
Friar, मठस्थ. ११ Marteria (पोर्तु.), हुतात्म्याचा. १२ मुकुट. १३ सुदैव.
१४ ओ १८, टी. १० पहा. १५ उत्सुक. १६ प्रख्यात (?)

तेआचि कोइंब्र नगरा बाहिरु : होता सां फ्रांसिस्काचा मुस्तैरु माहा महिमेचा परिकरु : सांत आंतां व नांविचा	४२
तेआ मुस्तैराचे रेलिजिओज् काहीं : सांत क्रुसाचेआ मुस्तैरा ठाई पातले होते तिये समहीं ^१ : मागावेया धर्मु ^२	४३
फुडां तेयां रेलिजिओजां जनाथें : सांतु आंतोनि भेटोनि तेथें जें आपुलें आरत ^३ जिवीं ^४ होतें : तें निरोपिलें तेयां	४४
आपुले जिविंचें मनोरथ : जें तेआं सांगितलें येथार्थ तें तेयां मानलें ^५ समेस्त : रेलिजिओजांसि	४५
तेआंचेनि मनोरथें करुनु : मुस्तैराचेआ बुधवंता ^६ सांगुनु आपणेआसि निरोपु घेतला मागुनु : सांव फ्रांसिस्काचा आबितु ^७ घेआवा	४६
तेणें तेआसि निरोपु दिधला पण : देखोनि फेर्नादाचे उतम गुण दुखवलें तेयाचें अंतकरण : ता ^८ निगताये ^९ देखोनि	४७
म्हणे फेर्नादा सारिखा कवणु : ऐसा आणियेकु नाहीं सुलखेणु ता निगालेआ येथहोउनु : मुस्तैरा आंतुनु	४८
अमोलिक भांडार-ठेवणी : जैसी गेलेया अंतरुनि तैसा गेलेया सांतु आंतोनि : सांडोनि येथें	४९
अमोलिक रत्नाचें भांडार : येथोनि गेलें होयेल दुर म्हणोनि संताप थोर : करी तेयाचे	५०
पण फ्रै फेर्नादाचें चित ^{१०} : आपण न करावेया दुस्चित ^{११} आपसंतोसाविण दिधला तेथ : जावेया निरोपु	५१

१ समयीं. २ भिक्षा. (?) गोमंतकांत आजही क्रिस्ती भिकारी ' भिक्षा घाला ' म्हणावयाचे ऐवजीं ' धर्म वाढा ' असें म्हणतात. ३ इच्छा. ४ मनीं. पहा-जीवीं द्रव्याशा वाह्य विरक्ति । -एकनाथी भागवत, २७, १५७. ५ पसंत पडलें. ६ मुख्याधिकारी. ७ ओ. १८, टी. १० पहा. ८ ओ. ११, टी. ३ पहा. ९ निघताहे. पहा-जातु पाहाताये पाठीमोरा, - उषा० ९०६. १० चित्त. ११ खिन्न.

फुडां फेर्नादु निगतां बाहिरि : जे रेलिजियोज होते तेआ मुस्तैरीं ते गहिंवरले भोउतां ^१ परि : तेयास्तत्र	५२
म्हणती हा येती ^२ काळवेरीं : वर्तोनि होता आमां ^३ सरी ^४ तेयाची वाइटिव कधांतरीं ^५ : नार्हीं देखिली आमीं	५३
भगतीठाई भगित्वंचळु ^६ : पुण्या ठाई माहा पुण्यसिलु ^७ वरवियां करणियां ठाई निर्मळु : सदैवु प्राणी	५४
ऐसें ते रेलिझिओज बोलती : फ्रै फेर्नादासि संतापती जिर्वां माहा गहिंवर करिति : ता निगताये देखोनि	५५
तंव तेआ रेलिझिओजां भितुरि : येकु रेलिझिओज तेआसि चकाट ^८ करी अगा फ्रै फेर्नादा झडकरीं : जाई जाई तूं	५६
घेतलेआ सांव फ्रांसिस्काचा आव्रितु : सिग्र ^९ वेगां होंसिल गा भग्तु वायां वेळु न लविजे ^{१०} बहुतु : जावेया तुवां	५७
फ्रै फेर्नादु म्हणे माजेआ बंदवा ^{११} : मीं भग्तु जाहालां ऐसा तुवां ता माजा व्रुतावंतु ^{१२} सुटात्रा : आइकिलेआ वरि	५८
संतोसु करि आपुलेआ मना : देई स्वामियासि अर्गेदानां ^{१३} ऐसें दिधले शात्विक ^{१४} वचन : फ्रै फेर्नादे तेआ	५९
तेणें सांव फ्रांसिस्काची ओर्दि ^{१५} : आपणंआसि घेतली जदीं सोविसां ^{१६} वरुसांची प्राये ^{१७} तदीं : लोटिली तेया	६०

१ बहुतां. ओ. १०, टी० १ पहा. २ इतुका. ३ आम्हां (गोमंतकी रूप).

४ बरोबर. ५ कधींही, कदांतरी. ६ भक्तिवांछाळ, भक्तीची इच्छा करणारा.

७ पुण्यशील. ८ बोलणें, भाषण. ९ शीघ्र. १० लाविजे. आधीं नकारदर्शक

न आला तर पुढील क्रियापदाच्या पहिल्या अक्षरांतील आ बद्दल अ होतो,

हा नियम यानें पाळिला आहे. ११ बांधवा. १२ वृत्तांत. १३ अर्घ्यदाना.

१४ सात्विक, ओ. ८, टी १३ पहा. १५ Order, पंथदीक्षा. १६ सव्वीस. १७ वय.

199
2-36
16
1992
1992

तो फ्रै फेर्नांदु आसतां तेथ : दिवस क्रमविले बहुत तियेचि ठाई राहावेया तेआचें चित : म्हवतें तदीं आपुले सोहिरे समंधी जन : मैत्र ^१ वोळखिचे स्वजन भेटावेया येताति अनदिन : म्हणोनियां	६२
तेयांचे येरजारीनिमितीं : खोळंबे आपुली देवस्तुति ऐसें देखोनि आली बहुती : उबगि तेया	६३
तंव तें चुकवावेया कारणें : येकु उपावो मनीं पाहिला तेणें नांव पालटावेया कारणें : चिंतिलें तेहीं	६४
कोठां राहिलां आहे आपण : ऐसें न गमावेया ^२ कवणा नाम पालटिलें जाणा : आपुलें तेंणें	६५
सांतु आंतोनिचे भग्ती पासौनु : फेर्नांदु नांव सांडुनु आंतोनियु ऐसें म्हणउनु : घेतलें नाम	६६
मग तो सदैवु दिवसें दिवसीं : चिंतित होंता आपुलां मानसीं मार्तिरिअ ^३ मकुटु ^४ आपणेआसि : लाभावेया	६७
आपुलेआ बुधवंताथें ^५ विनउनि : आपणेआसि निरोपु घेतला मागुनि बाहिर निगावेया तेथौनि : आफ्रिका देसीं	६८
तेआ बुधवंतें जाणितलें चितीं : हा मिलंछे जनलोका प्रती स्वामिया देवाची शास्त्रसुमुर्ति ^६ : कथिल म्हणोनि	६९
म्हणउनि तेआचि क्रुत्या कारणें : आपणेआसि आबितु ^७ घेतला तेणें ऐसें जाणितलें अंतकरणें : तेआ बुधवंतें	७०
फुडां निगावेया आफ्रिका देसीं : तेआ सदैवा भग्ता आंतोनिसि तेणें निरोपु दिधला तेआ दिवसीं : निगावेया तेथें	७१

१ मित्र. २ कळावया. ३-४ हुतात्म्याचा मुकुट. ५ मठाधिपतीस, प्रमुखास.
६ ओ. २६, टी० ६ पहा. ७ ओ. १८, टी० १० पहा.

फुडां ता भग्तु आफ्रिकांतरिीं : पावत आसतां जंवलिसरीं ^१	
पिडा उपजली तेआचां शेरिरीं : देवें निर्मिलेआस्तंव	७२
तंव इस्पाञ्ज ^२ देसा परतोनि : जावें पडलें तेथहोउनि	
आपणेआसि प्रणामु ^३ होइल म्हणोनि : तिये ठाई	७३
निगावेया इस्पाञ्ज देसांतरिीं : वळगला ^४ येका तारुवा वरि	
काये जाहालें तिये अवस्परिीं : निगतां तेया	७४
वाह्यु ^५ मोडावा ^६ उठिला निस्टुरु : तेणें उचंबळला साघरु ^७	
पाळां ^८ सरिसें लोटुनि गेलें तारूं : आणियेके देसीं	७५
चालतां लोटतां माहा लहारीं ^९ : सिसिलिअ ^{१०} राज्यदेसिंचे तिरिीं	
पेंठे पातलें ते अवस्वरीं : परिवाण ^{११} तेआचें	७६
सदैवु भग्तु सांतु आंतोनि : तेआ तिरिीं पावतां उतरोनि	
सदैवा सांतु आंतोनिचां मनीं : ठाउकें जाहालें	७७
आपुला गुरु सां ^{१२} फ्रांसिस्कु ^{१३} भग्तु : आसीस् ^{१४} म्हणिपे तेआ नगरांतु	
आपुलेआ आणियेकां फ्रादींसहितु ^{१५} : मेळोनि तेथें	७८
तेआं दिवसांतरिीं राहुनि तेथ : कापितुलु ^{१६} जेराल ^{१७} असे करित	
ऐसें जाणितलें येथार्थ : तेआ देवभग्तें	७९
तंव वेरि तेआ सदैवासि : प्रणामु न होतां जिवासीं	
तरिइ निगाला तेआचे भेटेसि : सां फ्रांसिस्का पासीं	८०

१ जवळपास. २ Espanha (पोर्तु.), स्पेन. ३ सुपरिगाम (Cure), आरोग्यप्राप्ति. ४ चढला. ५ वारा. ६ वादळ (मॉड-गोमंतकी). ७ सागर. ८ लाटां (?). ९ लहरीं, लाटांनीं. १० Sicily, भूमध्यसागरांतील एक मोठें बेट. ११ परिवाहन (?), जहाज. १२-१३ Santo Francisco (११८२-१२२६) : फ्रान्सिस्कन मठाचा संस्थापक. १४ Assis. १५ Frade (पोर्तु.) फ्रान्सिस्कन संघबंधूमहित. १६-१७ Capitulo Geral (पोर्तु.), कॅथलिकांचा एक धर्मविधि.

मग येरां फ्रादीं समागर्मीं : गुरु सां फ्रांसिस्कासि विनवुनि आस्रवचन ^१ घेइन म्हणउनि : निगाला, तेथें	८१
कापितालु जेराल केलेआवरि : सकळ रेलिझिओज ते अवस्वरीं जावेया आपापुले मुस्तैरीं : निगणार ते	८२
तंव सांतु आंतोनियु देवभग्तु : देखोनि अशेग्तु ^२ पीडावंतु ^३ तेआं रेलिजिओजांचेआं मनांतु : भासलें येक	८३
तो न्हवे ^४ लिहितेसीं पाठु : अथवा चालिबोलीं न्हवे धिटु नुसुधाचि ^५ ठोंबा ^६ सैराटु ^७ : ऐसैं ब्राटलें तेयां	८४
आणी कवणाइ येका क्रुत्यासि : तो न घडैल उपेगासि ^८ ऐसैं तेहीं आपुलां मानसीं : भासोनियां	८५
आपणेआ सवें येइ म्हणउनु : अथवा शेब्दा आधारु देउनु बोलावी ऐसा नाहीं जाहाला कवणु : तेयां माजि	८६
तंव येकु ग्रासिआनु ^९ म्हणउनि : पाद्रि होंता पुण्य प्राणी रोमानांचां मुस्तैरिसिरोमणी : प्रोविंहसियाल ^{१०} तो	८७
सांतु आंतोनिन तेआ पाद्रीप्रती : तेवां प्रार्थना केली बहुति मज न्यावा तुमा सांगार्तीं : म्हणोनियां	८८
देखोनि तेआचें लिणंत्वपण : दरवलें ^{११} प्रोविहन्सिआलाचें अंतकरण तंव मिनिस्तु ^{१२} जेरालाचे ^{१३} अनुग्नेन ^{१४} : सवें नेला तेयासि	८९
सवें नेउनु तो देवभग्तु : मोंति ^{१५} द ^{१६} पावला ^{१७} मुस्तैरा ^{१८} आंतु राहावेया पाठविला त्वरितु : तेआ ग्रासियानें ^{१९}	९०

१ [आशीवर्चन.] २ अशक्त. ३ आजारी. ४ नव्हे. ५ नुसताच, केवळ.
६ मड, मंदबुद्धि. ७ वेडा. ८ उपयोगास. पहा : तरी एथ आलेआ कवण
उपेगु ।-शिशुपालवध १८२. १० ओ. ११, टी. ५ पहा. ९ Graciano (एक नांव).
१० Provincial (पोर्तु०), धर्माधिकारी. ११ द्रवलें. (स्वरभक्ति). १२-१३ एक
वरिष्ठ धर्माधिकारी. १४ अनुज्ञेन, परवानगी घेऊन. १५-१८ Monte de Paul-
नांवाचा मठ. १९ वर टी. ९ पहा.

सांतु आंतोनियु आसतां तेआ मुस्तैरीं : नित्य देवध्यान चिंतन करी ऐसें करोनिया निरांतरीं : वर्तत होता	९१
प्राश्चित ^१ करावेया दिवसा दिवसा : होये तियेचि उभराभरी ^२ सरिसा तेयासि खाणाजेवणाची आसा : थोडिचि होती	९२
येकुचि उंडा ^३ दिसवडी शेउनु ^४ : आपणेआसि जिवनपिवन करुनु देहदंडणा केल्या पासउनु : अशेगु जाहाला	९३
निशेगुत होउनि हस्तपाये : माहा संकस्टीं उभा राहे येकदां प्राणु चाचुरी ^५ जाये : तेया भग्ताचा	९४
लिहित ^६ अखेराचें ^७ पठण : अभ्यासला असे आपण आणी लिहिताचें अनुवदण : जाणे म्हणउनि	९५
हें आपुले मनिचें वर्म काई : कवणा न संगतां ते समई आसतां तेआ मुस्तैरा ठाई : येणे प्रकारीं	९६
लिणत्व म्हणियें ^८ आपणेआसि घेउनु : शेवा म्हणियें करी अनदिनु वखें लुगडीं दे प्रख्याळुनु ^९ : येरां रेलिजिओजांचीं	९७
आणी मुस्तैराचे ठाये ^{१०} झाडी : नित्य भाणि ^{११} उचिस्टें काडी ऐसें म्हणियें करी दिसवडी : तिये ठाई	९८
सदैवु सांतु आंतोनियु येणेपरी : वर्तत आसतां तेआ मुस्तैरीं तेथ काहीं येक रेलिजिओज गेलेआवरि : ओर्दि ^{१२} घ्यावेआ पाद्रिपणाची	९९

१ प्रायश्चित (Penance या अर्थी). २ दाटी, गर्दी; स्टिफन्सही हा शब्द वापरतो : दोसांची उचारिन उभराभरि । सासेदोती फुडां ॥ - क्रि० पु० २, ३७-६४. ३ पाव. ४ सेवून, खाऊन. ५ श्लोकांड्या, पहा :-चांचरी जात सुपर्ण । महाद्वारीं पडे मूच्छां येऊन ॥ - हरिविजय. ३१-२४. ६-७ लिहिताक्षर (Scripture-ब्रायबल ?). ८ सांगितलेलें, आज्ञापिलेलें : आजी कां वो तूं दिससी दुश्चिती । म्हणियें काम नलगे तुझ्या चितीं । -तुका० १११ (चित्रशाळा). ९ [प्रक्षाळुनि] धुऊन. १० जागा. ११ ताटें. १२ दीक्षा.

फुडां मुस्तैराचे बुधवंते ^१ : हेआ सदैवा देवभगताथें	
पाठविला तेआं रेलिजिओजां सांगते ^२ : फ्लोरी ^३ नगरीं	१००
सांतु आंतोनियु पातलेआ तिये ठाई : सां दोमिंगाचे रेलिजिओज ^४ काहीं	
तेथें गेले होंते तिये समहीं ^५ : निगोनियां	१०१
येकत्र आसतां ते रेलिजिओज समेस्त : भोजनाचा समयो जाहाला तेथ	
तंव काये जाहाला बोलत : मुस्तैराचा बुधवंतु	१०२
आगा तुमां फ्रादीं भितुरीं : येकादा पाद्रि हे अवस्वरीं	
शाखपठण लोका अंतरीं : करा येथ	१०३
ऐसें आइकोनि तेयाचें वचन : उतर ^६ नेदी जाहाले कवण	
करिताति शेब्दांचें टाळण ^७ : निब ^८ देउनियां	१०४
म्हणती अमां माजि कवण : करोनि शाखाची आठवण	
येथ आले नाहीं पठण : करोनियां	१०५
ऐसें निबवचनें बोलुनु : म्हणति भांजडा ^९ देउनु	
आमीं आलेउं सामग्रिये वांचुनु : म्हणोनियां	१०६
तंव सदैवु भग्तु सांतु अंतोनीं : आपुलेआ बुधवंते निरोपिलें देखोनि	
काये बोलता जाहाला उठोनि : सकळां मोहरीं ^{१०}	१०७
अहो मीं फ्रादींचे लिण ^{११} व्यापार : करोनि राहिला होंता निरांतर	
बहुतेक लिहित अख्यर ^{१२} : पठलों नाहीं	१०८
इतुकें वचन बोलिलाइ तरि : तेआ बुधवंते निरोपिलेआ सरी ^{१३}	
शाखकथन तिये अवस्वरिं : करिता जाहाला	१०९

१ मुख्य. २ बरोबर. ३ Flores - स्थलनाम. या नांवाचीं नगरें युरोपांत अनेक ठिकाणीं आहेत. ४ धर्मपंथी. ५ [समर्थी]. ६ [उत्तर]. ७ टाळाटाळ, उडवाउडवी. ८ सबब. ९ Bhanzadda या शब्दाचा अर्थ पाद्री दियोगु रिबैरु याच्या १६२६ च्या कानारीं कोशांत 'छपवाछपवी किंवा बेपर्वाई' (dissimular, nao fazer caso) असा दिला आहे. १० पुढें, समोर. ११ [लीन]. १२ [अक्षर]. १३ प्रमाणें.

तेआचें शास्त्र माहा उत्तम : मिस्तेरियांचें ^१ अती अगम लोकु आइकती माहा संभ्रम ^२ : धरोनि जिर्वी ^३	११०
परिसोनि तेआची शास्त्रसुमुर्ति ^४ : स्नेहें लोकु मनीं दरवती ^५ माहा अतोज ^६ जिर्वीं पावती : विस्मित होउनि	१११
ऐसा सांतु आंतोनिचा व्रुतावंतु ^७ : आइकोनि साउं फ्रान्सिस्कु देवभग्तु संतोसु पाउनि आपुलेआं मनांतु : जाणितलें तेणें	११२
सांतु आंतोनी सदैव भगतासि : बहुजनांचेआ बरवेआ क्रुत्यासि देवें वेंचोनि ठेविला तेयासि : म्हणोनियां	११३
शास्त्रकथन करावेया जनार्थें : आणी सकळां यैरां रेलिझिओजार्थें थेवोलोजीची ^८ पठणा ^९ तेयार्थें : करावेया	११४
तेयासि अनुमानिला ^{१०} मनीं : आणी बरवा अख्यपु ^{११} धरोनि शास्त्रपठण अनदिनीं ^{१२} : करावेया कारणें	११५
जेथें होंता भग्तु सांतु आंतोनि : तेथें आपुलां नांवीं पत्रिका लिहुनि पाठविली तेथहोउनि : तेया भगतासि	११६
तिये लिहित पत्रिकेची विभग्ति ^{१३} : तेणें लिहिली कवणिये रिंती ती लिहणी परियेसा समस्ती : सुते तुमीं	११७

१ Mysteries (पोर्तु.) गूढ धर्मतत्त्वांचें. २ आवड, प्रेम. पहा- टाकुनि इंद्राचा संभ्रम । धरिसी कां नळभ्रम ।-रघुनाथपंडित (द. स्व.) २२७; संभ्रमं अभिमन्यूच्या लग्ना । अंगें पातला यादवराणा ।-मुक्ते. विराट० ७-११६. ३ मनांत. ४ शास्त्रस्मृति. ५ द्रवती. ६ [अचोज] च बदल त. पहा- अट्टेताळिसावा पुरुष । तुझा नातु जाणिजे ।-मुक्ते० आदि० २१-८५९; आश्चर्य, नवल. म्हणती अचोज हा बळिया झाला ।-निळोबा (आवटे ३५). ७ [वृत्तांतु]. ८ Theologia, (पोर्तु.) परमार्थज्ञान. ९ शिकवण, पाठ देणें. १० अजमावला, ताडला; पहा- मनीं अनुमानी पै येथ । कपटाचार दिसतसे । -मुक्ते० आदि० ४-१६१. ११ [आक्षेप] आग्रह, पृच्छा. १२ [अनुदिनीं] दररोज. १३ मतलब, तात्पर्य.

पत्रिका लिहिली येणेपरी : म्हणे फ्रै आंतोनी अवधारीं क्रिस्तु स्वामि प्रसन होऊं तुजेवरि : आपुली कृपा देउनु	११८
मोगाळा ^१ माजेआ बंदवा आंतोनी : तुजी चांगि सगुण वार्ता आइक्ली कर्नी आतां तुजां ठाई क्रिस्तु स्वामी : स्वस्त ^२ होऊं	११९
ऐसेआं अस्रवचर्नी ^३ सांतउनि ^४ : पत्रिका पाठविली लिहुनि म्हणे बंदवा फ्रै आंतोनी : परियेसीं आतां	१२०
हें येतुकें सुफळ प्रतिदिवसीं : लाभवेया इच्छितों तुजसि आणी तुजेआ सदैवपणासि : देतों अर्गे ^५	१२१
शास्त्र कथावेया जनांथें : आणी सकळां रेलिझिओजांथें थेवोलोझीचें पठण तेआंथें : करावेया तुवां	१२२
हें कारण कृत्य तुजेवरीं : मियां नेमस्त केलें साचारीं तुवां पठण करावेया नंतरीं : मानलें ^६ मज	१२३
तरि पठण करितां सतंत : तुवा येरां रेलिजिओजांसहित देवस्मरण चिंतन नसंडितां ^७ : करावें कथन	१२४
नविसंभतां ध्यान चिंतन : तुवां बरवें करावें पठण पाळावें हें निर्धार वचन : नित्य तुवां	१२५
फुडां आमां ओर्दिचे ^८ नितीभितुरीं ^९ : निरोपिलें आहे जेणें प्रकारीं तेआ निति स्वधर्मा सरी : ता चालिलेआ पासोनि	१२६
स्वामियें देवें तेआ सांतु आंतोनिसि : किर्ती मानत्वा पाउनि तेयासि आपुलिये समग्री इग्रजेसि ^{१०} : तेया भगताथें	१२७

१ प्रेमळा [गोमंतकी]. २ [स्वस्थ] शांति :- हें न्हवे संसाराचें स्वस्त । म्हणिपे जें संसार देत । —स्टिफन्स २-२-४३. ३ [आशीर्वचर्नी]. ४ [शांतउनी]. ५ [अर्घें], पहा—भरौनि पुण्यांजलि अर्घ्यु देऊं । —ज्ञा. १५-२. ६ मानवलें, पटलें. ७ न सांडितां. ८ पंथ (order). ९ नीतीमध्यें, नियमांत. १० चर्चास.

दिव्य दिति लाविलेआचे परी : तेयासि प्रकासविला संसारीं तेवडी ऋपा या भग्तावरि : केली देवें	१२८
फुडां तो सदैव सांतु आंतोनि : त्रिविधां पुरांपाटणीं निगोनि नित्य देसभ्रमण करोनि : कथना करी शास्त्राची	१२९
बहुतेकि जाउनि फ्रान्स राज्यदेसीं : आणी इतालिय म्हणिपे विलाथेसिं ^१ पठणा करी जनलोकासि : थेवोलोझीची	१३०
आपुले जिवित्वदेखी ^२ वरउनु ^३ : आणी शास्त्रकथने पासौनु वेळोंवेळां नाना अपुर्वे ^४ करुनु : देसनगरीं	१३१
बहुतां अभाविकां जनांसि संसारीं ^५ : देसपुरां पाटणानगरीं शास्त्रकथना निरांतरीं : करोनि तेणें	१३२
उधंड ^६ अभाविक लोक हिए खिती ^७ : उपशामा ^८ आणोनि दिनप्रती ^९ पाविले परमेस्पराचे सुमुर्ती ^{१०} : भावार्थी ^{११} करोनि	१३३
बहुतेकां जनासि दिनें दिन : सांडोनि तेयांचें अनाचारण परम शास्त्रासि मेळविन : म्हणोनियां	१३४
इतुकी अपख्या ^{१२} तेयाचां मानसीं : नित्य होंती तेआ देवभग्तासि तेआ पासौनि नगर पुरां देसीं : भ्रमण करुनु	१३५
तेआ सदैवा भग्तें निरांतर : हिंडोनि देसपाटणें नगर शास्त्रकथन करी निरांतर : सकळां जनार्थें	१३६
तेआ भग्ताचें पठणवचना : आइकतां स्नुतेजनां अग्नी समाने भेदताये मना : कथना तेयाची	१३७

१ परदेश. २ जीवित्वाचा आदर्श किंवा कित्ता. ३ वरून, योगेंकरून.
४ चमत्कार. ५ भूतलीं. ६ [उदंड] पुष्कळ. ७ [क्षिती] पृथ्वीवर. ८ शुद्धीवर,
समजावणीस. ९ प्रत्येक दिवशीं. १० स्मृतीस. ११ भाविक. १२ [अपेक्षा].

पापिया दोसवंतां जनांसि : उधंडि नितेजना ^१ करी तेआंसि नितेजिते समइं कवणाइ येकासि : नकरी भिड	१३८
उपशाम ^२ करितां सकळां जनां ; न बोलत होता वचना निस्टुरां बोलुनि बरवि मोगाळां ^३ उतरां ^४ : उपशामी लोका	१३९
जे लोकु करिती शास्त्रस्त्रवण : तेआं जनां योग्य करी पठण जेणें गहिंवरे अंतकरण : तैसी कथना करी	१४०
जे कवण शास्त्रस्त्रवण करिती : ते लोकु अणभवा येती अर्थु विवेखु ^५ मनीं घेंती : दोस गहिंवरु धरोनि	१४१
अणभवाचि अनंदजळां : ते वरुसविती आपुलां डोळां शास्त्राची गोडिव सकळां : भेडोनि ^६ जिर्वी	१४२
आपुले अवगुण सांडोनि देती : मागिलिये जिणिसि ^७ पलटु ^८ करिती या परी तेणें उपशामिले केती ^९ : पाप दोसि जन	१४३
तेआ माजि उधंड अभाविक नर : नावाडुगे ^{१०} निस्टुर खडचर ^{११} तदि ^{१२} जे होंते मनकोठुर ^{१३} : शास्त्रद्रुही	१४४
ते ते कोठुर लोकु तेआं दिवसीं : उपशामु घेउनि आपुलां मानसीं देवभगता सांतु आंतोनीपासीं : कोंफेसार ^{१४} जाहाले	१४५
हेरोसिस ^{१५} शास्त्रद्रुही लोकु बहुतु : सांडोनि आपुलेआ कुढ ^{१६} रितु मुग्तिवंतु शास्त्रपंथु : आधरिती ^{१७}	१४६

१ [निस्तेजना] निर्भत्सना, कानउघाडणी; पहा—कैसा शतधा दुर्वादीं ।
निस्तेजिलासी ॥ -ज्ञा. ११-१०१; मग लुसिफरार्थें नितेजुनु । बोलता
जाहाला ।-स्टिफन्स १-२-१७. २ उपशामन, समजावणी. ३ प्रेमळ. ४ शब्द,
बोलणी. ५ [विवेकु]. ६ [भेदोनि]. ७ आयुष्यक्रमाला. ८ [पालट].
९ किती. १० (गोमंतकी शब्द) नष्ट, खट्याळ. ११ खटनट (?), भांडखोर,
ठक. १२ [तदीं] त्यावेळीं. १३ [मनकठोर] निर्दय. १४ पापाची कबुली
देणारे. १५ Herege (पोर्तु.) पाखंडी. १६ खोट्या. १७ [आदरिती] स्वीकारिती.

हेरेझी जनांसि निरांतरीं : आपुले प्रतिवादे^१ कुढ^२ करी
 म्हणोनि म्हणती हेरेजियां वेरीं : तो चामिटु^३ ऐसा १४७

चमत्कार पहिला

इतुकेआं हेरेझियां माजि मनुशु^४ येकु : बोनाबिल नांवे शाखद्रुहिकु^५
 माहा अवगुणी होंता अभाविकु : कोठुर मन तेआचें १४८
 तो म्हणे सांतु आंतोनी अवधारीं : कोंसाग्रार^६ केललिये होस्ती^७ भितुरि
 क्रिस्तु स्वामी न वर्ते संसारीं^८ : ऐसें तो बोलिला १४९
 तें वचन सांतु आंतोनी आइकोनि : तेआथें शाखप्रतिवाद^९ करोनि
 कोंसाग्रार केललिये होस्ती माजि स्वामि : वर्तताये ऐसें दाविलें १५०
 बोनाबिलाचा प्रतिवाद कुंठला : प्रतिउतर द्यावेया विसरला
 लोकामाजि थोर लजा पातला : न बोलतां पुणती^{१०} १५१
 मग म्हणे सांतु आंतोनी अवधारीं : क्रिस्तु स्वामि वसे होस्ते भितुरीं
 ऐसी प्रचिति अचर्ये^{११} प्रकारीं : जरि दाविसि मज १५२
 तंव तेणें आपुलेआ घरिंचेआ वेसरासि^{१२} : कांहीं खाण पिवन नेदितां तेयासि
 बांदोनि ठेविलें उपवासि : तिनि दिवसेवेरि १५३
 तंव देवभग्तु म्हणे हेरेजापासीं : कवण अचर्ये दावावें तुजसि
 तें सांगितलेआ दाविन सतेसि^{१३} : ऐसें बोले देवभग्तु १५४

१ प्रत्युत्तरानें, उलट जबाब देऊन. २ खोटें. ३ [चामोटा] (सं. चर्म)
 कातड्याची वादी किंवा पट्टी, चाबुक. ४ [मनुष्य]. ५ धर्मशास्त्राचा निंदक,
 पाखंडी. ६ Consagrar (पोर्तु.) अभिमंत्रित, प्रतिष्ठित. ७ Hostia (the
 word used of Christ present on the altar under the appearances
 both of bread and wine) सामान्यतः भाकरीचा नैवेद्य. ८ जगांत. ९ विरुद्ध
 मतप्रदर्शन, वाग्युद्ध. १० पुढां. ११ [आश्चर्य]. १२ खेचरालाः—हस्ती वाजी
 वेसर खरा—मुक्ते. आदि० २५-५१. १३ [सत्येंसी].

बोनाविलु म्हणे भग्ता अवधारीं : माजें वेसर तिनि दिवसेची	१९
खाण पिवन नेदितां घरीं : ठेविन उपवासि	
मग तें तिसरेआ दिवसा उपरीं : ती होस्ति देखिलेआ आपुलां मोहरीं ^१	
चारा सांडोनि तेआसि भजैल तरि : भुमी गुडुगिया ^२ घालोनि	१५६
तरि क्रिस्तु स्वामि आहे होस्ती आंतु : ऐसा मी जिवीं मानिन सत्यार्थु	
तंव बोलिला सांतु आंतोनि देवभग्तु : तथास्तु म्हणोनियां	१५७
मग लोटलेआ दिवस तिनि : सदैवु देवभग्तु सांतु आंतोनि	
आपुलें पवित्र मिस ^३ इग्रजांतु ^४ सांगोनि : सरलेआ उपरि	१५८
आपणें कोंसाग्रार केलेली होस्ति : घेउनु आला आपुलां हस्तीं	
माहा द्वारीं पातला त्वरितीं : तो सदैवु भग्तु	१५९
तंव हेरेजार्थें म्हणें सांतु आंतोनि : तुजें वेसर येथ आणि रे सोडुनि	
तेणें तें आणिलें लव करुनि : वेसर आपुलें	१६०
मग पाहावेया तें वर्तमान : हेरेजिस आणी क्रिस्तांव जन	
ते समई पातले थोर लाहान : तें अचर्ये देखावेया	१६१
सांतु आंतोनिन ते समयांतरीं : क्रोसाग्रार केलली होस्ति घेउनि करीं	
वेसरासि म्हणे तूं अवधारीं : वचन माजें	१६२
म्यां करीं धरिला जेआ स्वामियासि : तेआची आण वाहांतो विसरा तुजसि	
हेआ हेरेजां शास्त्रद्रुहितांसि : द्यावेया साखि ^५	१६३
हे कोंसाग्रार केललिये होस्तिंतु : सत्यचि वर्तताये स्वामि क्रिस्तु	
म्हणोनि या साखि द्रुस्टांतु ^६ : व्हावेया लोकीं	१६४

१ समोर, पुढ्यांत. २ गुडघे. ३ Missa (पोर्तु.) रोमन कॅथलिक पंथांतील क्रिस्ताचें मांस व रक्त मानलेल्या भाकरी व द्राक्षासव यांच्या अर्पणविधिपूर्वक उपासना. ४ चर्चांत. ५ [साक्षी]. साक्ष, पुरावा. ६ [दृष्टांत] दाखला.

सर्व संसाररचना ^१ नित्य दिवसीं : हेआ आपुलेआ रचणारा स्वामियासि मानु देताये म्हणोनि ऐसी : यावेया प्रचिति	१६५
वेसरा तूं येउनु झडकरीं : तुज्या देवा चरणा सामोरीं शरण येउनु भजना करीं : आपुलेआ देवाची	१६६
तंव तेआ हेरेजे आपुलेआ वेसरा : दिधला खाण पिवन चारा वोडपडि ^२ होएल तेआ हारा ^३ : म्हणोनियां	१६७
तंव तें वेसर आपुलेआ गोंसावेयाहौनु ^४ : बरवें बुधियुगत आहे देखुनु आपुलेआ खाणाची आशा नकरुनु : तेया वेळां	१६८
येउनि सांतिस्सिसमु ^५ सांक्रामेंता ^६ मोहरीं : डिंबिया ^७ घालोनि वसुंधरी ^८ शरण आलें तिये अवस्वरीं : आपुलेआ स्वामिया फुडां	१६९
तो रचणारु स्वामि म्हणउनि : आपुला स्वामि ऐसा जिवीं मानोनि वेसर भजिनलें येउनि : साक्रामेंता फुडां	१७०
तें अपुर्व माहा विपरित : देखोनि तेथिल लोकु समस्त अतो ज होउनु जाहाले विस्मित : सकळइ तेथें	१७१
तंव येरां भावार्थियां जनांसि : जे समइ होंते तेआ दिवसीं आनंद उछ्यावो ^९ तेआं सकळांसि : जाहाला तेथें	१७२
देखोनि तें अपूर्व वर्तमान : लाजिनलें शास्त्रद्रुहित जन खालुती करोनि आपुली मान : पाहूं लागले भूमी	१७३
तो बोनाविलु हेरेझेस हेरांहौनि : थोरि लज्या पातला मुख कोमाउनि ^{१०} आपुला प्रतिवादु कुंठला देखोनि : तिये समई	१७४

१ जगाची रचना. २ [वरपडी] पात्र, वश; पहा—तरी पापा वरपडा होसील—ज्ञा० २-२०१; वडपडा जाहाली यमकोंडासी—स्टिफन्स, २-२९-७५.
३ पराभवास, हारीस. ४ मालकाहून. ५ Santissimo (पोर्तु.) अत्यंत पवित्र. ६ संस्कारलेली वस्तु. ७ (गोमंतकी) गुडघे. ८ जमिनीवर. ९ [उत्सव].
१० कोमजून, निस्तेज होऊन—बहुत कोमावली पाहावेना दृष्टी गे उभयांला।—
ऐतिहासिक पोवाडे, ३९९.

मग तेआ वरि आपुलेआ वेसराची : चांगि^१ देखि^२ घेउनि मनजातिची^३
संधेवो^४ भ्रांति आपुले जिर्विची : दवडिली तेणें १७५

उपशामु घेउनु जिर्वी शेरिरीं : आपुली कुढी बुधि टांकिली दरि
फुडिल कथा या उपरि : पाद्रि निरोपिल सुतेआं

चमत्कार दुसरा

ऐसी विचित्र कथना आइकोनु : उठिला येक क्विस्तांजनु
काये बोले नमस्कारु करुनु : पाद्री पासीं

म्हणे कथन आइकोनि परिकरी^५ : निवालों सर्व गात्रें शेरिरीं
तरि येकि विनंति अवधारीं : गुरु माजी^६ १७८

हेआ अपुर्वाहौनु काहीं : आणियेक अपुर्व कवणिये ठाई
जर केलें असेल तेहि : तें निरोपिजे आमां १७९

ऐसें विप्रवचन आइकोनि : पाद्रि-गुरु संतोसला मनीं
मग सांगता जाहाला कथुनि : फुडिल कथा १८०

सदैवु सां आंतोनि आणियेके अवस्वरीं : आरिमिन म्हणिपे येके नगरीं
होतां तेआ पाटणापुरीं : सदैवु भग्तु १८१

तेआ आरिमिन देसिंचेआ नांवे नगरांतु : हेरेझेस लोकु होंता शाखद्रुहितु
तें देखोनि सांतु आंतोनि देवभग्तु : तेआं वेळां १८२

मुग्ति-पवित्रा देवशाखासि : मेळवावेया तेयां हेरेजांसि
शाखपठण तेआं जनांसि : करिता जाहाला १८३

पण ते शाखद्रुही जन : कार्नि नाइकति शाखकथन
देखोनि तेआ सांतु आंतोनिन : काये केलें १८४

१ चांगली. २ कित्ता. ३ मोनजातीची (गोमंतकी), मुके पशुपक्ष्यादि प्राण्यांची. ४ [संदेहो] संशय. ५ सुंदर, मधुर. ६ माझी.

आपग सेंधुतिरीं निगाला : जाउनु तेथें उभा राहाला	
मग सादु ^१ देउनु ^२ बोलता जाहाला : शेंधुचेआ मळेकुळां ^३	१८५
तुमीं समुद्राचे जळचर : लहान थोर मळे मगर	
शाखस्रवणासि समग्र : या रे या रे येथें	१८६
मियां कथिलेआ हेरेजां प्रती : ते शाखस्रवण नकरिति	
म्हणोनि आलों तुमांप्रती : करावेया कथन	१८७
ऐसें भगतवचन आइकिलेआ वरि : माहा चळवळ सुंटले साधरीं	
लाहान थोर मळेकुळें समभारीं : येते जाहाले	१८८
येक जळांतुनि उडी घेंती : येरां मळेआं उलंडोनि ^४ जाती	
आपुले सिंसाट ^५ उचलोनि पाहांती : येर येरां सरिसे	१८९
येर मधेंचि बुडकळ देउनु : येरीकडां येती उमटुनु	
येक मळे उमटती बुडुनु : येरां मोहरीं	१९०
येक पाणिया वेंटाळा देंती : बुडुनु मकाट ^६ दाविति :	
येक येक पुंसें ^७ मारिती : उदकावरि	१९१
येर उदकिं ढेवाविती ^८ : येक अर्दांग ^९ उचलोनि जाती :	
येर सरिसेचि जळि पोंवती ^{१०} : येकभारें	१९२
आणियेक लाहान मळेकुळ : पाणियासि देंताति चळवळ	
घांवती उडती सकळ : येरां मळेआं माजि	१९३
ऐसे लाहान थोर मळे : येकवोळी येती येका सरिसे	
येताति येक भारें ओपेसे : आपापुलां चालीं	१९४
या उपरि मळे लाहान थोर : न करोनि येकमेकांचें वैर	
थडिये ^{११} पातले समग्र : येकमेकां येकवटुनु	१९५

१-२ हांक मारून. ३ मस्त्यजातींस. ४ ओलांडून. ५ डोकें. ६ (?).
 ७ [पुच्छें] शेंपट्या. ८ [देवती-गोमंतकी] उतरती. ९ [अर्धांग]. १० [पोंहती].
 ११ तडीला, कांठास.

असंख मछेकुळ देखोनि : जिर्वीं संतोसला सांतु आंतोनि	
तंव सांगता जाहाला कथोनि : शास्त्र लेयां	१९६
माजेआं बंदवां तुमां वरि : देवें उपेग ^१ केले भारि	
तेआ उपेगासि संसारीं : उतिर्न ^२ होइजे	१९७
तेया आपुलेआ दिनवासासि : तुमि मानु देउनु स्वामियासि	
अर्गेदाना करा तेयासि : बहुतां परि	१९८
ऐसें केलेआ शास्त्रकथन : मग मछेकुळां थोर लाहान	
सदैवा भगताचें अस्रवचन : घेतलेआचे परी	१९९
येक संवेचि पाखारुनु ^३ : आपुले सिंसाट ^४ वरि उचलोनु	
सकळइ वरुति मुखें करुनु : निगते जाहाले	२००
उडती बुडती ढेवावती : येर येरां उलंडोनि जाती	
आणियेक बुडकळोनि निगती : धाई ^५ कडां	२०१
समग्र मछेकुळ येणेपरी : शास्त्रकथन सरलेआ वरि	
परतोनि गेले जळसाघरीं : मछे सकळ	२०२
तें अपुर्व माहा विपरित : जे क्रिस्तांवजन होंते तेथ	
तें देखोनि माहा विस्मित : जाहाले देखा	२०३
म्हणती ही अभिनवाची वस्तु : आधीं देखिली नाहीं संसारांतु ^६	
म्हणोनि अतोज पातला बहुतु : लोकु तेथें	२०४
तंव द्रुहितां हेरेजां सकळां : कोमावलि तेयांचि मुखकमळां	
अदोवदनी ^७ भुमंडळा : पाहांते जाहाले	२०५

१ उपकार या अर्थी हा शब्द येथें वापरला आहे. याचें कारण 'उपकरणें' म्हणजे 'उपयोगी पडणें' अशा अर्थी जुन्या काळीं शब्द वापरला जात होत होता. पहा—ठायीं उपकरसी पांडवा—ज्ञा० १८-१३५९. २ [उत्तीर्ण]. ३ पंख हल्लून. ४ डोकें. ५ [दहाही]. ६ जगांत. ७ [अधोवदनीं].

तेआं द्रुहितांचें पासांड ^१ मत : कुंडले तेआंचे प्रतिवाद समस्त मग होऊं शेरणागत : भग्ता चरणीं	२०६
तंत्र जोडुनि आपापुले कर : भुमी सपाट घातले नमस्कार खेमा ^२ करा जी अपराध समग्र : आमां अग्न्यानाथें	२०७
तुमांथें पवित्र शास्त्रकथन : सुगितवंत आणी पुण्यपावन तें आइकावेया आमंचें मन : उताविळ स्वामिया	२०८
ते सदैव देवभग्ता उत्तमा ^३ : प्रार्थना करितेउं ^४ गा तुमां आतां ऋपालु होउनु आमां : करा शास्त्रपठण	२०९
तें वचन देवभगतें आइकोनीं : थोरु संतोसु पातला मनीं शास्त्रकथन आरंभुनि : सांगता जाहाला	२१०
तेआचें शास्त्र आइकिलेआ निमितीं : अभाविकां हेरेजां माजि केती : उपशामु घेउनु आपुलां चितीं : अणभवा ^५ आले	२११
कुढ आचारां रितुं भितुरीं : वेस्टुनु पडले अंधकारीं तेचि शास्त्र प्रकासा भितुरीं : उजवाडले तदीं	२१२
विचित्रि कथना येणेपरी : स्रवण करोनियां मनोहरी उठिला स्रवणसभे ^६ भितुरीं : क्रिस्ताउं येकु	२१३
म्हणे तुजीं अमृत उतरां ^७ : आइकोनि मदुरां ^८ रुचिकरां पोंवताये माजा आत्मा साधरा : अमृतलाहारीं	२१४
तरि आणियेक अपुर्व हिये संसारीं : तेआ देवभगतें केलें तरि : तें मज निरोपिजे हे अवस्वरीं : ऋपा करुनु	२१५

१ [पासांड] पाखंड. २ क्षमा. ३ [उत्तमा]. ४ [करित आहों].
५ [अनुभवा]. ६ [श्रवणसभे]. ७ वचनें. ८ [मदुरां].

चमत्कार तिसरा

आइकोनि तेआचें प्रुस्ट्णवचन ^१ : संतोसलें पाद्रिचें मन म्हणे आइकें सावधान : सांगैन तुज	२१६
आणियेकी समई कार्हीयेक : हेरेजेस् लोकु शाख्रवंचक ^२ विनउं लागले बहुतेक : तेआ देवभग्तासि	२१७
म्हणे तुवा आमां समागमीं : भोजनासि यावें जी तुमीं पवित्र चरण लावा भुमी : मंघिरीं ^३ आमंचां	२१८
बैसोनि तुमंचे पंक्ती ^४ : आरोगण ^५ करावेया निमितीं उतकंठा जाहाली बहुति : आमां जिर्वीं	२१९
देखोनि तेयांचें मनोरथ : उरंग ^६ नकरावेया चित भग्तु निगता जाहाला तेथ : हेरेजां घरीं	२२०
हेआ निमितीं तेआं द्रुहितांसि : पावविन इग्रजेचेआं ^७ स्वधर्मासि ऐसें चिंतौनु भोजनासि : गेला तेआं घरीं	२२१
तंत्र भोजनाचां अवस्वरीं : तेआं द्रुहितीं आपणेआं भितुरीं घातु चिंतिला गुप्तांतरीं : सदैव भग्तासि	२२२
म्हणती आरे हा आमंचा वैरी : सधासर्वधा ^८ प्रतिवादु करी ऐसेआ द्रुष्टासि ^९ संसारीं : ठेऊं नये म्हणोनि	२२३
खाजे ^{१०} परोंपरिंचें करुनु : तेआमाजि विस ^{११} मेळउनु भोजनासि दिवले आणुनु : सदैवा भग्तासि	२२४
तंत्र तेआंची कपटकरणी : सां. आंतोनिन जाणितली अंतकरणीं मदुरा ^{१२} सद्दांची बोलगीं : बोले तेयां	२२५

१ [प्रश्नवचन]. २ अधार्मिक. ३ [मंदिरी]. ४ [पंक्ती], पंगतीला.
५ भोजन. ६ विटलेलें, नाखुषः—ते आवडी कां उरंगु । आतां जाली—
उद्धवगाता १४०. ७ चर्चाच्या, कॅथलिक धर्म. ८ [सदासर्वदा]. ९ [द्रुष्टासि].
१० [खाद्य]. ११ [विष]. १२ [मधुरा].

म्हणे करोनि जेवणासि आधारु : बरवा तुमीं केला पाउणारु	
तो तुमंचा कपटप्रकारु : जाणितला मियां	२२६
आगा आपुलेआ मैत्रासि ^१ संसारीं : पाउणारु ^२ करोनि आपुलां घरीं	
जे मारिती कपटप्रकारीं : घालोनि विख	२२७
विस्वासलेआथें घातु करिती : तेआं नमेळे मोख्य ^३ मुग्ति	
ते येमयाचना ^४ पावती : नित्यकाळ	२२८
ऐसेआं जनां विस्वासघातकां : अरत्रपरत्र नाहिंचि देखा	
जे तुमीं मज घातलें विख : तें जाणितलें ^५ मियां	२२९
हेआ उतरा ^६ हेरेजेआ जन : देती भांजड्याचे ^७ वचन	
आमीं करावेया तुमां हतण ^८ : येतुकें केले नाहीं	२३०
मागां स्वामि बोलिला वचन : म्हणे जे मज सत्य मानिती जन	
तेहीं विख हळाळ पिवन : केलेइ तरि	२३१
तेआ विखत्राधापासोनि : मरण नपवती ^९ म्हणोनि	
ऐसें स्वामि मुखवचनीं : बोलिला देखोनि	२३२
तेआ स्वामियाचेआ बोलाची प्रचिति : आमां पाहावेया निमितीं	
विस घातलें येणें अर्थां : सुटावें तुज	२३३
तें विस शेवोनियां उधरीं : मृत्यु नपवसी तरि	
जी शास्त्रपठणा लोकांतरीं : तूं करतोसि नित्य	२३४
तेआ तुजेआ शास्त्राचा सत्यार्थु : द्रुहु होएल आमचेआं मनांतु	
मग आधाखूं ^{१०} सत्य भावार्थु : आपुलां जिवीं	२३५

१ मित्रास. २ [पाहुणेर] निमंत्रण. ३ [मोक्ष]. ४ [येमयातना].
 ५ मूळांत 'जाणितलें' (gannitalē) असें असें चुकून पडलें आहे. ६ वचना.
 ७ वरील १०६ ओवीवरील टीप ९ पहा. ८ हतन. ९ न पावती. १०
 [आदरूं] स्वीकारूं.

तंव देवभग्तु सांतु आंतोनि : तेआ विखखांजेआसि षाहुनि	
सांत क्रुझाची ^१ कुरु ^२ करुनि : शेविता जहाला	२३६
तें भग्तें शेविलेआ नंतरीं : विख बाधलें नाहि तेआचां शेरिरीं	
जैसा होंता तियेची परी : उरला जिवंतु	२३७
तंव तें भगताचें अपुर्व देखुनु : तेआं अभाविकां माजि केती जनु	
येसु क्रिस्तासि सत्य मानुनु : भावार्थी ^३ जाहाला	२३८
पुर्व आचार रितु समस्ती : वर्जोनियां लोकु केती	
परम शास्त्राचिये सुमुर्ती : पातले बहुत	२३९
ऐसी ही अपुर्वाची कथा : पाद्रि सांगे क्रिस्तावां समस्तां	
आतां यावरिल वेवस्ता ^४ : सांगैन तुमां	२४०
ती अचर्येकथना आइकुनु : उठिला येकु ब्राहामणु	
काये बोले नमस्कारु करुनु : पाद्रीपासीं	२४१
आइकोनि तुमचें अपुर्व कथन : आनंदसाघरीं राहिलें मन	
पण येणेंचि न्हवे पुर्न ^५ : आरत ^६ माजें	२४२

चमत्कार चवथा

आणियेक अपुर्व या उपरि : तेआ भग्तें केलें असेल तरि	
क्रुपा करुनु शेवकावरि : निरोपिजे दातारा	२४३
तेआ विप्राचेआ बोला : पाद्रि गुरु मानवला	
म्हणे भला गा भला : मनभावो ^७ तुजा	२४४
शास्त्रअपुर्वाचे कथनीं : जरि आरतु जाहालासि मनीं	
तरि आतां आइकें चित देउनि : माजेआ उतरा	२४५

१ Cross (पोर्तु.) ची, क्रुसाची. २ खूण. ३ धर्मनिष्ठ. ४ [व्यवस्था].
५ [पूर्ण]. ६ इच्छा. ७ मनोभाव.

सांतु आंतोनि देसनगरीं : शास्त्र कथितिये अवस्वरीं	
तेआ भग्तावरउनु संसारीं : अपूर्वे करी स्वामि	२४६
तेआं माजि कार्हीयेक अचर्या थोरां : आतां तुमां सांगैन अवधारा	
जे प्राणिये आइकती तेआचि उतरां : शास्त्रकथनेचीं	२४७
ते लोकु आपुली जिणि ^१ पालटिती : मनीं भग्तिभाव आधारिती	
या परी प्रजा समास्ति : सुफळ पावे	२४८
तें अपूर्व वेगळें करुनि : तो सदैवु भग्नु सांतु आंतोनि	
अनेकें अपूर्वे करोनि प्रतिदिनी : जगीं प्रसिद्ध	२४९
तेआ जनां आपापुलिये भासे : कथुनि सांगितलें होए जैसें	
ते ते परी जाणवे तैसें : संधेवा ^२ विण	२५०
म्हणिये विविध यातिचेआं जनां : येकी भासेन केलेया कथन	
तांतांचे ^३ भासे ^४ तांतांचेआ मना : परसे ^५ कथन	२५१

चमत्कार पांचवा

तो देवभग्नु आणियेके दिवसीं : निगालेआ शास्त्रकथनेसि	
येकि स्त्री भ्रतारा पासिं : आग्न्या मार्गों निगाली	२५२
म्हणे सांतु आंतोनिची शास्त्रसुमुर्ती : आइकावेया मज उतकंठा बहुति	
तरि निरोपु दिजो प्राणपती : जावेया तेथें	२५३
तंव भ्रतारें तियेचा पाडु ^६ नकरोनि : नाहीं पाठविली आग्न्या देउनि	
मग ती उपरिये ^७ वळगुनि ^८ : लागली पाहूं	२५४
तो देवभग्नु अर्दु ^९ कोसुभरीं : शास्त्र सांगे येतुका दुरीं	
तीं उंचस्थानीं उपरियेवरि : होती घरीं	२५५

१ जीवितक्रम. २ [संदेहा]. ३ त्याच्या त्याच्या. ४ भाषित. ५ ऐकूं
जाई. ६ किंमत, पर्वा. ७ माडीवर. ८ चहून. ९ [अर्धु].

भग्तु आसतां येतुके दुरस्थानीं : तिये ख्रियेन उपरियेहोउनि
तेआचें शाखकथन कर्नीं : आइकिलें समस्त २५६

चमत्कार साहावा

आतां आणियेकि अपुर्वता परियेसीं : सदैव देवभग्तु आणियेके दिवसीं
विसाळं मैधानीं^२ बहुतां जनांसि : कथितां शाख २५७

तंव तिये ठाई अकस्मात : माहा प्रचंड वाह्यु^३ उठिला तेथ
तेणें विजु^४ वारा झडफळित : धाइ^५ दिसीं २५८

गडगडु सुंटोनि आकासीं : मेघपटळें आलीं चौपासीं
घनवरुसावो जाहाला सुस्टिसि : तेयां वेळां २५९

तंव लोकासि आलें माहा जुगांत^६ : येकु येकावरि पडत
तेवां गर्जर उठिले बहुत : मेघा आणी पवनाचे २६०

झोंपावताति तरुंवर : तेयांचेआ शाखा मिसळताति येकत्र
उडती वाउटळियांचे धुळौर : धाइ दिसीं २६१

जे लोक होते शाखकथनीं : ते भेणें^७ उठिले गजबजोनि
तेआंसि म्हणे नाभिकारु^८ देउनि : सांतु आंतोनियु भग्तु २६२

अरे तुमीं लोकु थिर^९ आसा : वायां न करा येकमेकांच्या वोळसा^{१०}
मनीं द्रडु^{११} धरा भरवंसा : स्वामिया देवाचा २६३

तुमां सकळां जनां मितुरीं : कवणाइ येका प्राणियावरि
मेघु नपडे येकु थेंबाभरि : राहा राहा निश्चिंत २६४

देखोनि भगताचें नाभिकारवचन : ठाइचां ठाई राहिले सकळै जन
आइकूं लागले शाखकथन : सावकास होउनु २६५

१ विशाळ. २ मैदानावर. ३ वायु, वादळ. ४ वीज. ५ दहाही.
६ (युग+अंत) प्रलय, संकट :—जैसा सिंह हांका । युगांत होय मदमुखा ॥
—ज्ञाने० २-३१५. ७ भीतीनें. ८ निर्भयतेचें आश्वासन :—जें राजादेशु दे
नाभिकाराचा—ज्ञा० १०-७. ९ स्थिर, शांत. १० वळसा, फेरा, धामधूम :—
वोळशाचे फेरी सांपडलों ।-तुका० गाथा १९२०. ११ दड.

येतुकेआ चौकडा गर्जुनु : वरुसूं लागला माहा घनु तंव तेआ मेघजळें कवणु : भिजला नाहीं	२६६
सोभवता गर्जत गेला : वारेआन उडउनु दुरि नेला ऐसा अपुर्व व्रुतावंतु वर्तला : तिये स्थानीं	२६७

चमत्कार सातवा

तो देवभगु आणियेकां दिनीं : जेजु क्रिस्ताचें पवित्र पायशांव ^२ कथोनि जनांसि सांगता जाहाला अर्थोनि ^३ : कथाप्रसंगु	२६८
तंव सांव फ्रांसिस्कु बहुतां दुरीं : होंता आणियेकां पाटणांपुरीं काये अपुर्व वर्तलें ते अवस्वरीं : सांगैन आइका	२६९
सदैव भगु तेथहोउनु : अकस्मात अंत्रख्य ^४ येउनु राहिला आपुले कर विस्तारुनु : क्रुसीं जोडिलेआचे परी	२७०
सदैवा सांतु आंतोनी देवभगतासि : प्रतख्य ^५ येउनि भेटला तेआ दिवसीं ती साखि ^६ दाविली जनलोकासि : पाइशांवकथेची	२७१
म्हाणिपे सांतु आंतोनिचीं उतरां ^७ : जीं पठण करितो समग्रां ति साख ^८ म्हणोनि तेआ अवस्वरां ^९ : साखि दाविली ऐसी	२७२
ऐसीं अपुर्वे विविधां परी : तेआ देवभगतें केलिं संसारीं फुडिल कथा या उपरि : परियेसा सुते	२७३

चमत्कार आठवा

तेआ अभिनवां अपुर्वावरउनु : आणी तेआची सब्दप्राप्ति देखुनु लोकु येताति जाताति व्होरसुनु ^{१०} : आइकावेया तेआचें कथन	२७४
--	-----

१ वाच्यार्थें. २ Paixão, (पोर्तु.) मनःश्लोभ, यातना (वधस्तंभावरील).
३ स्पष्ट करून. ४ अंतरिक्षांत, आकाशांत. ५ प्रत्यक्ष. ६ साक्षी, प्रचीति.
७ वचनें. ८ साक्ष. ९ [अवस्वरा] प्रसंगीं. १० धडपडत (?).

इग्रजे माजि नसंभवे ^१ होउनि : जेथ कथन करी सांतु आंतोनि तेथवेरी निगती खेटोनि : उधंडु ^२ लोकु	२७५
तेआ सदैवा देवभग्तासि : आपोस्तोल ^३ समानु ^४ तेयासि लोकु निगती शाखस्रवणासि : उतकंठ होउनु	२७६
मध्यान रात्रिचां अवस्वरीं : लोकु उठोनि आपुलां घरोंघरीं निगती येकयेकां फुडारीं : गिवसावेया ठाये	२७७
तेआंचें शाखकथन होयेवेरि : हार दुकानां लोकु भुसोरीं ^५ आंपापुलीं दुकानें तंव वेरि : ढांपिती ^६ देखा	२७८
करोनि सरलेआ शाखकथन : भग्ताचेआ करा आविताचें ^७ चुंबन घेआवेया येती उधंड जन : भग्तापासीं	२७९
तेआ लोका भारि घुसणी हुउनु ^८ : सदैवु भग्नु उपद्रैल ^९ देखुनु लोकामाजि बळिवंत लोकु येउनु : सांवरोनि धरिती तेया	२८०
सांतु आंतोनिन येक दिवसीं : पादुआ नांवे तेआ नगरासि शाखपठण करितां लोकासि : पायशांवकथा	२८१
तिये पायशांवकथेचें व्याकरण ^{१०} : जनलोकीं करोनि स्रवण येककां जनांचें अंतकरण : दरउनियां ^{११}	२८२
आपुले आंगिचि वखें उतरुनु : स्वामियाचे भग्तीपासौनु घेंती पुस्टीवरि ^{१२} मारुनु : फार ^{१३} बहुत	२८३
पायशांवदुख आइकिलेआ निमितीं : बिंदिनगरीं मारोनि घेंती ठाई रगत सांडविती : देवभग्तीपासौनु	२८४

१ (न सामावे ?). २ उधंड, पुष्कळ. ३ (Apostolo-पोर्तु.)
क्रिस्ताचा प्रेषित. ४ मूळांत ' सामानु ' (Samanu) असें आहे. ५ भुसारी
धान्याचे व्यापारी. ६ झांकिती, बंद करतात. ७ पोशाख. ८ होऊन. ९ उद्रपव
पावेल. १० व्याकरण, स्पष्टीकरण. ११ द्रवून. १२ पाठीवर. पहा-विनता
पुष्टीं वाहोनि सुखें ।-मुक्ते० आदि. ६-१२२. १३ प्रहार.

तेआ लोकांचे भग्ती देखीवरउनु : बहुतेकां नगरिंचे जनु पायशांन दिवसीं घेंताति मारुनु : अपुलां पुस्टीवरि ^१	२८५
असों हेआ भग्ताचेआं वचनां निमितीं ^२ : क्रुपालु स्वामि देवो मुग्तिपति करी अपुर्वी करणिया बहुती : दिनेदिनु	२८६
भोउ ^३ वेळां येकेक जनाथें : निद्रेस्त असतां मनुशाथें दुस्टी पडोनि बोले तेयाथें : आपुलां वचनीं	२८७
म्हणे आरे तूं उठोनि आतांचि : निगें पैल तेआ पाद्रीपासीं जें हें तुवां पातक केलेंसि : चुकोनि स्वामिया वरि	२८८
हें पाप पाद्रीप्रती सांगिजे : बरवेआ परी कोंफेसार ^४ होईजे ^५ तो निरोपिल तें प्रास्चित किजे : अपुलेआं दोसांचें	२८९
पाहेपां येका स्वामिया वांचुनु : आणी तो मनुशु वेगळा करुनु तो तेयांचा पापदोसु अद्यदिनु : ठाउवा न्हवता कवणा	२९०
पाहेपां स्वार्थी मनुश्यु येकु : होंता अती द्रव्यसंपनिकु पुरउनि तेआचा आउश्यसंखेतु ^६ : निवर्तला संसारीं	२९१
तेआ धनलोभियाचेआ म्रुत्यासि : उपावो परिहारु करावेया तेआसि सांतु आंतोनि तेआचेआ म्रुत्यदिवसीं : कथन करोनि	२९२
म्हणे आइका तुमीं क्रिस्तांन जन : क्रिस्ता तारका स्वामियाचें वचन म्हणे तुमंचें द्रव्यधन : ठेविलें तेथें	२९३
तुमंचेआ काळिजाचो ^७ गोंडु ^८ असे : म्हणोनि स्वामियें बोलिलें ऐसें हेआ स्वार्थिया ठाई वर्तले तैसें : देखाल तुमीं	२९४
तंव ही प्रचिति पाहावेया खरि : लोकु निगोनि स्वार्थियाचां घरीं तेआचे द्रव्यपेटिये भितुरि : पाहेपां तुमीं	२९५

१ पाठीवर. अशा प्रकारचे आत्मक्लेश झेवियरनें केल्याचें त्याच्या चरित्रांत नमूद आहे. २ निमित्तें, कारणें. ३ बहु. ४-५ Confessar, (पोर्तु.) पापोचार कर. ६ आयुष्यसंकेत. ७ गोमंतकी बोलीचा ओकारांत षष्ठीचा प्रत्यय. ८ गोंडा.

मग तेआ घरिं निगुनु : तेआची द्रव्यपेटी उगडुनु पाहांती तंव देखिला नयेनीं : काळिजह्वा गोंडु	२९६
ऐसी कथना माहा परिकारि ^१ : सुते आइकोनि ते अवस्वरीं येकु विप्रु उठिला तेआ भितुरि : जोडुनि कर	२९७
पाद्रिसि करोनि नमस्कारु : म्हणे परियेसीं गा पाद्रि गुरु फुडिल कथेचा संप्रधारु ^२ : निरोपिजो दातारा	२९८
ऐसीं हीं अभिनवें अपुर्वा उतमां : सुस्टी माजि माहा अनुपमां तीं क्रुपा करोनि निरोपिलिसि आमां : सनाथु जाहाळें स्वामी	२९९
आतां यावरि अचर्य काहीं येक : आमां निरोपिजे प्रेमादिक जिविं आरत जाहाळें बहुतेक : आइकावेया मंज	३००
तंव पाद्रि म्हणे अवधारीं : तेणें भग्तें केली नवलपरी ती तेआची अपुर्वता सविस्तारि : सांगैन आइक	३०१

चमत्कार नववा

हेआ सदैव भग्ताची सासाइ ^३ : न्हवे येकेचि कथनेठाई पण तो आणियेके प्रस्ताई ^४ : सासायेवंतु थोरु	३०२
म्हणिपे कोंफेसारा ठाई : अदिकि असे तेयाची सासाइ काये वर्तलें कवणे येके समई : तें आइका तुमीं	३०३
हेआ सदैवा देवभग्ता पासीं : येकु मनुशु माहा पापदोसी कोंफेसार होवावेया येके दिवसीं : आलेआ वरि	३०४
तो दोसी कोंफेसार होंते वेळां : मनीं धरोनि दोसांचा कांटाळा आपुले पापदोस भग्ताजवळां : सांगों म्हणे तरि	३०५
पापदुखाचिआ हिंपुटिया ^५ उधरीं ^६ : येउनि झोंवती कंठुवेरि तेणें शेब्दु न ये मुखांतरीं : बोलावेया	३०६

१ मनोहर. २ विचार. ३ साक्षात्कार. ४ प्रसंगीं. ५ क्लेश, कष्ट.
६ उदरीं.

उचारु करावेया आपुलेआं दोसांचा : कुंठली तेयाची बोलणी वाचा	
येतुका अभिप्रावो देखोनि तेयाचा : स्रैदवा भग्तें	३०७
तंव तेयासि म्हणे सांतु आंतोनि : जरि दोसउचारु नकरवे वचनीं	
तरि तुजिं पातकें आणीं कागळीं लिहुनि : माजे फुडां	३०८
तें भगताचें वचन आइकुनु : तेणें आपुले दोस कागळीं ^१ लिहुनु	
कागळ दिधलें डिंबिया ^२ घालुनु : देवभगतापार्सीं	३०९
जीं कागळीं लिहिलीं होंतीं पातकें : तीं पाहूं गेलेया सकळैकें	
भांजलीं देखिलीं येंकान येकें : तेआ मनुशें	३१०
ऐसें हें अपुर्व तिये समई : वर्तलें कोंफिसांव ^३ ठाई	
ऐसी सांतु आंतोनिची सासाइ : प्रघटली जर्गी	३११

चमत्कार दाहावा

आणियेके दिवसिं येकु कुमरू : करावेया आपुलेआं दोसांचा पुरिहोरू ^४	
करूं गेला पापउचारू : भगतापार्सीं	३१२
आपुले दोस उचारिते वेळां : म्हणे देवभगता जंवळां	
माजिये मातेसि मियां येकि वेळां : मारिली चरणघातीं	३१३
तंव देवभगनु नितेजी तेयासि : जे चरणीं मारिली मातेसि	
तो चरणु छेदावेयासि : फावे ^५ जाणा	३१४
कोंफेसार सारोनि झडकरी : तो तारुणा निगोनि आपुलां घरीं	
चरणु कापुनु घातला बाहिरि : दोसदुख धरोनि	३१५
तें वर्तमान देवभग्तें आइकोनि : तेआ तारुणेआसि आणा म्हणे मागुतेनि	
तेआचा चरणु आदिकरुनि : माये जंवळां	३१६
तो थोंटा ^६ कुमर आगिला देखुनु : भग्तें देवप्रार्थना करुनु	
कापिला तो चरणु लाउनु : सांदिला ^७ पुणति	३१७

१ कागदावर. स्टिफन्स हा शब्द वापरतो. २ गुडघे. ३ पापेच्चार, कबुली. ४ [परिहार]. ५ प्राप्त किंवा योग्य आहे:—जो इंद्रियांतें चोरुनु जेवी। तेयासीच फावे।—ज्ञाने० ६-२३. ६ लंगडा. ७ [सांधिला] दुरुस्त किंवा नीट केला.

चमत्कार अकरावा

- फुडां हेआ देवभगतावरि : पापी सैतानुं द्रुस्टु अरी
मछरु द्रुस्टत्व निरांतरिं : लागला करूं
- सैतानु म्हणे आपुलां मनीं : याचेआं अपुर्व करणियां पासौनु
थोर राजिक^१ होये दिनें दिनिं : माजेआ स्वामित्वावरि ३१९
- ऐसा हा द्रुस्टु दुराचारी : माहा खळु आला आमांवरि
ऐसेआसि ठेऊं नये संसारीं : म्हणे तो सैतानु ३२०
- मग येके रात्रिचां अवस्वरीं : येउनि ता सैतानु दुराचारी
भगताचा कंठु आपुलां दोई करीं : त्राटिला^२ तेणें ३२१
- वर्मी धरी कंठनाळा : चेपिली तेयाची अमृतकळा
तवं सांडों पाहे तेचि वेळां : आपुला प्राणु ३२२
- सदैवा भगते तिये अवस्वरीं : हुदई ध्याली सांत मरी
म्हणे पावें गे पावें झडकरीं : काकुळतिचे माते ३२३
- ऐसें स्वामिणिचें नांव आइकुनु : भेणें कळवळला पापी सैतानु
पळला देवभगतासि सोडुनु : तियेचि वेळां ३२४

चमत्कार बारावा

- आणियेके दिवसीं सांतु आंतोनि : शास्त्र सांगतां कथना करुनि
द्रुस्टा सैतानें पुलपितु^३ लोटुनि : घातलेआ वरि ३२५
- शास्त्रस्त्रिवणिकां^४ जनांसि : बोवांळु^५ उठिला संकळैकांसि
होरसुनु^६ पडले येकमेकांसि : आदळु होउनि ३२६
- देखोनि तेआ लोकाचा गर्जरु : देवभगते दिवला नाभिकारु
वायां न करा गा वोळसा थोरु : निभ्रांत^७ आसा तुमीं ३२७

१ राजक्रांति, - बंड. २ टराटिला, जोरानें दावला. ३ Pulpito (पोर्तु.)
व्यासपीठ, उपदेशासन. ४ धर्मशास्त्र श्रवण करणाऱ्या. ५ गडबड, धांदल.
६ वर ओवी २७४, टीप १० पहा. ७ निःशंक, निर्भय.

भग्ताचेआ शेब्दावरउनि^१सकळांसि : निभ्रांत जाहालें तेया लोकासि
काहीं वोखटें^२ न्हवतां कवणा येकासि : स्वस्त उरले समेस्त ३२८

चमत्कार तेरावा

सदैवु देवभग्नु अनेके दिवसीं : शास्त्रकथन करितां जनांसि
हुस्टु सैतानु येऊनि तेआ दिवसीं : काये केलें परियेसा ३२९

येका वाटसुराचें रुप धरुनु : कथनेठाई आला सैतानु
येके स्त्रियेपासीं म्हणे येउनु : तूं नेणसि काये ३३०

अगे येथें राहुनु काये करिसी : घरिंचें वर्तमान नेणसि
म्यां आईकलें देखिलें तें तुजसि : सांगावेया आलों ३३१

तुजा पुत्रु घरीं निवर्तला : तसा रुधनवोळसा आइकिला
म्हणउनि तुज सांगतो वइला^२ : तुज घरिंचें वर्तमान ३३२

तें तेआचें वचन आइकिलेआवरि : दुखें झळंबली^३ ती नारि
रुधन करोनि दुखभारीं : व्याकुळ जाहाली ३३३

म्हणे कटकटा ऐसें जरि जाणतीं : तरि पुत्रासि सांडोनि येथें नयेतीं
तेआसि सांभाळुनु तेथेचि राहांती : म्हणोनि घाली स्वास ३३४

नाना दुखविलाप करुनु : आपुलां घरीं जाऊं पाहे परतुनु
तें तियेचें दुख भगतें देखुनु : तेयां वेळां ३३५

आपण आसतां शास्त्रकथनीं : ते स्त्रियेसि म्हणे तेथहोउनि
अगे तूं वायां रुधन करोनि : निगों पाहांसि घरीं ३३६

हेआ वाटसुराची ऐसी वार्ता : तुवां साच न मनावी सर्वथा
हा कपटी सैतानु येउनु वेर्था : ठकितो^४ तुज ३३७

१ वाईट, इजा. २ [वहिला], खरोखर. ३ झपाटली, व्यापली :—
सर्वेचि प्राणी झळंबला ॥ मायाजालें ।—दासबोध ३-४-४९; पिता पाहे तों
मोह झळंबला ।—ध्रुवाख्यान ५. ४ ठकवितो, फसवितो :—तेथें मायेनें
ठकिलें भजकारणें ।—एक० भाग०-१९०.

सत्यशास्त्राचा पुण्यफळु : तुज होवावेया निर्फळु	
हा द्रुस्टु सैतानु चांडाळु : भ्रमवितो तुज	३३८
निवर्तला नाहीं तुजा सुतु : सुखें घरीं असे गे जिवंतु	
हेआ पासौनि न घरीं मनांतु : संदेवो काहीं	३३९
ऐसें बोलिला सांतु आंतोनि : तंव सैतानु धस्कळा ^१ मनीं	
पळला अद्रुस्टु ^२ होउनि : गिरिकंदरीं	३४०
ऐसा देवभग्तु दिनेंदिन : लोकांसि करितां शास्त्रकथन	
द्रुस्टु सैतानु नित्य दिन : द्रुस्टत्व करी	३४१
हे दोगड् जण निरांतरीं : युध्य ^३ करिती येकमेकावरि	
जुझ भांडण येणे परी : नखंडे तेआंचें	३४२
सांतु आंतोनिची पठणा समस्ति : जे प्राणिये स्रवण करिती	
ता तेआ लोकांसि दिनप्रती : उपद्रवी सैतानु	३४३
तंव तो देवभग्तु दिनेंदिन : करोनि परमेस्पराचें चिंतन	
तेचि उभराभरी दिनमान : पावित होता	३४४
आणी स्वामि देउ कृपावंतु : स्वर्गिचे अमृतें सतंतु	
हेआ देवभगताचा मनोरथु : पुरवित होता	३४५

चमत्कार चवदावा

सदैवु सांतु ^४ आंतोनि येके अवस्परीं : फ्रान्स देसीं आसतां येका आस्रम्यांतरीं	
येक वर्तमान वर्तलें तेआ मंधिरीं : माहा थोर	३४६
क्रिस्तु स्वामि देवनंदनु : तेथें लाहान बाळकाचें रुप धरुनु	
दिव्य स्वरूपें भेटुनु : पडला द्रुस्टी	३४७
कोटि सूर्येप्रकासकळा : फांकली तेआ सुलख्यणा बाळा	
सर्व संपूर्ण दिव्यपुतळा : देखता जाहाला	३४८

तंव भगतें जोडुनि दोनइ हस्त : केले सास्टांगें प्रणिपात	...
मग काये बोलिला होएल तेथ : परियेसा सुते.	३४९
करसंपुस्ट जोडोनि म्हणे : स्वामिया तुजेआ पवित्र दरुसेणें	...
धन्य सुफळ जाहालें जिणें : आजि माजें	३५०
स्वामिया तूं करुणेचा साधरु : मुग्निराजा परमेस्वरु	...
तूं विस्वदिपकु दिनकरु : स्वर्गासंसाराचा	३५१
मीं अग्न्यानु बाळु तुजा किंकरु : तुवां केलासि भेटेचा कैवारु ^१	...
हा येवढा तुज उपेगु थोरु : केवी होइजे उतिर्न	३५२
सुकृताचेआ ^२ लख्य कोटी : जरि आचरलेआ हे सुस्टी	...
तरिइ नलभे तुजी भेटी : दुर्लबि ^३ दातारा	३५३
तरि भेट द्यावेया काजा : तुवां अनुग्रहो केलासि माजा	...
मीं शेरणागतु देखोनि तुजा : क्रुपा केली स्वामिया	३५४
तूं त्रिलोकिंचा चक्रवती ^४ : मीं डिंगरु ^५ गा अल्पमती	...
सुफळि भेट देउनि काकुळति : केलिसि स्वामिया	३५५
मुग्नितभरित चरणकमळ : म्यां देखावेया आपुलां डोळां	...
येवढें हें सदैव क्रुपाळ : दिवलेंसि मज	३५६
अमिते स्वरूपाची दिव्य रासि : तुवां दाविली मज शेषकासि	...
स्नेहातु ^६ केला गा किंकरासी : क्रुपाळा स्वामिया	३५७
आतां त्राहीं त्राहीं गा जेजु राया : दिव्य बाळका किस्ता स्वामिया	...
सहस्र संख्या तुजेआं पायां : प्रणिपात माजा	३५८
ऐसी त्रिविधां परि तुस्ति करुनि : बहुते अर्गेदानां देउनि	...
बोलिला होएल सांतु आंतोनि : तेयां वेळां	३५९

१ दयेमुळें केलेलें साहाय्य किंवा पक्षपात. २ [सुकृताच्या] पुण्याच्या.
 ३ [दुर्लभ]. ४ [चक्रवर्ती] सार्वभौम राजा. स्टिफन्सदेखील असेंच रूप वापरतो.
 ५ दास, भक्त, बालक :—जो जाला हरीचा डिंगरु । त्यासी संसारु असेना ।
 —ए० भा० २३-९२८. ६ Sneheatu (स्नेहार्त ?).

येतुकेआ स्रस्टु सिरोमणी येउनु : तेआचें गुफद्वार ^१ उगडुनु पाहूं लागला निरोखुनु : भग्ता ठाई	३६०
तरि तेणें देखिला येकु बाळकु : दिव्य स्वरुप सुलख्यणिकु तेजपुंजु माहा रत्नदिपकु : न लेखवे स्वरुप	३६१
लावण्यजोति तेजपुतळा : जैसी सूर्यबिंबकळा ऐसा शेरिरधातु सकळा : देखिलेआ तेणें	३६२
खिणु ^२ येकु तेयासि पाहे तरी : देखे भग्ताचेआ पुस्तकावरि खिणा येका गोफां ^३ भितुरि : देखता जाहाला	३६३
देखोनि झांकुळली ^४ तेआची द्रुष्टि : माहा आनंदु पावला सुस्टी विस्मित होउनु तेआचा पोटीं : भ्रमित जाहाला	३६४
म्हणे हें नवल वित्पन ^५ : काए मीं देखें जाग्रुत स्वप्न ? म्हणोनि तेआ स्रस्टाचें मन : अतोज होये	३६५
म्हणे लख्य कोटि बाळकां : सरी नपवती ह्याचेआ स्वरुपा पाहेपां केवडी देवक्रुपा : जाहाली हेआ भग्तासि	३६६
काये बाळरुपीं क्रिस्तु स्वामि आला : या सदैवासि प्रसन जाहाला ऐसा तेणें मनीं भासिला : देखोनि डोळां	३६७
तंव तो स्रस्टु बुधवंतु म्हणे : धन्य धन्य जाहालें माजें जिणें हेआ इदुलेआ ^६ बाळकाचेनि दरुशेणें : नित्रालें सर्व शेरिरीं	३६८
तंव ऐसा तेआ वर्तमानीं : देवभग्तें आपुले गुफे आंतुनि तेआ घरधनियासि नयेनीं : देखिला तेवां	३६९
तंव सांतु आंतोनि म्हणे मानसीं : जेजु स्वामियें मज शेवकासि जो कैवारु केला हिये दिवसीं : भेटोनि आमां	३७०

१ गुंफा=कोठडी, पर्णकुटी, गुहा. २ क्षण. ३ गुंफा (?). ४ दिपली.
५ [वित्पन्न] विशेष. ६ इवल्याशा.

तो तेणें देखिला म्हणोनि : देवभर्ते जाणितलें मनीं मग म्हणे तेआसि बोलाउनि : आपुलां जवळां	३७१
अगा येक मीं मागतों तुजे पासीं : तें तुवां द्यावें मजसि जें हें अपुर्व तुवां देखिलेंसि : आपुलां डोळां	३७२
तें नवल मीं जिवंतु आहे वेरि : कवणा येकासि नजाणविजे संसारीं देखिलें तें प्रघट न करीं : जनां माजि	३७३
तें भगवचन वाहुनि सिरीं : सांतु आंतोनि जिवंतु आहेवेरि तें वर्तमान तेणें संसारीं : नाही जाणविलें कवणा	३७४
फुडां येकु नोविसु ^१ जनु : सैतानां नादिवेवरउनु ^२ आपुला आंगिचा आवितु सांडुनु : जाऊं पाहे बाहिरी	३७५
तेआ निमितीं हा देवभर्तु : आपुला मनीं जाहला दुस्चितु ^३ आतां काये उपावो करुं म्हणतु : नोविसास्तंव	३७६
तंव तेआ नोविसा निमितीं : विनउनु देवा स्वर्गपती भाकोनि करुणा कृपा भउति ^४ : परमेस्पराची	३७७
मग तेआ नोविसासि बोलाउनु तेआचे वचन उगडुनु सुस्कारु दिधला घेई म्हणउनि स्परितु सांतु	३७८
तें वचन बोलतिये अवस्वरीं तेआचा निछेव ^५ पडला वाहिरि तंव थिरु राहिला तियेचि मुस्तेरीं न सांडितां आवितु	३७९
जंव वेरि होता जिवंतु तंव वेरि तो राहिला स्वस्तु ^६ काहिं वाइटिव ^७ वासना मनांतु पुणति आलिचि नाहीं	३८०

१ Noviço. (पोर्तु.) नूतनाभ्यासी. २ फसवणुकीमुळें. ३ खिन्न.
४ बहुती. ५ निश्चय. ६ शांत. ७ वाइटाची.

चमत्कार पंधरावा

फुडां कवणे येके दिवसांतरीं : फ्रान्स देसीं येका नगरीं	
सांतु आंतोनि येका मुस्तैरा भितुरि : असते वेळां	३८१
येका रेलिजिओजा जनांचां मनीं : धेगुण ^१ वासना संचरोनि	
तेआचेआ भगितसत्वासि हाणि : होऊं पाहे	३८२
आपुलें सत्व नटाळावेया कारणें : केति उपाये उपर्जिले तेणें	
पण कल्पनेचें टाळणें : न संवखे ^२ जाहालें	३८३
तंव तो रेलिजिओजु नित्यदिन : करित होता देवस्मरण	
देहप्राश्चित ^३ आणी दंडण : केलें बहुत	३८४
भोउ ^४ वेळां कोंफेसार जाहाला : कोमुजांव ^५ साक्रामेंतु ^६ शेविला	
तरिइ तेआचा नसंडे ^७ जाहाला : वासनागुणु	३८५
न्हवे तिये वासनेची खंडणा : देखोनि तो रेलिजिओजु आपण	
दुखभरित करोनि अंतकरण : गहिंवरु वाहे	३८६
शेरण येउनु सांतु आंतोनिसि : कोंफेसार जाहाला तेया पार्सीं	
आपुलीं पातकां त्याचि दिवसीं : सांगितलीं तेणें	३८७
तंव येरें तेआ रेलिजिवोजासि : नेउनियां येकांत आस्रमेआसि	
आपुले आंगिचि पडरणी तेआसि : पडरविली देवभर्तें	३८८
तंव तेआची पापवासना समस्ति : खिणा ^८ माजि जाहाली नास्ती ^९	
जिवंतु आहेवेरि पुणति : आलिचि नाहीं	३८९

१ (धिक् + गुण ?) हलकी, वाईट. २ [न संवके] संवकणें = रुळणें, संवय पडणें. ३ [देहप्रायश्चित], देहदंड. ४ [बहु]. ५-६ Communhão sacramento (पोर्तु.), कॅथलिक पंथांतील एक धार्मिक संस्कार. " That the Body, Blood, Soul and Divinity of Christ are given in the Communion, and that Christ is received whole and entire under either kind—i. e. under the form of bread alone or wine alone is an article of Catholic faith—". ७ [न सांडे], नष्ट होईना. ८ [क्षणा]. ९ नाहिंसी.

हेआवरि हेआं दों वस्तूं ठाई : तेआ भग्ताचि थोरि सासाइ ^१ द्रुस्टि पडे बहुतां प्रस्ताई ^२ : साद्रस्ट ^३ होउनु	३९०
ता सदैवु भग्नु सांतु आंतोनि : गन्यानि देव अनुग्ने वरउनि फुडार भविश्य आपुलां मनीं : पारखित होंता	३९१
पाहे पां कवणी तेआ दोनि वस्तु : आणी तेआं वस्तुंचा कवणु अर्थु हेआ येतुकेआचा द्रुस्टांतु : आइका आतां	३९२

चमत्कार सोळावा

येकि सजनि ^४ पतिव्रता नारि : पुत्र नाहीं देखोनि आपुलां घरीं म्हणउनि नित्यकाल चिंता करी : आपुलां जिवां	३९३
सदैवा भग्ता सांतु आंतोनिशि : शेरण निगाली येके दिवसीं थोरि कणिवे कृपा भग्तापासीं : भाकोनि म्हणे	३९४
ये सदैवा भग्ता माजे निमितीं : प्रार्थना करोनि स्वर्गपती निपुत्र खंडोनि पुत्रवंति : ऐसें करि कां मज	३९५
तंव देवभग्नु म्हणे तिये नारी : तूं पुत्रत्व पावसी गे संसारीं तो पुत्रु देव इग्रजे ^६ भितुरि : स्रस्टु होएल	३९६
सांव ^५ फान्सिस्काचे ओर्दिचा ^७ : रेलिझिओजु देवभग्तिचा आणी देवशास्त्रा नितिचा : मार्तिरि ^८ होएल	३९७
आणी तेआ वरि बहुतेकां जनां : तो होएल पितेया सामान ^९ मार्तिरां भग्तांचें उपशाम : करिल तोचि	३९८
जे वचन देवभगतें बोलिलें : तिये नारिसि तेणें सांगितलें मग तेंचि वचन साच जाहालें : फळस्त ^{१०} होउनि	३९९

१ (गोमंतकी) साक्षात्कार. २ प्रसंगीं. ३ दृश्यमान, साकार. ४ [सजनी?] सुस्व-
भावी. ५ [कगव] दया. पहा :—जे हिनाहित देखति । हाणि कणवा घेपति ॥
ज्ञाने० १३, १०३७. ६ Igreja (पोर्तु.) चर्च, क्रिस्तीधर्म. ७ (पोर्तु.) संत.
८ (पोर्तु.) पंथाचा. ९ (पोर्तु.) हुतात्मा. १० [समान]. ११ [फलस्थ], सफल.

फुडां फ्रांस देसीं राज्यांतरीं : तेआं देसिंचेआ राज्यपुरां नगरीं येकु स्त्रीकरणी ^१ होता तेआं भितुरीं : वृत्ते अवलख्यणु ^२	४००
सांतु आंतोनि तेआ स्त्रीकरणियासि : सम द्रुस्टी देखे ते ते दिवसीं डिंबिया ^३ घालोनि नमस्कारी तेयासि : वेळों वेळां	४०१
मग येके दिवसीं आधिल्या होउनु : आपणेआसि बहुते मनवें करुनु तेणें नमस्कारु केला देखुनु : लिणत्व प्रकारीं	४०२
तंव कोपा चढला तो स्त्रीकरणी : माहा खंकाळ ^४ जहाला अंतकरणीं आपणेआसि हा चकाटपणीं ^५ : चाळवितो ^६ म्हणोनि	४०३
म्हणे पाहे पां हेआ भगताचे गुण : वेळों वेळां मज करी चाळवण ^७ म्हणोनि क्रोधांत अंतकरण : जाहालें तेयाचें	४०४
क्रोधें भोंविया पडलेआति गांठी : तरासोनि ^८ पाहे क्रुर द्रुस्टी म्हणे देवभ्रांति जरि पोटीं : न्हवती मज	४०५
तरि येणेंचि हेआ खर्गे ^९ निट : दुभेद करितों रे तुजें पोट पुणति न करी ऐसें चकाट ^{१०} : माजे ठाई	४०६
तंव भगतान सुढाळ ^{११} वडनीं : तेआ निर्गुणा स्त्रीकरणियासि पाहुनि काये बोले सदैव सांतु आंतोनि : तेया पासिं	४०७
आगा तुज मियां आधिलेआ होउनु : अदिकपणें मानिला म्हणउनु न कोपें गा हेआ पासउनु : वायांविण	४०८
स्वामिया परमेस्परें आमांसि : येक गुप्त सुत केलें मजसि हेआं फुडां तूं मार्तिर होंसी : म्हणोनियां	४०९
तरि हेआ निमितीं भउतां ^{१२} परि : मार्तिर होवावेया प्राणें शेरिरीं कैती प्रार्थना केली तरि : परमेस्परार्थें	४१०

१ [श्रीकरणी.] हिशेबलेखक, अकौंटंट. २ [अवलक्षणु] दुर्वृत्त. ३ गुडघे.
४ उग्र, रागीट. ५ लबाडपणानें. ६ चेष्टा करतो. ७ चेष्टा, चिडवणूक. ८ [त्रासोनि].
९ [खड्गें], तरवारीनें. १० चेष्टा. ११ सुंदर, सुरेख. १२ [बहुतां].

तेवडा या सदैवाचा मानु : कधिचि मज न लभे म्हणउनु	
येरां सदैवां मारिंरांसि देखुनु : मानितों बहुतु	४११
तरि तो निस्टुरु निर्गुणु स्त्रीकरणी : विवेखु ^१ विचारु नधरितां अंतकरणीं	
देवभग्ताचेआ उतरासि हांसोनि : चकाटें करी	४१२
मग तो थोडेआं काळां दिवसीं : शास्त्र सांगावेया मिलंछ्य जनांसि	
तेथिल बिस्पु जेरुजालेआ नगरासि : निगालेआ वरि	४१३
तो अक्वगुणी स्त्रीकरणी तेआ विस्पासरी ^३ : तदि गेलेआ जेरुजालेआ नगरीं	
काये वर्तलें तेआ समयांतरीं : परियेसा सुते	४१४
तेआ ब्रधा ^५ बिस्पें येके दिवसीं : आपुले मथरपणें ^६ जनांसि	
शास्त्रपठणा केली तेयांसि : देखोनियां	४१५
तो क्रुरु स्त्रीकरणी तेआं दिनीं : देवस्नेहें मनीं झळंबोनि	
माहा रइवासवंतु ^६ होउनि : करूं लागला कथन	४१६
तारका जेजु स्वामियाची सुमुर्ति : माहा पवित्रि आणी मुग्विंति	
आणियेकि सुमुर्ति ^७ तेया परुती : नाहीं म्हणे संसारीं	४१७
तेचि शास्त्र सत्यवंत आणी निर्मळ : पवित्र मुग्विपावन केवळ	
ऐसें शास्त्र कथुनि सकळ : सांगता जाहाला	४१८
आणी मासामेदिचे ^८ कुढ ^९ मत : तें लटिकेंचि म्हणउनु समस्त	
स्त्रीकरणियें दाविलेआ निमितीं तेथ : कुढचि करोनि	४१९
तें वचन मिलंछीं आइकोनि : आपुलें शास्त्र निंदिलें म्हणोनि	
क्रोधें बंधी घातला धरुनि : तेआ स्त्रीकरणियाथें	४२०
तिनि दिवस तिये बंधी भितुरि : अपदा देउनु नानां परि	
मग तिनि दिवस सरलेआ वरि : काये केलें द्रुहितीं ^{१०}	४२१

१ [विवेक]. २ शब्दास. ३ विशपाजवळ. ४ [वृद्धा]. ५ Matharpanne (मंथरपणें), रेंगाळत, सुस्तपणें. पहा-स्टिफन्स, २-५४-४४. ६ एकनिष्ठ, भक्तिपूर्ण. पहा : ते रइवास करोनि म्हणती । -स्टिफन्स-पु. २, अ. ५५, ४४. ७ [स्मृति], धर्मशास्त्र. ८ महमदाचें. ९ खोटें. १० द्रोह्यांनीं, वैय्यांनीं.

कोपुनि मिलंछ्य दुराचार : छेदावेया स्त्रीकरणियाचें सिर ऐसें फर्माण दिधलें निस्टुर : सदैवा स्त्रीकरणियासि	४२२
तंव राजफर्माण पाळावेया : राजदुतीं धरोनि नेला स्त्रीकरणिया नेतां तेआचें सिर छेदावेया : शैखधारी	४२३
सांतु आंतोनि बोलिलीं उतरां : तीं आठवलीं तेआचेआ जिव्हारा ^१ तिंचि सांगितलीं समग्रां : नृत्य समई	४२४
पाहेपां हेआ भगताची सासाइ : जें बोलिलें स्त्रीकरणिया ठाई तें तेआचें वचन हिये समई : साच जाहालें	४२५
ऐसी विचित्रि कथा परिकरी : पाद्री निरोपी तिये अवस्वरीं तंव उठिला सभे भितुरि : क्रिस्तावं येकु	४२६

चमत्कार सतरावा

म्हणे तेआ देवभगते संसारांतु : आपण वर्तत आसतां जिवंतु हीं येतुकिंचि अपूर्वे संसारांतु : केलीं काये ?	४२७
अथवा आणियेकें अपूर्वे संसारीं : केलीं काये कवणियें नगरीं तरि तीं अपूर्वे हिये अवस्वरीं : निरोपिजो दातारा	४२८
आइकोनि तेयाचा प्रुस्ट्णविचारु ^२ : संतोसु पातला पाद्रि गुरु म्हणे भला भला विचारु : केलासि तुवां	४२९
तरि तुजिये जिविंचें सर्व आरत ^३ : देउ पुरविल गा मनोरथ आतां परियेसावें सावचित ^४ : अपूर्वे तेयाचिं	४३०
पोर्तुगाल देसीं लिस्बोअ नगरासि : हेआ देवभगताचेआ पितेयासि रायाचें दाण ^५ होंतें तेयासि : येके वरुसीं	४३१
तो निस्कपटी आणी भला मुनुसु : मनीं नाहीं दुभावाचा ^६ लवलेसु म्हणोनि तेणें धरिला विश्वासु : रायाचेआं व्यापारियांचा	४३२

१ अन्तःकरणास. २ [प्रश्नविचारु]. ३ आवड. ४ सावधान.
५ [दान] देणें, कर्ज. ६ संशयाचा.

जे राज्य देणें आपणें द्यावें होंतें : तें द्रव्य तेणें दिधलें व्यापारियांथें तेआचें लिहित सारित ^१ आपणेआथें ; घेतलें नाहीं	४३३
दाण द्रव्य सरोनियां समस्त : मग आपण राहिला सावचित फुडां काये वर्तलें तेथ : व्यापारियां वरउनु	४३४
दाणाचि वरुसें गेलेया सरुनु : भग्ताचे वापें तेया पासउनु आपुलें दाण सारित घेइन म्हणउनु : लिहुनियां	४३५
हिसेबाचीं कागळें ^२ घेउनु हातीं : राउळीं निगाला व्यापारियां प्रती तंव तेहीं आधरिली ^३ थोरि अनिति : मुखिर ^४ गेले ^५ दिधलें नाणें	४३६
तंव रायाचे व्यापारी म्हणती : द्रव्य पातलें नाहीं आमां हस्तीं म्हणउनि पुनरपि मांडिती : देणें तेया वरि	४३७
रायाचें द्रव्य देई म्हणउनि : खोळंबिला ^६ फेरिकर ^७ देउनीं घेतलेआ द्रव्याचा नेदुनि ^८ : वासिलु ^९ तेया	४३८
तंव सग्न्याना ^{१०} सांतु आंतोनिसि : तें ग्न्यानीं जाणवलें तेयासि आपुलेआ मोगाळा ^{११} पितेयासि : जुगांत ^{१२} आलें म्हणउनि	४३९
फुडां रायाचे व्यापारी हिसेबवंत : तेआचा हिसेबु घेंती जेथ ते ठाई पातला अकस्मात : सदैवु भग्तु	४४०
जाउनि चाउडियांतु ^{१३} प्रवेसला : तंव बापाचा अकांतु देखिला मग काये बोलता जाहाला : व्यापारियांथें	४४१
अहो, या मनुशें रायाचें देणें : तुमां हस्तीं आणोनि दिधलें तेणें अजोनि खेंचे ^१ द्यावें नाणें : उरलें याथें	४४२

१ पावती. २ [कागदें]. ३ [आदरिली] अवलंबिली. पहा :—घोर हे उपेक्षा
माझी आदरिली काय मुकुंदा।—खुनाथ पंडित, गजेंद्रमोक्ष. ४-५ नाकारते झाले.
पहा :—सांव पेद्रु तिनि वेळां तेआसि वोळखना म्हणौनु मुखिर गेला.
—स्टिफन्स. 'दुसरें पुराण,' अवस्वर ४६ (मथळा). ६ थांबवून धरला. ७ वसूलदार.
८ न देउनी. ९ हिशेब, जमाखर्च. १० [सज्ञाना] अंतर्ज्ञानी. ११ प्रिय.
१२ संकट, अस्थि. (युग + अंत). १३ कचेरींत. १४ [केंचें] कुठलें.

येर म्हणती आमां जवळां : सांगें येणें दिवलें कवणिये वेळां आणी कवणें देखिलें डोळां : कवणु सखि ^१ यासि	४४३
तंव जे जे वेळे जे जे स्थानीं : जें जें नाणें दिवलें निवडुनि तें तें नाणें सांगितलें नांवाडुनि ^२ : सदैवा भग्तें	४४४
आणी तेणें द्रव्य सारिते वेळां : जे जे मनुश्य होते जवळां तेआं जनांचीं साखि नांवा सकळां : सांगितलि नांवाडोनि	४४५
आगा तुमीं भले रायाचे व्यापारी : आठउ करुनियां आपुलां जिव्हारीं द्रव्य सारित देउनि झडकरीं : सोडवा यार्थें	४४६
तंव आपुले जिणिची थोरी गुप्त : तेणें सांगितली देखोनि समस्त ते रायाचे व्यापारी स्त्रीकरणीसहित : तठास्त जाहाले	४४७
मग सांतु आंतोनिचेआ पितेयासि : तेआचे द्रव्य सारित देउनि तेयासि सोडुनि पाठविला मंधिरासि : द्रव्य नाणें नघेतां	४४८
आपुलेआ बापाची सोडवण करुनीं : सदैवु देवभग्तु सांतु आंतोनि तैसाचि निगाला अद्रुस्ट होउनि : पुणति देखिला नाहीं	४४९
तरि तेआ पुण्य भग्तें येणें परी : हें स्रुस्ट अचर्ये केलें संसारीं दुजें अपुर्व सांगैन या वरि : परियेसैं विप्रा	४५०

चमत्कार अठरा

फुडां कवणे येके अवस्परिं : पोर्तुगाल लिस्ब्रोव नांवे नगरीं येका मनुशासि तेआं दिवसांतरीं : येकें केला जिवघातु	४५१
मग सांतु आंतोनिचेआ बापावरि : मेळोनि तेआचे द्रुस्ट दुराचारी तेआ मनुशांचा घातु तेया वरि : स्थापिला तेहीं	४५२
तेणेंचि तो मारिला म्हणउनि : कुडे ^३ साखिवाद ^४ तेया वरि देउनि नगर नितिकर्तेआं ^५ वरउनि : धरिला तेयासि	४५३

तेआचे म्हणियारे ^१ आणियेक कांहीं : तेहीं धरिले तेचि प्रस्ताई ^२ घातकी म्हणउनि काराग्रुहीं : रख्यणा ^३ केली	४५४
मग राज्यधरीं तेयाची निति करुनि : तेयासि गळा ^४ द्यावेया फावे ^५ म्हणोनि मारावेया राज्यफर्माण देउनि : निर्धारु केला	४५५
सदैवा देवभग्तांचेआ पितेयासि : आणी त्याचेआं म्हणियारेआं शेवकांसि गळा द्यावेया तेयां सकळांसि : निरोपिलें नितिकर्ते	४५६
मग तेयांसि काराग्रुहिंचे काडुनि : नेंताति गळा द्यावेया लागोनि काये जाहालें तेया वर्तमानां : तिये समई	४५७
येतुकेआ तेआ दिवसा समयांतरां : पादुवा म्हणिपे येका नगरीं देवभग्तु आसतां बहुतां दुरीं : आपुला ठाई	४५८
तंव तेआ लिस्वोआ नगरा पुरांतु : बापासि पडला दुजा अकांतु तो देवग्न्यानें आपुलेआ मनांतु : जाणितला तेणें	४५९
मारावेया नेंतिल आपुलेआ बापासि : ऐसें तेणें जाणोनियां मानसीं मुस्तैराचेआ अधिकारिया पासीं : बोलिलें तेणें	४६०
म्हणे स्वामी कांहीं येका क्रुत्यासि : मज जावेया नगरा परदेसीं आग्न्या द्यावी जी सेवकासि : येरें दिधला निरोपु	४६१
तंव रात्रिचा देवदुतु येउनु : तेया पादुवा नगरा होउनु तेणें अंत्राख्य ^६ नेला उचलुनु : देवभग्तार्थें	४६२
मग लिस्वोअ नगरीं अवचितु : प्रवेसला सांतु आंतोनियु भग्तु फुडां काये वृतावंतु ^७ : वर्तला देखा	४६३
प्रभात समई येरे दिवसीं : निगोनि नगर नितिकर्तेआं पासीं आपुलेआ बापाचे सोडवणेसि : विनविता जाहाला	४६४

१ सेवक. २ प्रसंगीं. ३ [रक्षणा] राखणी. ४ फांसी. ५ पात्र आहे. ६ [अंतरिक्ष], आकाशांत. ७ [वृत्तांतु].

अवधारा हो तुमीं नितिकर्ता : हेआं मनुशांसि अपराधा ब्रहित ^१ वायांविण कां करिताति घात : निरपराधियांथें	४६५
तेआं बापुडेआं मनुशांचां ठाई : घातकाचा किंचित अपराधु नाहीं आणी तेआचे सांगाती सकळई : निरपराधी जाणावे	४६६
निति निवाडु असे तुमां हस्तीं : आणी तुमीं भले नितिकर्ते होती तरि हेआं बापुडेआंसि अन्यार्थीं : नमरा ^२ तुमीं	४६७
तें वचन आइकोनि नितिकर्तु म्हणे : जें मियां दिधलें निरोपणें तें मीं नमोडीं नितिचें करणें : सर्वथा जाणें	४६८
बापा आणी म्हणियारेआंचा प्राणु : राखावेया उपावो न दिसे कवणु तंव म्रुत्याचेआ फोंडा ^३ पासीं निगुनु : देवभग्तु सांतु आंतोनि	४६९
तेया संवें लोकु गेले बहुत : फोंडु खणूं लागले तेथ तंव देखिलें म्रुतेआचें प्रेत : जिवंत तेहीं	४७०
मग तें फोंडांतुलें प्रेत : जिवंत होउनु उठिलें अवचित तें देखुनु लोकु तठास्त : जाहाले सकळ	४७१
तंव तेआं बहुतां जणां देखणें : सांतु आंतोनि तेयासि म्हणे तुज हतिला ^४ सांग कवणें : सत्य वचनि	४७२
आतां गळा द्यावेया नेती जेयांसि : तेआं प्राणियें मारिला काये तुजसि हें सत्य सांगें आपुले वाचेसीं : ऐसें पुसिलें भग्तें	४७३
देवभगताचें वचन आइकोनि : म्रुत्य मनुसु बोले मुखवचनीं हेआं मनुशीं नाहीं मारिला हातुनि : हे निरपराधि जाणावे	४७४
तेआ वरि तेआ देवभगता प्रती : रायाचे शेखधारी म्हणती तुमीं बरवें पुसा जी तेआ प्रती : कवणें हतिला म्हणउनि	४७५

१ [विरहित]. २ [न मारा], मागें ओवी ५७ टी. १० पहा. ३ खड्डा (पुरण्याचा). ४ जिवें मारिला.

- तंव सांतु आंतोनिन येर कांहीं : तेया पासीं पुसिलें नाहीं
मग बोलता जाहाला काये : शेखधारां पासीं ४७६
- अगा अपराधियांचीं पातकां : प्रघट करावेया जनलोका
हेआ क्रुत्यासि नाहीं आलों देखा : आलों यांचे सोडवणेसि ४७७
- वापुडेआं निरपराधियां जनांचा : आलां^१ निर्वाळा^२ करावेया नितिचा
प्रघट करावेया दोसु येरांचा : नाहीं प्रस्तावो मज ४७८
- हेआ अचर्यास्तं त्व ते समस्त : सांतु आंतोनिचेआ वापा सहित
मृत्यु निवारोनि गेले चालत : आपापुलां घरीं ४७९
- मृत्यु मनुशु जा जिवनला^३ : ता पुणति आपुलां फोंडीं रिघाला :
ऐसा व्रुतावंतु तेथें वर्तला : अचर्येवंतु थोरु ४८०
- फुडां तो सदैषु सांतु आंतोनि : आला तैसाचि झडकरोनि
आपुलेआ पादुवा नगरां परतुनि : गेला पुणतीं ४८१
- तंव फोंडा भोंवते जे होते नर : तेहीं हें अचर्ये देखोनि थोर
माहा विस्मित होउनि येरां येर : बोलती आपणेआ माजि ४८२
- म्हणती येवडी ही नवल परी : आमि देखिली नाहीं अद्याप वेरि
ती आसि डोळां देखिली संसारीं : माहा कल्पनाची^४ ४८३
- ती सर्व वार्ता लिस्वोव नगरीं : आणी आणियेकां पाटणां पुरीं
फांकोनि गेली लोका भितुरीं : वर्तला अद्भुति ४८४
- तेआं तेआं पुरां नगरांचे जनु : परमेस्पराचा उपेगु मानुनु
विविधा परि अर्गा दिउनु : उपेगु^५ मानिती स्वामियाचा ४८५
- पाहेपां परमेस्परु येगे प्रकारीं : आपुलेआं भग्तां शरणागतां वरि
स्वाडु^६ होताये निरांतरीं : तेआंचा भावार्थु देखोनि ४८६

१ आलों आहें. २ खात्री. ३ जिवंत झाला. ४ अर्थपूर्णतेची.

५ [उपयोग]. ६ संतुष्ट, शुभ.

सांतु आंतोनि पादुवा नगरीं : तेथौनि परतोनि गेलआवरि
शास्त्रकथना आधिले परी : करुनि तेणें.

शास्त्रद्रुहितां अभाविकांसि : उपशामु देउनु दिवसीं दिवसीं
परमेस्पराचे भग्ती सेवेसि : लाविले तेणें ४८८

बहुतेकि तो नव्हतां मृत्यु : तेआ आधि मागिलेआ कोरेइमांतु^१
जो लोकु मेळविला देवशास्त्रांतु : तेया देवभग्ते ४८९

जिवीं माहा उलासवंतु होउनु : तेआं जनांसि उपशामु करुनु
पुण्यफळाचा पंथु अनदिनु : लाभवी तेया ४९०

शेवट

मग तें कोरेइम सरलेआवरि : तेणें देहप्राचित केलेआ नंतरीं
असग्तु^२ जाहाला सर्व सेरिरीं : सदैव भग्तु ४९१

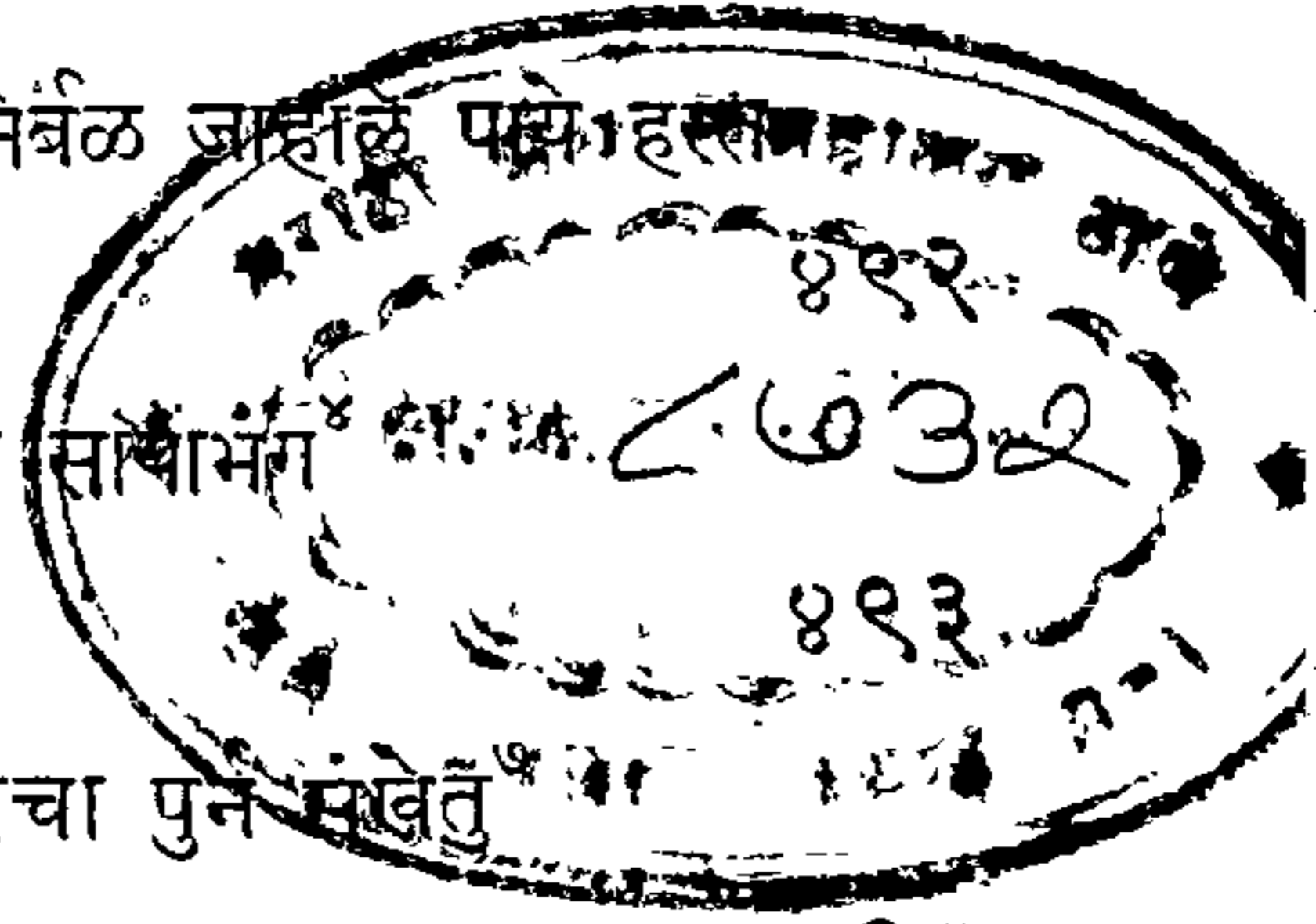
जिर्न होउनि आंगिचें मौंश^३ रगत : तेआचे निर्बळ जाहाले पायेहस्तां
पिडे व्यापिलें अक्रुशवंत : शेरिर तेआचें

फुडां सांतु आंतोनिचें सर्वांग : वेळों वेळां होये सायाभंग^४
पोले^५ पडोनि जाहाले चिब^६ : अक्रुशपणें

तंव तेणें जाणितलें मनांतु : आपुलेआ आयुशाचा पुन संवेतु^७
पुरवत गेला संसारांतु : म्हणउनियां ४९४

आपुलेआं दोगां रेलिझिओजां पुण्यसिलां : बोलाउनु घेउनियां जंवळां
निगावेया गेला तेया वेळां : येकांतस्थानीं ४९५

सदैवु भग्तु वर्ततां तिये स्थानीं : अंगिचा तनु तेज सर्गि^८ तुंटुनि
दिनें दिनु जाहाली हारिपणीं^९ सर्वांगाची ४९६

१ (quaresmo पोर्तु.) ईस्टरच्या आधीं चाळीस दिवस पाळण्यांत येणारा उपवास (Lent). २ अशक्त. ३ [मांस]. ४ (छायाभंग?) ५ गाल (कपोल). ६ चिरमुटलेलें, सुरकुतलेलें. ७ [संकेतु]. ८ [शक्ति]. ९ कृशात्ता, नष्टता.

शेरिर पिडावंत जाहालें : म्हणे आतां मार्जे जिणे कुंठलें तंव तेणें साक्रामेंत घेतले : इग्रजे ठाई	४९७
मग आपुलेआं रेलिजिओज जनां पासीं : सांत ^१ उंसांव ^२ म्हणती जेआ साक्रामेंतासि ता साक्रामेंतु दिधला तेयासि : अंतिचां वेळां	४९८
करोनि सरलेआ स्वामिणीचे तुस्ति ^३ : तियेचेआ सारथिपणा निमितीं क्रिस्तु स्वामि भेटला खिती : अकस्मात तेया	४९९
मग आपुलें मन स्वस्त करुनु : क्रिस्ता स्वामियापासीं बोलुनु प्राणु दिधला समर्पुनु : तेयाचां करीं	५००
तंव भगताचे कुडी सेरिरीं : वर्नु ^४ छाया आधिले परी नमोडतां मुखकळा समग्रि : तेआ भगताची	५०१
जिवंत सारिखी आंगकळा : हालों चालों ये वेळों वेळां ऐसी अस्टांगें उरलि सकळां : सदैवा भगताचि	५०२
तेआ जंवळीं जे होते नर : तेयासि निह्याळोनि पाहांति तर न दिसे मृत्यवंताचें शेरिरः : देखती जिवंत जैसे	५०३
जैसा येकादा मनुशु जिवंतु : पोउडला ^५ दिसे माहा स्वस्तु तैसेआ देखती तेआचेआ शेरिरधातु : ते रेलिजिओज जन	५०४
तो सदैवु भग्तु पुण्यसिल्लु : दिपका सारिखा निर्मळु तैसा सदैवा भगताचा आंगढाल्लु ^६ : दिसे प्रज्जळितु ^७	५०५
तेआचा मृत्यदिवसु परियेसीं : जूज्ज ^८ मासाचे तेरावे दिवसीं निवर्तोनि गेला मुग्तिप्रवेसीं : सांतु आंतोनियु भग्तु	५०६

१-२ (Santa Uncção पोर्तु.) अंतकाळचा एक कॅथलिकांचा धर्मविधि.
“ a sacrament in which the sick in danger of death are anointed
by a priest for the health of soul and body, the anointing being
accompanied by a set form of words. ” ३ [स्तुति], वर्णविपर्याचें
एक उदाहरण. ४ वर्ण, रंग. ५ [पडुडला]. ६ शरीरशोभा. ७ [प्रज्वलित],
सतेज. ८ जून.

क्रिस्तु स्वामि जल्मलेआ संसारीं : बारा सेतें येकतिस वरुसें वेरीं	
लोढुनि गेलेआ नंतरीं : निवर्तला तो भग्नु	५०७
तो भग्नु निवर्तला जिये दिवसीं : ते समई सतिस ^१ वरुसें होंतीं तेआसि	
येतुके प्राये ^२ तेआ देवभग्तासि : जाहाला मृत्यु	५०८

निधनोत्तर चमत्कार

ऐसी विचित्रि कथा आइकुनु : उठिला येकु क्रिस्तांव जनु	
काये बोले नमस्कारु करुनु : गुरुपासीं	५०९
तेआ भग्ताचें वर्तमान : अपुर्वा आणी तेआचें मरण	
जें तुमीं केलें पठण : आमा जंवळां	५१०
ती येतुकी कथना आइकुनी : सनाथु जाहालों माजां मनीं	
जो भग्नु गेलेआ निवर्तोनि : काहीं अपुर्वे केलीं तरि	५११
गुरु तुवां कृपा करुनु : आमां सांगा जी अर्थुनु	
तें तेआचें वचन आइकुनु : पाद्रि म्हणे तेया	५१२
पण तेआं माजि अपुर्वा थोरां : काहीं येकां बरवीं मुग्तसरां ^३	
सांगैन तीं अवधारा : सुते तुमीं	५१४
तेआ देवभग्ताचें मरण : सुत नकरितां कवणां	
मेळोनि रेलिझिओज आपण : तेआ मुस्तैराचे	५१५
सदैवि कुडि पुण्यभरिति : रेलिझिओझीं काडोनि गुप्ति	
नेली पादुआ नगराचेआ पंथीं : तेया रेलिझिओझीं	५१६
आपुलेआं येकि इग्रजांतु नेउनि : येरा कवणा येका सुते ^४ नकरोनि	
भग्ताची कुडि ठेविली स्थापुनि : तिये स्थानीं	५१७
मग तो भग्नु निवर्तलेआ उपरि : देवें तेआ वरउनि निरांतरीं	
जीं अपुर्वे केलीं संसारीं : तीं सांगैन तुमां	५१८

तंव तेथ नवल वर्तलें थोर : तेआ नगरिंचे धाकुले कुमर हिंडोनियां समग्र नगर : हाक देती थोरि	५१९
भग्तु निवर्तला निवर्तला म्हणती : ऐसे धाई ^१ दिसां शब्द देती बिदि ^२ वाटां जनलोकासि सांगती : देवभगताचें मरण	५२०
ऐसे बाळकांचे सब्द आइकुनु : तेआ नगरिंचे सकळइ जनु हें नवल नवल म्हणउनु : माथे तुकित्ती	५२१
मग खुण पुरवली लोका मनीं : सदैवु देवभग्तु सांतु आंतोनि स्वर्गेस्तु जाहाला म्हणउनु : गमलें तेया	५२२
निवर्तलेया तो सांतु आंतोनि : स्वामिया देवें तेया वरउनि असंख्य अपुवें दिने दिनीं : दाविलीं संसारांतु	५२३
तेआं अभिनवां अचर्यां भितुरि : हि अपुवें केलीं येणे परी- यां अपुर्वाची किर्ति हिये संसारी : सुस्टी अनुपामि	५२४
म्हणिपे कवणाइ व्यादिंचे नर : केती पिडावंत रेजलेइ ^३ तर ते आपुले दोस होउनि कोंफेसार : तियेचि वेळां	५२५
हेआ भगताचेआ सेपुलक्रा ^४ स्थानीं : ते व्यादिस्त पावतां निगोनीं तेआंचेआ सर्व व्यादी पिडा हरुनि : प्रणाम होती	५२६
ऐसीं हीं अपुवें प्रतिदिनु : लोक प्रसिध केलीं देखुनु भगतासि सासायेवंतुं ^५ मानुनु : सकळां जनीं	५२७
तो भग्तु निवर्तलेआं वरुसासि : जाहालि येकु सहस्र वरुसें दोनिसीं आणी तेआचेआ बतिसावेआ वरुसीं : ग्रेगोरियु नावें भग्तु येकु	५२८
तो नवा सुमु ^६ पोंतिफिसि ^७ : एस्पोलेतु नावें तेया नगरासि वर्तुनि आसतां तेआं वरुसीं : पोंतिफिसि तो	५२९

१ [दहांही]. २ गल्ली (कानडी). ३ गांजलेही. ४ (Sepultura, पोर्तु.) प्रेताचा खड्डा. ५ साक्षात्कारी. ६-७ (Summo Pontifice. पोर्तु.) मुख्य बिशप.

ता देवभगतासि कानोनिजार ^१ करोनि : येरां भगतांचां ग्रंथीं पुराणीं तेयाची नामकिर्ति लिहणी : करा म्हणितले	५३०
हेआ सदैवा देवभगतासि : कानोनिजार केलेआ तेआ दिवसीं पोर्तुगाल राज्य नगरदेसीं : लिस्ब्रोअ नामें नगरीं	५३१
येक अपुर्व वर्तलेआ वरउनि : स्वर्गा संसारा तेयाचि दिनीं कानोनिजासांवाची पर्वणि : केली ऐसें दिसे	५३२
तेआ नगरिंचेआ घांटा तेआं वेळां : आपें आप वाजिनलिया सकळा वादे ^२ देऊं लागलेआ प्रभळा ^३ : आपुलेआं नादाचें	५३३
ते घांट नाद कवणे प्रस्ताई : होंताति ऐसें नपडतां ठाई स्त्रिया पुरुस कुटंब सकळइ : आणी लाहान थोर	५३४
आपापुलेआं मंधिरांतुनु : समग्र लोकु बाहिर निगुनु हरिकु ^४ उछ्यावो ^५ करिती गहनु : माहा संभ्रमे ^६	५३५
या परी लिस्ब्रोअ नगराचा लोकु : करोनि माहा उछ्यावो हरिकु प्रेमभरित सकळैकु : जाहाला संतोसि	५३६
मग ठाउकें जाहालें तेआंसि : तेआं घांटां नादांचे दिवसीं देव भगता सांतु आंतोनिसि : कानोनिजार केला म्हणोनि	५३७
ऐसी विचित्रि कथना मनोहरि : पाद्रिन निरोपिली सविस्तरि ती परियेसावी स्त्रिवणद्वारीं ^७ : सावधान देउनु	५३८
या वरिल कथेची विपति ^८ : पाद्रि निरोपिल सुते ^९ प्रती ती परियेसावी स्त्रिवण सुतीं : येक चित देउनि	

येथोनि सांतु आंतोनिची कथा समाप्त

१ (Canonizar. पोर्तु.) साधुत्वपदवी देणें. २ [वाचें]. ३ [प्रबळा].
४ हर्ष. ५ उत्सव. ६ प्रेमानें. ७ [श्रवणद्वारीं], कानीं. ८ विवरण, अर्थज्ञान.

कठीण शब्दांची सूचिका

(आंकडे ओव्यांचे आहेत. या ओव्यांखालीं टीपांत शब्दांचें स्पष्टीकरण सांपडेल.)

अखेपु	३१	आरत	४४	कानोनिजार	५३०
अखेर	९५	आरतु	४०	कापितुलु	७९
अचर्ये	१५२	आरोगण	२१९	कुह	१४७
अणभव	२११	आलां	४७८	कुरु	२३६
अतोज	१११	आसीस्	७८	केती	२७
अंत्रख्य	२७०	आस्रवचन	८१	केंवारु	३५२
अदोवदनी	२०५	इग्रज	६	कोइंब्र	२४
अद्रस्टु	३४०	इदुलेआ	३६८	कोठुर	१४४
अनदिनि	२६	इस्पाञ्ज	७३	कोफिसांव	३११
अनुग्न्या	८९	उछ्यावो	१७२	कोफेसार	१४५
अनुमानणें	११५	उंडा	९३	कोमाउनि	१७४
अपख्या	१३५	उतमा	२०९	कोमुजांव	३८५
अपुर्वे	३६	उतर	१०४	कोरेइम	४८९
अर्गे	५९	उतिर्न	१९७	कोसाग्रार	१४९
अर्थोनि	२६८	उदंड	३०	क्रुझ	२३६
अवलख्यणु	४००	उधंड	१३३	क्रुपार्शेंधु	९
अवस्पर	२७२	उधरीं	८	खंकाळ	४०३
अवस्वरीं	२५	उपद्रैल	२८०	खडचर	१४४
अशेगु	८३	उपरिये	२५४	खर्गे	४०६
अस्रवचन	१२०	उपशाम	१३३	खाजे	२२४
आउश्यसंखेतु	२९१	उपेग	८५	खिणु	३६३
आंगढालु	५०५	उभराभरी	९२	खिती	१३३
आगुस्तिन	१७	उरंग	२२०	खेमा	२०७
आडखळु	२१	ओर्दि	१७	खेंचे	४४२
आधरणें	१४६	कणिव	३९४	खोळंबिला	४३८
आपोस्तोल	२७६	कधांतरीं	५३	गमावेया	६५
आघितु	१८	कागळ	३०९	गळा देणे	४५५

गुडुगिया	१५६	ढेवाविती	१९२	नाभिकारु	२६२
गुफद्वार	३६०	तदि	१४४	नावाडुगे	१४४
गोंडु	२९४	तरासोनि	४०५	नांवाडुनि	४४४
गोफां	३६३	ता	११	नास्ती	३८९
म्यान	३	तांतांचे	२५१	निगताये	४७
ग्रासिआनु	८७	तारुण्यघातु	१२	निछेव	३७९
चकाट	५६	तुजां	२	निति	१२६
चक्रवती	३५५	तुस्ति	४९९	नितेजना	१३८
चाउडि	४४१	त्राटिल्र	३२१	नित्र	१०४
चांगि	१७५	थडिये	१९५	निभ्रांत	३२७
चाचुरी	९४	थिर	२६३	निमिती	२८६
चामिटु	१४७	थेवोलोजी	११४	निरांतरि	८
चालवितो	४०३	थोंटा	३१७	निर्वाळा	४७८
चित	५१	दरवलें	८९	नुसुधा	८४
चिब	४९३	दाण	४३१	नेदी	१०४
जिणि	१४३	दुद	८	नोविसु	३७५
जिवनल्र	४८०	दुभाव	४३२	त्रुपंवर	३४
जिब्हारा	४२४	दुर्लत्रि	३५३	न्हवे	८४
जिवीं	४४	दुस्चित	५१	पंकती	२१९
जीणि	२०	देखी	१३१	पठणा	११४
जुगांत	२६०	दों पेद्रु	३४	पतिस्टा	३५
जूझ	५०६	द्रुस्ट	२२३	पनरा	११
जेराल	७९	द्रुस्टांतु	१६४	परमेस्पर	१
झळंबळी	३३३	द्रुहित	३३	परसे	२५१
झांकुळली	३६४	धर्मु	४३	परिकरु	१७
टाळण	१०४	धस्कला	३४०	परिवाण	७६
ठकितो	३३७	घाइ	२५८	पर्वसोनि	१८
ठाये	९८	घातु	१२	पलटु	१४३
ठोंत्रा	८४	धंगुण	३८२	पाउणारु	२२७
डिंगरु	३५५	नपवती	२३२	पाखारुनु	२००
डिंत्रिया	१६९	नमरा	४६७	पाटणपुर	३०
ढांपिती	२७८	नलविजे	५७	पाटु	७
ढाळु	५०५	नाढिवे	३७५	पाडु	२५४

पायशांव	२६८	फादी	७८	मासामेदि	४१९
पासांड	२०६	फ्रान्सिस्क	२८	मिनिस्तु जेराल	८९
पाळां	७५	फ्रै	३७	मिलंछे	३०
पिवनासरी	८	फ्लोरीं	१००	मिस	१५८
पुणती	१५२	बंदवा	५८	मिस्तेरिय	११०
पुण्यसिळु	५४	बंधौ	३४	मुखिर	४३६
पुरिहोरू	३१२	बाव्तिझार	६	मुगतसरां	५१४
पुर्न	२४२	बिदि	५२०	मुग्निराया	१
दुलपितु	३२५	ब्रिस्प	४१४	मुस्तेर	१६
पुंसें	१९१	बुधवंत	४६	मुस्तैर १८ (पहा-मुस्तेर)	
पुस्टी	२८३	बुधी	९	मैत्र	६२
पोंतिफिसि	५२९	ब्रोवाळु	३२६	मैधान	२५७
पोले	४९३	भउति	३७७	मोगाळ	११९
पोंवती	१९२	भग्नितवंचळु	५४	मोडावा	७५
प्रख्यांतु	४१	भांजडा	१०६	मोति द पावल	९०
प्रख्याळुनु	९७	भाणि	९८	मोहरीं	३०
प्रझळितु	५०५	भावार्थीं	१३३	मौंश	४९२
प्रतख्य	२७१	भुसोरीं	२७८	म्हणिपे	४
प्रतिषाद	१४७	भेडणें	१४२	म्हणियारे	४५४
प्रभळ	५३३	भेणें	२६२	म्हणियें	९७
प्रस्ताई	३०२	भोउ	२८७	युध्य	३४२
प्राये	११	भोउत	५२	येग्नयाचना	२२८
प्राश्चित	९२	मकुटु	३९	येती	५३
प्रुस्ट्ण	२१६	मछेकुळ	१८५	रइवासवंतु	४१६
प्रोफिसांव	१९	मथरपणें	४१५	रख्यणा	४५४
प्रोव्हिनसियाळ	८७	मदुरां	२१४	राजिक	३१९
फरारी	१३	मंधिर	२१८	रेंजलेइ	५२५
फळस्त	३९९	मनजाति	१७५	रेलिजिओज	२८
फार	२८३	मनभावो	२४४	लाहारीं	७६
फावे	३१४	मरी	२	लिण	१०८
फुडां	१०	माजें	१	लिस्वोअ	४
फेरिकर	४३८	मानलें	४५	लिहित	९५
फोंड	४६९	मारॉकॉस्	३०	वइला	३३२
		मार्तिरिय	३९		

वयेसा	९	शेउनु	९३	सांव	१७
वर्नु	५०१	शेंधु	१	सावचित	४३०
वसुंधरी	१६९	शेरीर	११	सासाइ	३०२
वळगला	७४	शेविली	८	सिग्र	५७
वळगुनि	२५४	संखेतु	४९४	सिंसाट	१८९
वाइटिव	१५	सगित	४९६	सिसिलिअ	७६
वादें	५३३	सग्न्यान	४३९	सुढाळ	४०७
वारेआन	२६७	सजनि	३९३	सुमु पोंतिफिसि	५२९
वासिलु	४३८	सते	१५४	सुमूर्ति	२६
वाह्यु	७५	सदैव	१८	सुलखेण	११
विजु	२५८	संधेवो	१७५	से	६
वित्पति	५३९	संप्रघारु	२९८	सेपुलक	५२६
वित्पन	३६५	संभ्रम	११०	सैराटु	८४
विमगित	११७	समंदी	२१	सोविस	६०
विवेखु	१४१	समहीं	४३	स्त्रीकरणी	४००
विस	२२४	सरी	५३	स्नेह्यातु	३५७
विसाळ	२५७	संवखे	३८३	स्वष्ट	२४
वेंचले	३३	संसार	२	स्वष्टी	६
वेसर	१५३	सां	७८	स्त्रिवण	२१३
वोखटें	३२८	सांक्रामेंत	१६९	सुते	५१७
वोडपडि	१६७	साख	२७२	सुस्टि	१
वोळसा	२६३	साखि	१६३	स्वस्तु	३८०
व्याकरण	२८२	सांगतें	१००	स्वाडु	४८६
व्रघ	४१५	साघरु	७५	हतण	२३०
व्रघासरिसा	९	सांतविणें	१२०	हतिला	४७२
व्रहित	४६५	सांतिस्मिमु	१६९	हरिकु	५३५
व्रुतावंतु	५८	सांतु	(मथळा ४)	हारा	१६७
व्हिसेंत	१७	सांदिला	३१७	हारिपणी	४९६
व्होरसुनु	२७४	सादु	१८५	हिंपुटिया	३०६
शात्विक	५९	साद्रस्ट	३९०	हुउनु	२८०
शास्त्रद्रुहित	३३	सामानु	२७६	हेरेझिस	१४६
शास्त्रवंचक	२१७	सायाभंग	४९३	होरसुनु	३२६
शास्त्रसुमूर्ति	३२	सारित	४३३	होस्ती	१४९

07

10

CU32

REFBANK-0008732

REFBK-0008732